

Cyprus Mental Health
Institute

ISSN 1302-7840
E-ISSN 2667-8225

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Vol / Cilt 1. Special Issue / Özel Sayı: 1 Supplement 1, November / Kasım 2019

ULUSLARARASI KATILIMLI ALKOL VE MADDE BAĞIMLILIĞI KONGRESİ

28 Kasım - 1 Aralık 2019, Girne-KKTC

KONGRE ÖZEL SAYI

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Kıbrıs Türk Psikiyatri Dergisi

Vol.1, Issue 3, December 2019 / Cilt.1, Ek Sayı: 1, Kasım 2019

TRI-ANNUAL / DÖRT AYDA BİR YAYIMLANIR

EDITORIAL IN CHIEF / YAYIN YÖNETMENİ

Prof. Dr. Mehmet Çakıcı

DEPUTY EDITORS / YAYIN YÖNETMENİ YARDIMCILARI

Prof. Dr. Kültegin Ögel

Assoc. Prof. Dr. Zihniye Okray

Asst. Prof. Dr. Meryem Karaaziz

Assoc. Prof. Dr. Ece Müezziz

EDITORIAL ADVISORY BOARD / YAYIN DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Alim Kaya, Mağusa-Cyprus
Prof. Dr. Antonio Prunas, Milano-Italy
Prof. Dr. Ebru Çakıcı, Lefkoşa-Cyprus
Prof. Dr. Elif Gökçearslan Çiftçi, Ankara-Turkey
Prof. Dr. Fatmagül Cirhinlioğlu, Sivas-Turkey
Prof. Dr. Figen Karadağ, İstanbul-Turkey
Prof. Dr. İpek Sönmez, Lefkoşa-Cyprus
Prof. Dr. Lut Tamam, Adana-Turkey
Prof. Dr. Münevver Yalçınkaya, Lefkoşa-Cyprus
Assoc. Prof. Dr. Aylin Özbek, İzmir-Turkey
Assoc. Prof. Dr. Bahar Baştuğ, Ankara-Turkey
Assoc. Prof. Dr. Derya Şaşman Kaylı, Manisa-Turkey
Assoc. Prof. Dr. Elif Mutlu, İstanbul-Turkey
Assoc. Prof. Dr. İbrahim Taymur, Bursa-Turkey
Assoc. Prof. Dr. İrem Erdem Atak, İstanbul-Turkey
Asst. Prof. Dr. Aslı Niyazi, Güzelyurt-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Asuman Bolkan, Girne-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Ayhan Çakıcı Eş, Lefkoşa-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Başak Bağlama, Lefkoşa-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Besedova Petra, H. Kralove-Czech Rep.
Asst. Prof. Dr. Çiğdem Dürüst, Girne-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Deniz Ergün, Lefkoşa-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Ezgi Ulu, Lefkoşa-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Füsün Gökçaya, Lefkoşa-Cyprus
Dr. Ahmet Yıldırım, Ankara-Turkey
Dr. Akile Berfu Zorba, Mağusa-Cyprus
Dr. Bingül Subaşı, Lefkoşa-Cyprus
Dr. Fatoş Özeylem, Mağusa-Cyprus

Prof. Dr. Mustafa Necmi İlhan, Ankara-Turkey
Prof. Dr. Nesrin Dilbaz, İstanbul-Turkey
Prof. Dr. Orhan Doğan, İstanbul-Turkey
Prof. Dr. Özlem Karairmak, İstanbul-Turkey
Prof. Dr. Tamer Aker, İstanbul-Turkey
Prof. Dr. Turgay Biçer, İstanbul-Turkey
Prof. Dr. Yasemin Özkan, Ankara-Turkey
Prof. Dr. Zafer Cirhinlioğlu, Sivas-Turkey
Prof. Dr. Zeynep Şimşek, İstanbul-Turkey
Assoc. Prof. Dr. Merih Altıntaş, İstanbul-Turkey
Assoc. Prof. Dr. Rabia Bilici, İstanbul-Turkey
Assoc. Prof. Dr. Sibel Dinçyürek, Mağusa-Cyprus
Assoc. Prof. Dr. Tayfun Doğan, İstanbul-Turkey
Assoc. Prof. Dr. Tutku Akter Gökaşan, Girne-Cyprus
Assoc. Prof. Dr. Ülgen H. Okyayuz, Lefkoşa-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Güley Bilgi Abatay, Girne-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Hande Çelikay Söyler, İzmir-Turkey
Asst. Prof. Dr. Hüseyin Bayraktaroğlu, Lefkoşa-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Kuzeymen Balıkcı, Lefkoşa-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Linda Fraim, Girne-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Nuriye Sancar, Lefkoşa-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Ömer Gökel, Lefkoşa-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Sultan Okumuşoğlu, Lefkoşa-Cyprus
Asst. Prof. Dr. Zafer Bekiroğulları, Londra-London
Dr. Gülcem Sala Razi, Lefkoşa-Cyprus
Dr. Nur Laila Effendy, Mandala-Indonesia
Dr. Utku Beyazıt, Antalya-Turkey
Dr. Zümrüt Gedik, İzmir-Turkey

Dil Editörü / Language Editor: MSc. Asra Babayiğit

Dış İlişkiler Editörü / Foreign Relations Editor: MSc. Bade Yaya

İstatistik Editörü / Statistics Editor: MSc. Ayşe Buran

Web Editörü / Web Editor: BSc. Tuğçe Özbahadır

Owner / Sahibi: Ebru Çakıcı Managing Editor / Sorumlu Yazı İşleri Md.: Asra Babayiğit Editing / Düzenleme: Tuğay Fatmaoğulları
Dizgi / Typesetting: Mehmet Eş Technical Support/ Teknik Destek: Mehmet Hamza Metin Press / Baskı : Near East Priting
Number: +90 542 855 33 93 E-mail: meh_cakici@yahoo.com

Scientific Indexing Services (SIS), Directory of Research Journals Indexing (DRJI), Eurasian Scientific Journal Index (ESJI),
International Scientific Indexing (ISI), Index Copernicus, Orcid, Crossref, Creative Commons, Open Access, Journal Factor,
Cope, Citefactor, Research Bible, Dergipark, Türk Psikiyatri Dizini, Türk Medline, Idealongline, intihal.net

ULUSLARARASI KATILIMLI
ALKOL VE MADDE BAĞIMLILIĞI
KONGRESİ

ULUSLARARASI KATILIMLI ALKOL VE MADDE BAĞIMLILIĞI KONGRESİ “TEDAVİDE ALTERNATİF YAKLAŞIMLAR: YENİ UMUTLAR”

28-29-30 Kasım – 1 Aralık 2019
Acapulco Otel Resort Convention Spa, Kıbrıs

İletişim: Kübra ÖZSAT (+90 533 889 19 21) - Cansın İSKENDER (+90 533 885 14 74)
E-mail : ozsatk@gmail.com - cansin.neusd@gmail.com
Kongre Başkanı: Prof.Dr. Mehmet Çakıcı (mehmet.cakici@neu.edu.tr)
Websitesi: www.bagimlilikkongresi2019.org

INSTRUCTION FOR AUTHORS

GENERAL INFORMATION

The aim of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, Cyprus, Turkey and in the world, mainly Psychiatry and Psychology, to provide the scientific level of theoretical knowledge and clinical experience to create and promote a forum.

In the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology, original research articles, review articles, case reports, letters / debates, books and dissertations will be published.

The journal is published in every four months with 3 issues per year. Manuscripts (e-mails) are published after review of the editorial board and at least two reviewers, and after making necessary corrections.

Journal content;

- At the stage of submission, the application letter, title, authors and institutions, contact address, Turkish abstract and the title and summary of the manuscript should be written at the relevant stages.
- Turkish abstract should be added to the works written in English.
- In the main text of the manuscript it will be used as follows: Introduction, Materials and Methods, Results, Discussion, Acknowledgments, References, Tables and Figures.

Manuscripts must not have been previously published or sent to another journal for publication.

Copyright Transfer Form;

- Manuscripts that are not accepted to be published are not returned, and the review reports of the manuscripts are sent to the author (s). The publication rights of the accepted articles are transferred to the journal by 'Copyright Transfer Form'.
 - For the published manuscripts, the first author is not paid any fees except for two print journal.
 - For accepted manuscripts, the authors are deemed to have accepted the correctness by the editor-in-chief.
- In case of studies presented previously in a congress / symposium, this should be stated as a footnote.

Ethics Committee;

- Local ethics committee approval should be obtained for researches. In the manuscripts that report the results of the experimental studies, there should be a sentence indicating that the informed consent of the volunteer or the patients were taken after all the procedure(s) is fully described. In the case of such a study, the authors must accept internationally recognized guidelines and Turkish provisions of the regulations and also send the approval of the Ethics Committee from the institution. Studies on animals should be made clear of what has been done to prevent pain and discomfort.

Writing Guidelines and Characteristics

1.) The language of the Cyprus Turkish Journal of Psychiatry and Psychology is Turkish and English. Manuscripts should be written in a clear, fluent, simple language and long narratives should be avoided. Turkish equivalents of foreign words and abbreviations must be fully written in parenthesis where they crossed. Generic names of drugs should be used. Footnotes should not be used.

2.) The names of the authors should be placed at the bottom right of one line of the article title and the title, institution, address, telephone, e-mail address should be given with the asterisk (*). Authors / text-specific terminology and / or abbreviations should be explained in footnotes. The author (s) must be the person (s) who makes the work and writes directly. If the research has received financial support from an organization or has been presented in a congress, it should be placed on the last word of the title of the manuscript (*) and should be indicated as a bottom note.

3.) Articles are on one side of A4 paper size, 2.5 cm on all sides. It should be written with "Times New Roman" font with 12 pt and one and a half line spacing. The Turkish title should not exceed 19 words. Subheadings must be preceded by line spacing, no space between paragraphs and no paragraph indented. Footnotes should be used to provide additional information, not for source representation, should be numbered on the page, written in 10 pt and 1 line spacing and justified. The page numbers must also be placed at the bottom with 11 pt.

4.) Manuscripts should be sent by e-mail (3500 in the research articles, 3500 in the review and original articles, 2500 in the case report, letter in the editor, 500 words in the book and dissertation promotion). Accepted manuscripts are published in order.

5.) **First page:** Title of Turkish and English abstracts (150-250 words) written by the 3-8 key words should be added to the Index Medicus and Turkey Science Terms. The abstract should be organized according to introduction-method-results-discussion sections.

6.) **Research papers:** After the abstract, the sub-headings of the introduction-method and materials-results-discussion-references should be included, the latest information should be written on the subject, the method should be written clearly, the validity and reliability studies of the measurement tools used and the tests used for the evaluation, standard deviation, test values should be specified. In the discussion, the benefits of the results in clinical and theoretical aspects, application areas and innovations should be emphasized.

7.) In-article citations and bibliography in the journal should be presented according to international APA 6 format. For more information, see Resources in the web page.

8.) The visuals and note samples included in the articles should be numbered as Figure / Table 1. ... with their short explanations. All images should be sent in JPG format at a minimum resolution of 300 dpi to avoid any resolution problems. Placements in text can be changed according to page layout when required.

9.) **Table, graphics, figures and photos** should not be more than six, should be placed on a separate page, should be specified in the text. The dot should not be used in Arabic numerals and decimals.

10.) **Review articles:** The aim, the method used, the sources used, the results to be written should be indicated. (Up to 50 references)

11.) **Case report:** Typical or uncommon cases of clinical or theoretical education. (30 sources)

12.) **Translation, book and dissertation presentation:** Translation, book and thesis introductions should be short, an original copy of translation articles and thesis should be sent.

Reference in Text

References should be written in parentheses in the text by including the surnames and publication date of the manuscripts. If more than one source is to be shown, the (;) sign must be used between the references. References should be sorted alphabetically.

Single author References;

(Akyolcu, 2007)

References with two authors;

(Sayiner and Demirci, 2007, p. 72)

References with three, four and five authors;

For the first use in the text: (Ailen, Ciambune and Welch 2000, pp. 12 .13) In repeated use within the text: (Ailen et al., 2000).

References with six and more authors;

(Çavdar et al., 2003)

References in References Section

All references should be given in a separate section at the end of the text in alphabetical order.

Examples of literature writing are given below.

Book

a) Book Example

Onur, B. (1997). *Developmental Psychology*. Ankara: İmge Kitapevi.

b) Translation of Books

Schuckit MA. (1993). *Alcohol and Substance Abuse*. K Kamberoglu (trans.). Izmir: Kanyilmaz Matbaasi.

c) Multi Writer Turkish Book

Tonta, Y., Bitirim, Y. and Sever, H. (2002). *Performance evaluation in Turkish search engines*. Ankara: Total Informatics.

d) English Book

Kamien R., & amp; Kamien, A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

e) Section in English Book

Bassett, C. (2006). *Cultural studies*. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220 Bir237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

f) Section in Turkish Book

Erkmen, T. (2012). *Organizational culture: Functions, elements, the importance of business management and leadership*. M. Zencirkıran (Ed.), In the book of *Organizational Sociology* (pp. 233an263). Bursa: Dora Edition Publication.

Article

a) Article

Mutlu, B. and Savaşer, S. (2007). *Causes of stress in parents in the intensive care unit after surgery and attempts to reduce*. *Istanbul University Florence Nightingale Nursing Journal*, 15 (60), 179ing182.

b) More Than Seven Writers in Article

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). *Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults*. *New England Journal of Medicine*, 372, 2087 *Medicine*2096. <http://dx.doi.org/10.1056/nejmoa1501184>

Thesis, Presentation, Paper

a) Thesis

Yellow, E. (2008). *Cultural identity and policy: Interculturalism in Mardin*. (Unpublished PhD Thesis). Ankara University Institute of Social Sciences, Ankara.

b) Congress Presentation

Çepni, S., Bacanak, A. and Özsevgeç, T. (2001, June). *The relation of science teacher candidates attitudes towards science branches and their success in science branches*. Paper presented at the X. National Educational Sciences Congress, Abant İzzet Baysal University, Bolu The author (s) is responsible for the content of the manuscript and the accuracy of the references. It can be cited for scientific purpose.

YAZARLARA BİLGİLER

GENEL BİLGİLER

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin amacı, Kıbrıs Türkiye ve Dünya'da Psikiyatri ve Psikoloji başta olmak üzere kuramsal bilgileri ve klinik deneyimleri bilimsel düzeyde sunmak, yaygınlaştırmak bir forum oluşturmaktır.

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nde Psikiyatri ve Psikoloji ile ilgili alanlardaki araştırma, gözden geçirme/ derleme, olgu sunumu, eğitimde/ uygulamada ve psikiyatride yeni ufuklar açacak özgün yazılar/görüşler, çeviri yazılar, mektup/tartışma, kitap ve tez tanıtımı yayımlanır.

Dergi dört ay da bir, üç sayı olarak yayımlanır.

Dergiye gönderilen yazılar (e-posta) yayın kurulu ve en az iki danışmanın incelemesinden ve gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra yayımlanır.

Dergi yazım içeriği:

Gönderim aşamasında, başvuru mektubu, başlık, yazarlar ve kurumları, iletişim adresi, Türkçe özet ve yazımın İngilizce başlığı ve özeti ilgili aşamalarda yazılmalıdır.

İngilizce yazılan çalışmalara da Türkçe özet eklenmesi gerekmektedir.

Yazımın ana metnindeyse şu sıra kullanılacaktır: Giriş, Gereç ve Yöntem, Bulgular, Tartışma, Teşekkür, Kaynaklar.

Yazıların daha önce yayımlanmamış ya da yayımlanmak üzere başka dergiye gönderilmemiş olması gerekir.

Telif Hakkı Devir Formu:

Yayımlanması kabul edilmeyen yazılar geri verilmez, yazıların inceleme raporları yazar(lar)a gönderilir. Yayımlanması kabul edilen yazıların yayın hakları 'Telif Hakkı Devir Formu'yla dergiye devredilir.

Yayımlanan yazılar için birinci yazara iki dergi dışında herhangi bir karşılık ödenmez, bir ücret alınmaz.

Kabul edilen yazar(lar), Türkçe ve İngilizce düzeltmenin yayın yönetmenince yapılmasını kabul etmiş sayılır.

Daha önce bir kongrede/sempozyumda sunulmuş olan çalışmalarda bu durum dipnot olarak belirtilmelidir.

Etik Kurul:

Araştırmalar için yerel etik kurul onayı alınmalıdır. Deneysel çalışmaların sonuçlarını bildiren yazılarda, çalışmanın yapıldığı gönüllü ya da hastalara uygulanacak prosedür(lerin) özelliği tümüyle anlatıldıktan sonra, onaylarının alındığını gösterir bir cümle bulunmalıdır. Yazarlar, bu tür bir çalışma söz konusu olduğunda, uluslararası alanda kabul edilen kılavuzlara ve T.C ve/veya K.K.T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından getirilen yönetmelik ve yazılarda belirtilen hükümlere uyulduğunu belirtmeli ve kurumdan aldıkları Etik Komitesi onayını göndermelidir. Hayvanlar üzerinde yapılan çalışmalarda ağrı, acı ve rahatsızlık verilmemesi için neler yapıldığı açık bir şekilde belirtilmelidir.

YAZIM KURALLARI VE ÖZELLİKLERİ

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi'nin dili Türkçe ve İngilizcedir. Yazılar anlaşılır, akıcı, yalın bir dille yazılmalı ve uzun anlatımlardan kaçınılmalıdır. Yabancı sözcüklerin ve kısaltmaların Türkçe karşılıkları ilk geçtikleri yerde parantez içinde tam olarak yazılmalıdır. İlaçların jenerik adları kullanılmalıdır. Yazılarda dipnot kullanılmalıdır. Yazarların adları makale başlığının bir satır sağ altında yer almalı ve yıldız (*) dipnotla unvanı, kurumu, adresi, telefonu, e-posta adresi verilmelidir. Yazara/metne özgü terminoloji ve/veya kısaltmalar ilk kullanımlarında dipnotla açıklanmalıdır. Yazar(lar) doğrudan çalışmayı yapan ve yazan kişi(ler) olmalıdır.

Araştırma herhangi bir kuruluş tarafından maddi bir destek görmüşse veya bir kongrede tebliğ edilmişse makalenin başlığının son kelimesi üzerine (*) konularak dip not olarak belirtilmelidir.

Makaleler A4 kağıt boyutunun bir yüzüne, tüm kenarlardan 2,5 cm. boşluk bırakılarak, Times New Roman yazı karakteriyle, 12 punto ve 1,5 satır aralığıyla iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce başlık 19 kelimeyi geçmemelidir. Alt başlıklar ve başlık sonrası paragraflar arasında boşluk olmamalı ve hiçbir paragraf girintili yazılmamalıdır. Dipnotlar kaynak gösterimi için değil ek bilgi vermek için kullanılmalı, sayfa altında numaralandırılmalı, 10 punto ve 1 satır aralığı ile iki yana yaslı olarak yazılmalıdır. Sayfa numaraları da 11 puntoyla, sağ alta yer almalıdır.

Yazılar e-posta ile gönderilmelidir (Araştırma yazılarında 3500, derleme ve özgün yazılarda 3500, olgu sunumunda 3000, editöre mektup, kitap ve tez tanıtımında 500 sözcüğü geçmemelidir). Kabul edilen yazılar sıraya alınarak yayımlanır.

Birinci Sayfa: Başlıklarıyla Türkçe ve İngilizce özetler (150-250 sözcük) yazılıp Index Medicus ve Türkiye Bilim Terimleri'ne göre 3-8 anahtar sözcük eklenmelidir. Özet, amaç-yöntem-sonuçlar-tartışma bölümlerine göre düzenlenmelidir.

Araştırma yazıları: Özetten sonra giriş-yöntem ve gereç-sonuçlar-tartışma-kaynaklar alt başlıklarını taşımalı, konuyla ilgili en son bilgiler yer almalı, yöntem açık olarak yazılmalı, kullanılan ölçüm araçlarının geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ile değerlendirme için kullanılan testler, standart sapma, test değerleri belirtilmelidir. Tartışmada sonuçların klinik ve kuramsal yönlerden yararları, uygulanma alanları, getirdiği yenilikler vurgulanmalıdır.

Dergide makale içi atıflar ve kaynakça uluslararası APA formatına göre gösterilmelidir. Ayrıntılı bilgi için web sayfasında Kaynaklar bölümüne bakınız.

Makalelerde yer alan görseller ve nota örnekleri kısa açıklamalarıyla birlikte ortalananmış olarak Şekil/Tablo 1. ... şeklinde numaralandırılmalıdır. Tüm görseller, baskıda çözünürlük problemi olmaması için minimum 300 dpi çözünürlükte ve JPG formatında ayrıca gönderilmelidir. Metin içerisindeki yerleştirmeler, gerektiğinde sayfa düzenine göre değiştirilebilirler.

Tablo, grafik, şekil ve fotoğraflar altından çok olmamalı, ayrı bir sayfaya konmalı, yazıdaki yeri belirtilmelidir. Arabik rakamlar ve ondalıklarda nokta kullanılmamalıdır.

Kaynak sayısının 50 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Derleme yazıları: Amacı, kullanılan yöntem, yararlanılan kaynaklar, çıkarılan sonuçlar belirtilmelidir. Kaynak sayısının 50 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Olgu sunumu: Klinik veya kuramsal eğitim yönünden yararlı görülen tipik veya az görülen olguların kaynak sayısının 30 kaynağı aşmamasına dikkat edilmelidir.

Çeviri, kitap ve tez tanıtımı: Çeviri, kitap ve tez tanıtımları kısa olmalı, çeviri yazılarının ve tezin bir özgün kopyası gönderilmelidir.

Metin içinde Kaynak Gösterme Kaynaklar metinde parantez içinde yazarların soyadı ve yayın tarihi yazılarak belirtilmelidir. Birden fazla kaynak gösterilecekse kaynaklar arasında (;) işareti kullanılmalıdır. Kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Tek yazarlı kaynak:

(Akyolcu, 2007)

İki yazarlı kaynak:

(Sayiner ve Demirci, 2007, s. 72)

Üç, dört ve beş yazarlı kaynak:

Metin içinde ilk kullanımda: (Ailen, Ciambriune ve Welch 2000, s. 12–13)
Metin içinde tekrarlayan kullanımlarda: (Ailen ve ark., 2000)

Altı ve daha çok yazarlı kaynak:

(Çavdar ve ark., 2003)

Kaynaklar Bölümünde Kaynak Gösterme

Kullanılan tüm kaynaklar metnin sonunda ayrı bir bölüm halinde yazar soyadlarına göre alfabetik olarak numaralandırılmadan verilmelidir.

Kaynak yazımı ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Kitap

a) Kitap Örneği

Karasar, N. (1995). *Araştırmalarda rapor hazırlama* (8.bs). Ankara: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Kitap Çevirisi

Mucchielli, A. (1991). *Zihniyetler* (A. Kotil, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

c) Çok Yazarlı Türkçe Kitap

Tonta, Y., Bitirim, Y. ve Sever, H. (2002). *Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme*. Ankara: Total Bilişim.

d) İngilizce Kitap

Kamien R., & Kamien, A. (2014). *Music: An appreciation*. New York, NY: McGraw-Hill Education.

e) İngilizce Kitap İçerisinde Bölüm

Bassett, C. (2006). *Cultural studies and new media*. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220–237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

f) Türkçe Kitap İçerisinde Bölüm

Erkmen, T. (2012). *Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi*. M. Zencirkıran (Ed.), *Örgüt sosyolojisi kitabı* içinde (s. 233–263). Bursa: Dora Basım Yayın.

Makale

a) Makale

Granqvist, P. ve Kirkpatrick, L. A. (2004). Religious conversation and perceived childhood attachment: a meta-analysis, *The International Journal for the Psychology of Religion*, 14(4), 223-250.

b) Yediden Fazla Yazarlı Makale

Rodriguez, E.M., Dunn, M.J., Zuckerman, T., Hughart, L., Vannatta, K., Gerhardt, C.A., Saylor, M., Schuele, C.M. ve Compas, B.E. (2011). Mother-child communication and maternal depressive symptoms in families of children with cancer: integrating macro and micro levels of analysis. *Journal of Pediatric Psychology*, 38 (7), 732-743

Tez, Sunum, Bildiri

a) Tezler

Karazaziz, M. (2017). Kıbrıs ve Türkiye Doğumlu Kumar Bağımlılarının Kumar Oynama Nedenlerinin ve Kültürlenme Tutum Farklılıklarının Karşılaştırılması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Lefkoşa-KKTC.

b) Kongre Bildirisi

Çepni, S., Bacanak A. ve Özsevgeç T. (2001, Haziran). Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen branşlarına karşı tutumları ile fen branşlarındaki başarılarının ilişkisi. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu *Yazıların içeriğinden ve kaynakların doğruluğundan yazar(lar) sorumludur. Kaynak gösterilecek bilimsel amaçla alıntı yapılabilir.*

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

EDITORIAL / EDİTÖRDEN

Önsöz.....

ORIGINAL ARTICLES / ARAŞTIRMALAR

Yedam Danışmanlık Merkezinde Danışanların Klinik İlk Görüşmeye Gelme Durumunu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi <i>Examination of Factors That Affect Clients' Initiation Of First Clinical Interview In Yesilay Consulting Centre</i> Halil DİREKLİ, Aylin IŞIK, Büşra KAHRAMAN, Simde SEZER, Ceren ŞENYÜZ.....	6
Yedam Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeği <i>Yedam Drug Dependence Stigmatization Scale</i> Mehmet DİNÇ, G.Melike Şimşek, Aylin IŞIK, Kültegin ÖGEL.....	9
Alkol-Madde Bağımlılarında D Tipi Kişilik Özellikleri ve Aleksitimi <i>D Type Personality Traits And Alexithymia in Alcohol-Substance Addicts</i> Filiz ÖZSOY.....	12
Ayaktan Tedaviye Başvuran Alkol ve Madde Bağımlısı Bireylerin Madde Kullanım Özellikleri ile Nöropsikolojik Test Performanslarının Karşılaştırılması <i>Comparison of Individuals' Profiles of Alcohol and Substance Addicted Outpatients' and Their Neuropsychological Test Performances</i> Büşra KAHRAMAN, Aslıhan Özlem POLAT IŞIK.....	16
Üniversite Öğrencilerinde Riskli Kafein Tüketimi <i>Risky Caffeine Consumption of the University Students</i> Birgül AYDIN, Gül ERYILMAZ.....	19
Ruh Sağlığı Çalışanlarının Madde Kullanım Bozukluğu Tedavisine Yönelik Tutumları Ölçeğinin Geliştirilmesi <i>Development Of Mental Health Professionals' Attitudes Toward Treatment Of Substance Use Disorders</i> Aylin IŞIK, Gülsüm Melike ŞİMŞEK.....	24
Diyet Polikliniğine Başvuran Hastalarda Yeme Bağımlılığının Epidemiyolojisinin Araştırılması <i>Epidemiological Research of Food Addiction Within Patients Referred To Diet Polyclinic</i> F.Ebru ATABAY, Duygu ALTIN, Baykul ALTIN.....	27
Yeme Eylemi; Fizyolojik Bir İhtiyaç mı? Psikolojik Bir Davranış mı? Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri ile Yeme Bağımlılığı İlişkisi <i>Eating Action; A Physiological Need or a Psychological Behavior?</i> <i>The Relationship Between Attachment Styles and Food Addictions in University Students</i> Emine AKTEN, Cemal Onur NOYAN.....	30
Yedam Alkol Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeği <i>Yedam Alcohol Dependence Stigmatization Scale</i> Mehmet DİNÇ, G.Melike ŞİMŞEK, Aylin IŞIK, Kültegin ÖGEL.....	33
Tercih Maddesi Ve Bağımlılık Şiddetine Bakılarak Bağımlılarda Yaşama Son Verme Düşüncesi Yoğunluğunun Araştırılması <i>A Research on the Intensity of Suicidal Thoughts, Regarding the Relation Between Drugs of Choice and Levels of Addiction Among Addicted Populations</i> Nur KASSEM.....	36

Aşırı Dijital Oyun Oynama Davranışında Anne Tutumu Ve Benlik Kontrolünün Etkisi <i>The Impact Of Mother's Attitude And Self-Control On Excessive Digital Gaming Behaviour</i>	
N. Kübra ORMAN, Osman Tolga ARICAK.....	40
Madde Kullanım Bozukluğu Olanlara Yapılan Toplumsal Damgalamayı Azaltmada Bir Müdahale Programının Sonuçları <i>Improving An Intervention Model For Society To Reduce Social Stigma Against Individuals With Substance Use Disorder</i>	
Demet HAVAÇELİĞİ ATLAM, Hakan COŞKUNOL.....	43
Alkol-Madde Bağımlılarının Kan Parametrelerinin Kıyaslanması <i>Comparison of Blood Parameters of Alcohol/Substance Addicts</i>	
Müberra KULU.....	47
Alkol-Madde Bağımlılığı Olan Bireylerin Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörler <i>Factors Affecting The Quality of Life of Individuals With Alcohol-Substance Addiction</i>	
Elif Aktan MUTLU.....	50
Social Anxiety, Internet Addiction and Attention Deficit/Hyperactivity Disorderin Adolescence <i>Ergenlerde Sosyal Anksiyete, İnternet Bağımlılığı ve Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu</i>	
Melek Gözde Luş.....	53

DERLEME / REVIEW

Madde Bağımlılığı Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki Konusunda Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme <i>A Research On Studies Regarding The Relationship Between Substance Abuse And Self-Esteem</i>	
Taner EROL.....	56
Bağımlılıkta Aşırma ile İlgili Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme <i>An Analysis On Postgraduate Studies About Craving In Addiction</i>	
Hasan ÖRÜCÜ.....	59

OLGU SUNUMU /CASE REPORT

Metamfetamin Bağımlısı Bir Olgunun Yedam Modeli İle Tedavisi ve Takibi <i>Treatment And Follow-Up Of A Methamphetamine Addicted Case With Yedam Model</i>	
Rümeysa BİÇER, Kültegin ÖGEL.....	63
Bipolar Bozukluk ve Yaygın Anksiyete Bozukluğu Eş Tanılı Alkol Kullanım Bozukluğunda Naltrekson Tedavisi <i>Naltrexone Treatment in Alcohol Use Disorder Comorbid With Bipolar Disorder and Generalized Anxiety Disorder</i>	
Hilmi Ertuğ BAKI, Mevhibe İrem YILDIZ, Berna Diclenu ULUĞ.....	66
Use of Vanoxerine Consta In Cocaine Addiction: A Case Report <i>Kokain Bağımlılığında Vanoxerine Consta Kullanımı: Bir Olgusu</i>	
Sümeyye DEMİRBAY, Zehra ALGAN,Neslihan CANSEL, Hatice Birgül CUMURCU.....	69

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Yedam Danışmanlık Merkezinde Danışanların Klinik İlk Görüşmeye Gelme Durumunu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi

Halil DİREKLİ¹, Aylin IŞIK², Büşra KAHRAMAN², Simge SEZER¹, Ceren ŞENYÜZ¹

Özet: Bu çalışmanın amacı, bağımlılık tedavisinde psikososyal destek almak üzere ilk görüşme randevusu alan bireylerin randevuya gelmeme durumunu etkileyen faktörleri incelemektir. Tedavide tedaviyi yarım bırakma faktörleri alan yazınında sıkça araştırılmıştır. Bu çalışma ise tedaviye başlamama durumunu etkileyen faktörleri incelemektedir. Araştırmanın örneklemini Yeşilay Danışmanlık Merkezi'ne danışma hattı üzerinden başvuran ve Yeşilay Danışmanlık Merkez'inden klinik ilk görüşme randevusu olmak isteyen 117'si (%93,6) erkek, 8'i (%6,4) kadın danışandan oluşmaktadır. Veriler temmuz ve ağustos 2019 ayları boyunca Yeşilay Danışmanlık Merkezi Danışma Hattında görev yapan psikologlar tarafından toplanmıştır. Randevuya gelme durumunun gruplar arasında anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği SPSS 17.0 programı ile analiz edilmiş, analizlerde Pearson Chi-Square testi kullanılmıştır. Randevuya gelme durumunun danışanın eş-aile ile yaşama durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ailesi veya eşiyile yaşayan kişilerin yalnız yaşayan kişilere göre klinik ilk görüşme randevusuna gelme oranları daha yüksektir. ($p < 0,05$, χ^2 : 4,391, sd :1). Bu çalışmanın, tedaviye başvurma ve başlama sürecini etkileyen faktörleri araştırarak çalışmalara öncü olacağı umulmakta ve bağımlılık tedavisi açısından tedaviye başlama sürecinin elzem olduğunu gösterdiği düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Bağımlılık, Motivasyon, Tedaviye Devamlılık, Tedavi, Tedaviyi Bırakma

Examination of Factors That Affect Clients' Initiation Of First Clinical Interview In Yesilay Consulting Centre

Abstract: The purpose of this study is to investigate the factors affecting clients rate of breaking first appointments for psychosocial support in addiction treatment. Appointment breaking behavior is frequently studied in literature. This study however examined the factors that affect non-initiation of treatment. The sample was derived from clients who applied Yesilay Consulting Centre's through Call Centre and claimed to get a first clinical interview appointment. The sample was consisted of 117 (93,6%) males and 8 (6,4%) females. The data was collected throughout July and August 2019 by psychologists who work for Yesilay Consulting Centre's Call Centre. Appointment status were analyzed to see whether there were any significant differences between groups. The data was analyzed by SPSS 17.0 programme, Pearson Chi-Square tests were used in analysis. There was a significant difference between appointment status and clients' conditions of living (whether it is with spouse-family or alone). Clients' who live with their families or spouses have a higher rating of coming to their first appointments compared to clients who live alone ($p < 0,05$, χ^2 : 4,391, sd :1). It is hoped that this study will be a pioneer study to those which would search for the initiating factors of starting treatment. It is thought that process of starting treatment is essential in the aspects of addiction therapy.

Key words: Addiction, Motivation, Continuity Of Treatment, Treatment, Drop-Out, Quitting Treatment

¹Psk., Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM)

²Uzm. Psk., Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM)

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Psk., Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM),

E-mail: halil.direkli@yesilay.org.tr

Date of Received/ Geliş Tarihi: 25.10.2019, **Date of Revision/ Düzeltme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/ Kabul Tarihi:** 06.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Direkli, H., Işık, A., Kahraman, B., Sezer, S., Şenyüz, C. (2019). Examination Of Factors That Affect Clients' Initiation Of First Clinical Interview In Yesilay Consulting Centre. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1(Özel Sayı.1): 6-8* doi:10.35365/ctjpp.19. special1.1

Giriş

Direkli, H., Işık, A., Kahraman, B., Sezer, S., Şenyüz, C. (2019).

Bağımlılık tedavisinde tedaviye devam eden danışanların belirledikleri hedeflere ulaşmasının yapılan görüşme sayısı ile doğru orantılı olduğu gözlemlenmiştir (Simpson, 1979). Bunun yanı sıra, bağımlılık tedavisi gören kişilerin tedaviyi bırakma eğilimleri tedaviye devam ettirme eğilimlerinden daha fazladır (Brorson, H.H. ve ark., 2013). Günümüzde bağımlılığın tedavisinde en çok zorlanılan durumlardan biri de hastaların tedavi motivasyonunun düşük olmasıdır. Motivasyonunun olmaması, hastaların tedaviyi yarım bırakması, tamamlayamaması ve nüks görülmesi açısından en sık bildirilen nedenlerden biridir (Favorini, 1995). Tedaviyi bırakan danışanlarda bazı sosyo demografik benzerlikler ve farklılıklar gözlemlenmektedir. Danışanın bir işte aktif olarak çalışıyor olması tedaviye bağlılığını artırırken (Stark, 1992), cinsiyetinin kadın olması tedaviyi bırakma ihtimalini artırmaktadır (Brorson ve ark., 2013). Bu bağlamda, daha önceki çalışmalarını incelendiğinde, tedavi içerisindeki bağımlılığın tedaviyi bırakma faktörlerini araştırırken bu çalışmada tedaviye başlamayı etkileyen faktörler incelenmiştir. Bu araştırmanın amacı Yeşilay

Danışmanlık Merkezi (YEDAM) Danışma Hattını arayarak randevu talep eden danışanların klinik ilk görüşme randevusuna gelme durumunu etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini Yeşilay Danışmanlık Merkezi'ne danışma hattı üzerinden başvuran ve 117'si (%93,6) erkek, 8'i (%6,4) kadın; 62'si (%50,4) bekar, 52'si (%42,3) evli, 9'u (%7,3) boşanmış veya ayrı yaşayan; 62'si (%50,4) çalışmayan ve 61'i (%49,6) çalışmak üzere toplamda 125 kişiden oluşmaktadır. 86 kişi (%68,8) hiç AMATEM'de tedavi görmemiş, 22 kişi (%17,6) bir kere, 6 kişi (%4,8) 2 kere, 5 kişi (%4) 3 kere ve 1 kişi (%0,8) 4 kere AMATEM'e tedavi için başvurmuştur. Katılımcıların 108'i (%86,4) ailesi ile, 15'i (%12) ise yalnız yaşamaktadır. Katılımcıların 90'ı (%72) tercih maddelerini aktif kullanım halinde iken, 23'ü (%18,4) YEDAM Danışma Hattı'na başvurulduğunda aktif kullanım halinde değildir. Tedavi için ilk görüşme randevusunun 63'ünü (50,4) aile bireyleri, 62'sini (49,6) kullanıcının kendisi almıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Örneklemin Sosyo-Demografik Özellikleri

	N	%
<i>Cinsiyet</i>		
Kadın	8	6,4
Erkek	117	93,6
Toplam	125	100,0
<i>AMATEM'e Yatış Sayısı</i>		
0	86	71,6
1	22	18,3
2	6	5
3	5	4,1
4	1	,8
Toplam	120	100,0
<i>Medeni Durum</i>		
Evli	52	42,2
Bekar	62	50,4
Diğer	9	7,3
Toplam	123	100,0
<i>Çalışma Durumu</i>		
Çalışıyor	61	49,5
Çalışmıyor	62	50,4
Toplam	123	100,0
<i>Kimle Yaşıyor</i>		
Ailesi ile	108	87,8
Yalnız	15	12,2
Toplam	123	100,0
<i>Aktif Kullanım Durumu</i>		
Kullanıyor	90	79,6
Kullanmıyor	23	20,3
Toplam	113	100,0
<i>Randevuyu Alan</i>		
Aile bireyi	63	50,4
Kendi	62	49,6
Toplam	125	100,0

Veriler Temmuz ve ağustos ayları boyunca Yeşilay Danışmanlık Merkezi Danışma Hattında görev yapan psikologlar tarafından toplanmıştır. Randevuya gelme durumunun gruplararası anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği SPSS 17.0 programı ile analiz edilmiş, analizlerde Pearson Chi-Square yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 2: Klinik İlk Görüşmeye Gelen Danışan Sayısı ve Yüzdesi

	N	%
Randevuya Geldi	86	68,8
Randevuya Gelmedi	39	31,2
Toplam	125	100

Pearson Chi-Square analizine göre klinik ilk görüşme randevusuna gelme durumu danışanların medeni

Direkli, H., Işık, A., Kahraman, B., Sezer, S., Şenyüz, C. (2019).

Sonuç

Örneklemdaki 125 kişiden 86'sı (%68,8) ilk görüşme randevusuna gelmiş, 39'u (%31,2) ise gelmemiştir (Tablo 2).

durumuna, cinsiyetine, istihdam durumuna ve randevu başvurusunun kimin tarafından yapıldığına göre anlamlı

bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$, χ^2 : ,432; $p>0,05$, χ^2 : ,087; $p>0,05$, χ^2 : ,850; $p>0,05$, χ^2 : ,850). Son olarak, randevuya gelme veya iptal etme durumunun aile-ebeveyn ilişkilerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p>0,05$, χ^2 : 2,747). Randevuya gelme durumunun danışanın eş-aile ile

yaşama durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ailesi veya ebeveyniyle yaşayan kişilerin yalnız yaşayan kişilere göre klinik ilk görüşme randevusuna gelme oranları daha yüksektir. ($p<0,05$, χ^2 : 4,391, ss:1).

Tablo 3: Klinik İlk Görüşmeye Gelme Durumunun Aile-Eş ile Yaşamayıp Yaşamama Durumu Arasında Karşılaştırılması

	Sosyal Destek*		Tek Başına Yaşama	
	N	%	N	%
Randevuya Geldi	79	73,1	7	46,7
Randevuya Gelmedi	29	26,8	8	53,3
Toplam	108	100,0	15	100,0

* $p<0,05$ kıkare:4,391 sd: 1

Tartışma

Bulguların değerlendirilmesi sonucunda kişinin randevuya gelme durumunun aile-ebeveyn ile yaşama durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Danışanın aile-ebeveyn ilişkilerinin destekleyici olup olmaması randevuya gelme durumunun bir yordayıcısı olmazken, aile-ebeveyn ile yaşama durumu randevuya gelme durumunun tek başına yordayıcısı olabilir. Bu bağlamda, bağımlı tarafından aile ilişkileri destekleyici olarak tanımlanmasa dahi aile ile yaşamak bir sosyal destek aracı olabilir. Aile ilişkileri kopuk olsa dahi aile ile yaşamının randevuyu iptal etmemede olumlu rol oynaması, bağımlılık tedavisinde aile ile çalışmanın önemini gösterirken, tek başına yaşayan bağımlılar için sosyal destek hizmetinin daha

kritik olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu çalışma tedavi başvurusu ve tedaviye başlama arasındaki süreci etkileyen faktörlerin elzem olduğunu gösterir niteliktedir. Çalışmada yaş farklılıklarının karşılaştırılmamış olması çalışmanın sınırlılıklarından biridir. Bir diğer sınırlılık ise danışanların bilişsel işlevlerinin değerlendirilememiş olmasıdır; Brorson ve arkadaşlarının (2013) incelediği on ayrı çalışmada bilişsel işlevler ile tedaviyi bırakma arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yapılan benzer çalışmalar yürütücü işlevler ile bellek süreçlerinin tedavi motivasyonu ve değişime hazır olma aşamalarıyla ilişkili olduğunu göstermiştir (Blume, 2005). İlerleyen çalışmalarda bilişsel işlevlerin tedavi motivasyonunu etkileyip etkilemediğine odaklanmak farklı süreçlerin birbiriyle ilişkisi hakkında bizlere bilgi sağlayabilir.

Kaynaklar

Blume, A.W., Schmaling, K.B., Marlatt, G.A. (2005) Memory, Executive Function and Readiness to Change Drinking Behaviour, *Addictive Behaviours*, (30), 301-314.

Brorson, H.H., Arnevik, E.A., Rand-Hendriksen, K. ve Duckert, F. (2013) Drop-out from Addiction Treatment: A Systematic Review of Risk Factors, *Clinical Psychology Review*.

Egger, O., ve Rauterberg, M. (1996). Internet and addiction. *Zurich: Swiss Federal Institute of Technology*. 7-8

Evren, C., Saatçioğlu, Ö., Dalbudak, E., Danışmant, D., Çakmak, B.S., Ryan, R.M. (2006). Tedavi Motivasyonu Anketi (TMA) Türkçe Versiyonunun Alkol Bağımlısı Hastalarda Faktör Yapısı, Geçerliliği ve Güvenirliği. *Bağımlılık Dergisi*, 7(3):117-122.

Simpson, D. D. (1979). The relation of time spent in drug abuse treatment to post treatment outcome. *The American Journal of Psychiatry*, 136(11), 1449-1453.

Stark, M. J. (1992). Dropping out of substance abuse treatment: A clinically oriented review. *Clinical Psychology Review*, 12(1), 93-116.

Favorini, A. (1995). Concept of codependency: Blaming the victim or pathway to recovery?. *Social Work*, 40(6), 827-830.

Direkli, H., Işık, A., Kahraman, B., Sezer, S., Şenyüz, C. (2019).

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Yedam Drug Dependence Stigmatization Scale

Mehmet DİNÇ¹, G.Melike ŞİMŞEK², Aylin IŞIK², Kültegin ÖGEL³

Abstract: The aim of this study is to develop a scale which would determine public attitudes towards drug addiction. In the process of development of the scale, 12 questions were prepared and presented to 6 specialists working in Yeşilay Counseling Center (YEDAM), applied to 10 cases as pilot applications. In order to detect the structural validity of the scale factor analysis were conducted. As a result of this analysis, a 3 factored scale that explains 36.6% of the total variance and that was comprised of 12 items was obtained. Cronbach's α (.74) coefficients for the totality of the scale were calculated. The obtained results prove that the scale is valid and reliable.

Key Words: Addiction, Drug, Scale, Stigma

Yedam Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeği

Özet: Bu çalışmanın amacı, halkın madde bağımlılığına ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmektir. Ölçeğin geliştirilme aşamasında 12 soru oluşturulmuş ve Yeşilay Danışmanlık Merkezi'nde (YEDAM) çalışan 6 uzman görüşüne sunulmuş, 10 olguya pilot olarak uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini saptamak amacıyla faktör analizi yapılmış ve bu analizler sonucunda 3 faktörlü toplam varyansın %36.6'sını açıklayan 12 maddeden oluşan ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin tümü için Cronbach α (0.74) katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Madde, Ölçek, Stigma

Dr., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

²Uzm. Psk., Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM)

³Prof. Dr., Moodist Psikiyatri ve Nöroloji Hastanesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Uzm. Psk., Aylin Işık, Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM), E-mail: aylin.isik@yesilay.org.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 25.10.2019, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Dinç, M., Şimşek G.M., Işık, A., Ögel, K. (2019). Yedam Drug Dependence Stigmatization Scale. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1*(Özel Sayı.1): 9-11 doi:10.35365/ctjpp.19.special1.2

Giriş

Stigma kavramının kökeni Yunanca olup suç işleyen bireylerin bedenlerinde var olan iz, damga, işaret ve kara leke gibi anlamlar taşımaktadır (Mak ve ark, 2007). Stigmatizasyon ise bireye ya da gruba yapılan damgalamadır, birey ve grup hakkındaki klişeleri, ön yargıları ve bireye, gruba yönelik ayrımcılığı içerir (Bahar, 2007). Stigmanın madde kullanım bozukluğu olan insanlar üzerindeki zararlı etkileri kronik ve çok kapsamlıdır (Livingston ve ark, 2012). Damgalanan bağımlılar aileleriyle ve toplumla temaslarını kaybetmektedir. Bu durum bağımlılığın sürmesine katkıda bulunan umutsuzluk ve yalnızlık ile sonuçlanmaktadır. Bağımlılar ayrımcılığa maruz kalma baskısı ile sorunu kimseye dile getirmemekte ve tedavi arayışına girmemektedir (Luoma, Kohlenberg, Hayes, Bunting ve Rye, 2009; Gyawali ve ark, 2018). Ayrıca damgalama bu bireylerin, toplumun kendilerine yönelik olumsuz görüşlerini içselleştirmesine, öfke ve umutsuzluk gibi olumsuz duygularının artmasına neden olur. Kendini damgalama olarak anılan bu durum yardıma başvuruyu geciktirdiği için psikolojik sorunların artmasına yol açmaktadır (Gyawali ve ark; 2018). Bu çalışmanın amacı madde bağımlısı bireylere yönelik damgalamayı tutumları tespit edecek bir ölçek geliştirmektir.

Yöntem

Örnekleme

Çalışmanın örneklemini iki ayrı kurumda çalışan kişilerden seçilmiştir. Kurumlardan birisi özel okul, diğeri ise bir şirkettir. Her iki kurumdan toplam 118 kişi çalışmaya alınmıştır.

Tablo 1: Ölçeğin güvenilirlik katsayıları

	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde-toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek Cronbach alfa katsayısı
Uyuşturucu bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır	23,08	17,098	,428	,727
Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim	21,40	17,841	,481	,721
Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim	21,60	16,781	,590	,705
Uyuşturucu bağımlıları tehlikeli olurlar	22,80	16,804	,654	,700
Uyuşturucu bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz	22,64	16,842	,645	,701
Uyuşturucu bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir	22,64	17,137	,565	,710
Uyuşturucu bağımlılığı bir hastalıktır	22,61	21,735	-,164	,802
Uyuşturucu bağımlılığı tedavi edilebilir	23,26	22,228	-,261	,788
Uyuşturucu bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler	23,24	16,428	,647	,697
Uyuşturucu bağımlıları psikopat insanlardır	23,61	18,413	,381	,733
Uyuşturucu bağımlılığı bir irade sorunudur	22,67	19,787	,152	,757
Uyuşturucu bağımlılarının sözüne güvenilmez	23,17	17,100	,596	,707

Verilerin faktör analize uygun olup olmadığını araştırmak için KMO and Barlett's testi uygulanmıştır. KMO değeri 0.83 bulunarak verilerin faktör analizine uygun olduğu tespit edilmiştir (KMO > .050; p < 0.05). Faktör

Ölçeğin Geliştirilmesi

Literatür taramasından elde edilen bilgiler ve uzman görüşleri değerlendirilerek bir soru havuzu oluşturulmuştur. Soru havuzu oluşturulurken daha önce geliştirilmiş ve bu alanda kullanılan ölçek soruları gözden geçirilmiş ve literatürde bağımlılık izleminde dikkat edilmesi gereken alanlar dikkate alınmıştır. Araştırmanın yapıldığı merkezde çalışan 6 uzmana danışılarak, ölçekte kullanılması planlanan 12 soru seçilmiştir. Oluşturulan sorulardan taslak bir ölçek hazırlanmış, pilot olarak 10 olguya uygulanmış, elde edilen bilgiler ve geribildirimler doğrultusunda klinik uygulamada somut veri sağlayacak sorulardan oluşan 12 soruluk bir ölçek geliştirilmiştir. Yanıt seçenekleri, 0-3 puan arasında değerlendirilen dörtlü Likert tipi ölçekten oluşmuştur. Ölçekten alınabilecek puan 0-36 arasındadır. Yanıt skalaları "(3) Tamamen katılıyorum", "(2) katılıyorum", "(1) Katılmıyorum" , "(0) Hiç katılmıyorum" şeklinde düzenlenmiştir. "Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim", "Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim", "Uyuşturucu bağımlılığı bir hastalıktır", "Uyuşturucu bağımlılığı tedavi edilebilir" soruları ters kodlanmıştır.

Uygulama

Uygulama internet üstünden yapılmıştır. Çalışanların internet üstünden formu doldurması istenmiştir. Her iki kurumda çalışan kişilerin %80'i formu doldurmayı kabul etmiştir. Formlar anonim olarak doldurulmuştur.

Bulgular

Ölçekten alınan puanın ortalaması 24.79 ± 4.60 bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık analizinde Cronbach Alfa katsayısı 0.74 saptanmıştır (Tablo 1).

analizi sonucunda ölçeğin maddelerinin, toplam varyansın %36.6'sını açıklayan 3 faktör altında toplandığı saptanmıştır (Tablo 2). Bunlar sırasıyla ahlaki

etiketleme, tedaviyi değerlendirme ve hastalık olarak değerlendirme olarak tanımlanmıştır.

Tablo 2: YEDAM Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğinin Faktör Yapısı

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
Uyuşturucu bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler	,798		
Uyuşturucu bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz	,796		
Uyuşturucu bağımlılarının sözüne güvenilmez	,786		
Uyuşturucu bağımlıları tehlikeli olurlar	,720		
Uyuşturucu bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir	,644		
Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim	,551		
Uyuşturucu bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır	,489		
Uyuşturucu bağımlılığı tedavi edilebilir		-,745	
Uyuşturucu bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim		,634	
Uyuşturucu bağımlılığı bir irade sorunudur		,554	,405
Uyuşturucu bağımlılığı bir hastalıktır			-,763
Uyuşturucu bağımlıları psikopat insanlardır			,666

Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Ölçeğin 3 faktörlü bir yapısı olduğu saptanmıştır. Bu bulgular YEDAM Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğinin toplum tarafından madde bağımlılığını damgalamayı ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Tartışma

Bağımlılık tedavisinde bireylerin iyileşmesi açısından stigma maruziyetinin ele alınması tedavinin bir parçası olmalıdır. Maksimum damgalama skorunun 36 olduğu ölçekte damgalama oranı ortalamanın üstündedir.

Bağımlılığı bir irade sorunu olarak görme oranlarının yüksek olması, bağımlı bireyin tehlikeli ve ahlaki açıdan zayıf olarak algılanması bireyin toplum tarafından sosyal destek görmesini engellemektedir. Türkiye’de stigmatizasyonu incelemek ve değerlendirmek, bağımlılığı bütün boyutlarıyla anlamak, önlemek ve tedavi ediyor olabilmek açısından büyük önem arz etmektedir. Türkiye’deki damgalayıcı tutumların derinlemesine incelenmesi toplumu bağımlılık konusunda bilinçlendirirken nelerin dikkate alınacağı konusunda bilgi sunabilir. Böylece bağımlılığın oluşumunu, bağımlılık düzeyinin şiddetlenmesini önleyen ve bağımlının tedaviye başvurusunu arttıran çalışmalar yapılabileceği umulmaktadır.

Kaynaklar

Bahar, A. (2007). Şizofreni ve damgalama. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 101–110.

Gyawali, S., Sarkar, S., Balhara, Y.P.S., Kumar, S., Patil, V., Singh, S. (2018). Perceived stigma and its correlates among treatment seeking alcohol and opioid users at a tertiary care centre in India, *Asian J Psychiatr*, 37(2), 34-37.

Livingston, J. D., Milne, T., Fang, M. L., Amari, E. (2012). The effectiveness of interventions for reducing stigma related to substance use disorders: a systematic review. *Addiction* (Abingdon, England), 107(1), 39-50.

Luoma, J. B., Kohlenberg, B. S., Hayes, S. C., Bunting, K., Rye, A. K. (2009). Reducing self-stigma in substance abuse through acceptance and commitment therapy: Model, manual development, and pilot outcomes. *Addiction research and theory*, 16(2), 149-165.

Mak, W.W.S., M.o. P.K.H., Cheung, R.Y.M., Woo, J., Cheung, F.M., Lee, D. (2007). Comparative stigma of HIV/AIDS, SARS and tuberculosis in Hong Kong. *Social Science and Medicine*, 63(7), 1912–1922.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Alkol-Madde Bağımlılarında D Tipi Kişilik Özellikleri ve Aleksitimi

Filiz ÖZSOY¹

Özet: Biz çalışmamızda; Alkol/madde kullanım bozukluğu (AMKB) tanı hastaların depresyon-anksiyete skorları, D tipi kişilik özellikleri ve aleksitimi düzeylerini değerlendirmeyi amaçladık. Çalışmaya; 30 alkol (AKB) ve 30 madde (MKB) kullanım bozukluğu tanı hasta ve 30 kontrol grubu alındı. Tüm katılımcılara; Hastane Anksiyete Depresyon Ölçeği (HADÖ), D tipi kişilik ölçeği (DS-14) ve Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ) uygulandı. Hasta grubunda; DS-14 her iki alt boyut kontrol grubuna göre istatistiksel olarak yüksekti ($p<0.001$). Benzer şekilde HADÖ her iki alt boyut hasta grubunda kontrol grubundan yüksekti ($p<0.05$). Son olarak hasta grubunda TAÖ sadece duyguları tanıma alt boyutu anlamlı idi ($p<0.001$), diğer alt boyutlarda istatistiksel farklılık tespit edilmedi ($p>0.05$). Elde ettiğimiz bulgular ışığında AMKB tanı hastaların; daha kaygılı-depresif ve belli alt boyutlarda aleksitimik olduğu ve ek olarak D tipi kişilik özelliklerine sahip oldukları bulundu. Bulgularımızın önem kazanabilmesi için büyük örneklerle ileri araştırmalar yapılmalıdır.

Anahtar kelimeler: Alkol kullanım bozukluğu, madde kullanım bozukluğu, D tipi kişilik özellikleri, aleksitimi, anksiyete, depresyon.

D Type Personality Traits And Alexithymia in Alcohol-Substance Addicts

Abstract: We aimed to evaluate depression-anxiety scores, D-type personality traits and alexithymia levels of patients with alcohol/substance use disorder. Thirty patients with alcohol, 30 substance use disorders and 30 control groups were included in the study. All participants; Hospital Anxiety Depression Scale (HADS), D type personality scale (DS-14), Toronto Alexithymia Scale (TAS) were applied. In the patient group; DS-14 was significantly higher than the control group ($p<0.001$). Similarly, HADS was higher in both subdimensions in the patient group than in the control group ($p<0.05$). Finally, only the emotion recognition subscale of TAS was significant in the patient group ($p<0.001$), but no statistical difference was detected in the other sub-dimensions. In the light of our findings; they were more anxious-depressive and alexithymic in certain sub-dimensions and additionally had D-type personality traits. In order for our findings to gain importance, further research should be conducted with large samples.

Key words: Alcohol use disorder, substance use disorder, type D personality characteristics, alexithymia, anxiety, depression.

¹Uzm. Dr., Tokat Devlet Hastanesi, Psikiyatri

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Uzm. Dr., Filiz Özsoy, Tokat Devlet Hastanesi, Psikiyatri E-mail: flzkoseoglu82@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 15.10.2019, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 05.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Özsoy, F. (2019). Alkol-Madde Bağımlılarında D Tipi Kişilik Özellikleri ve Aleksitimi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1(Özel Sayı.1): 12-15* doi:10.35365/ctjpp.19.special1.3

Giriş

Alkol/Madde Kullanım Bozukluğu (AMKB); alınan tüm önlemlere rağmen önemli bir halk sağlığı sorunu olmaya devam etmektedir. AMKB olan bireylerin; yenilik arayışı,

dürtüsellik gibi bazı kişilik özelliklerinin kontrollerden farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Conway, Kane, Ball, Poling ve Rounsaville, 2003).

“Distressed personality”; D tipi kişilik negatif affektivite (NA) ve sosyal inhibisyonun (SI) birleşmesinden oluşur. NA; depresif duygulanım ile ilişkilendirilmiştir. SI ise; sosyal ortamlarda duygu ve davranışların dışa vurulmasını engelleme eğilimidir. NA puanı yüksek kişiler; endişeli, karamsar, çabuk kızabilen ve düşmanlık yaşamaya eğilimli olarak tanımlanır. SI puanı yüksek olan kişiler ise; hem daha çok engellenmiş, hem de başka insanların yanında engellenmekten korktukları için güvensiz hisseden ve stresli kişilerdir (Denollet, 2015).

Tek başına bir hastalık göstergesi olmayan aleksitimi kavramı; duyguları ayırt etmede ve ifade etmede güçlük, yaratıcı süreçlerde kısıtlılık, kısıtlı empati kurma ve dışsal düşünmede kısıtlılık olarak tanımlanan bir kişilik özelliğidir (Zhang, Wang, Zhu, Li, Zhu, Yu ve et al., 2017). Aleksitimik bireylerin, duygularını ifade etme yolu olarak somatik belirtileri kullanmayı seçtikleri gösterilmiştir (Bailey ve Henry, 2007).

Literatürde; AMKB tanılı hastaların kişilik özelliklerinin irdelendiği çalışmalar bulunmaktadır fakat D tipi kişilik özelliklerinin irdelendiği kısıtlı sayıda çalışma vardır (Şentürk, 2018; Yıldız, 2012). Biz çalışmamızda AMKB tanılı hastaların kişilik özellikleri ve aleksitimi düzeylerini değerlendirmeyi amaçladık.

Yöntem

Çalışmaya; DSM-V kriterlerine göre 30 alkol (AKB) ve 30 madde (MKB) kullanım bozukluğu tanılı hasta ve 30 kontrol grubu alındı. Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği (HADÖ): Depresyon ve anksiyete düzeylerini değerlendiren bir ölçektir. Kesme puanı depresyon için 8; anksiyete için 11 olarak hesaplanmıştır (Zigmond ve Snaithe, 1983; Aydemir, 1997). Toronto Aleksitimi Ölçeği (TAÖ-20): Dışa-dönük düşünme, duyguları tanıma güçlüğü ve duyguları ifade etmede güçlük alt olan 20 soruluk bir ölçektir (Bagby, Parker ve Taylor, 1994; Güleç, Köse, Yazıcı-Güleç, Çıtak, Evren ve et al., 2009). Tip D Kişilik Ölçeği (DS-14): Her maddesi 0-4 arasında puanlanan, 14 maddeli, iki alt boyuttan oluşur. Her iki alt boyut için de kesme puanı ≥ 10 olarak kabul edilir (Denollet, 2015; Alçelik, Yıldırım, Canan, Eroğlu, Aktaş ve Savli, 2012). İstatistiksel Analiz: Nicel değişkenler arasında ilişki olup olmadığı değerlendirilirken; İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik testi ve pearson korelasyon katsayısından yararlanılmaktadır.

Bulgular

30 kişi AKB, 30 kişi MKB ve 30 kişi de sağlıklı kontrol grubu idi. MKB tanılı hastaların %4.8'i kadındı. AKB tanılı hastalarda kadın cinsiyette kişi yoktu. Hastaların yaş ortalaması; AKB hastalarının 41.13 \pm 10.30, MKB hastalarının ise 28.91 \pm 9.81 idi. Uygulanan ölçeklerden DS-14 negatif duygulanım alt boyutu AKB için 16.43 \pm 6.79, MKB için 14.93 \pm 7.33 idi. Sosyal içe çekilme alt boyutu ise AKB için; 13.033 \pm 5.81, MKB için 11.606 \pm 6.06 idi. Bu iki alt boyut da kontrol grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı

yüksek olarak hesaplandı (Tüm parametrelerde $p < 0.001$). HADÖ; depresyon alt boyutu AKB 8.26 \pm 3.75, MKB için ise 8.24 \pm 3.83 olarak bulundu. Anksiyete alt boyutu için AKB 8.73 \pm 3.94, MKB 9.36 \pm 4.60 idi. Her iki alt boyut da kontrol grubundan yüksek olarak saptandı ($p < 0.05$). TAÖ için ise; duyguları tanıma alt boyutu AKB 20.70 \pm 6.94, MKB için 21.33 \pm 6.58 olarak hesaplandı. Duyguları ifade etme alt boyutu; AKB 14.93 \pm 3.42, MKB için 14.81 \pm 3.62 idi. Dışa dönüklük alt boyutu ise AKB 24.73 \pm 5.13, MKB hastalarında 25.575 \pm 4.84 olarak hesaplandı. TAÖ için kontrol grubuna kıyasla sadece duyguları tanıma alt boyutu anlamlı idi ($p < 0.001$), diğer alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p > 0.05$). AKB ve MKB hastalarının bir biri ile kıyasında ise hiçbir ölçekte anlamlı bir farklılık saptamadık.

Tartışma

Alkol/madde kullanım bozukluğu tanısı ile tedavi alan pek çok hasta depresif şikayetlerden yakınmaktadır (Keskin ve Gümüş, 2017; Fridrici, Leichsenring-Driessen, Driessen, Wingenfeld, Kremer ve Beblo, 2013). Ek olarak alkol ve madde kullanım bozukluğu olan kişilerde depresif bozukluk ve kaygı bozuklukları görülme olasılığı yüksek olarak bildirilmektedir (Keskin ve Gümüş, 2017). Bizim sonuçlarımızda bu bulgularla uyumlu niteliktedir. Alkol ve madde kullanım bozukluğu tanılı hastaların yapılan görüşmelerde DSM-V depresyon bozuklukları ve kaygı bozuklukları tanı kriterlerini karşılayacak düzeyde semptomları olmasa da depresyon ve kaygı skorları kontrol grubundan yüksek olarak hesaplanmıştır. Alkol ve madde kullanımı ile birlikte depresif bozukluk ya da kaygı bozukluğunun varlığı bağımlılık tedavisini olumsuz olarak etkilemektedir. Literatürdeki çalışmalarda alkol ve madde kullanım bozukluğuna ek gelişen depresyonun hastaneye yatış sıklığını artırdığı, tedaviye yanıtı geciktirdiği, yeti yitimi gelişme olasılığını artırdığını göstermiştir (Keskin ve Gümüş, 2017). Bağımlılık tedavi planlamasında depresif ve kaygı semptomları; hastaların işlevsellikleri açısından mutlaka dikkate alınmalıdır.

Bizim sonuçlarımızda hasta grubunun duyguları tanıma alt boyutu kontrol grubundan istatistiksel olarak anlamlı idi. Aleksitimi skalası diğer alt boyutlarda anlamlılık tespit edilmedi. Aleksitimi tek başına psikiyatrik bir hastalığın göstergesi değildir. TAÖ-20 kullanılarak yapılan çalışmalarda; duyguları tanıma güçlüğü alt boyutu ve internet bağımlılığının ilişkili olduğu gösterilmiştir (Dalbudak, Evren, Aldemir, Çoşkun, Uğurlu ve Yıldırım, 2013; De Berardis, D'Albenzio, Gambi, Sepede, Valchera, Conti ve et al., 2009). Alkol kullanım bozukluğu olan erkek hastalarda yapılan bir çalışmada; hastaların daha aleksitimik oldukları saptanmıştır. Ek olarak aleksitimik olan hastaların daha erken yaşta alkole başladıkları da tespit edilmiştir (Evren, Eken ve Çakmak, 2003). Üniversite öğrencilerinde yapılan bir çalışmada ise; duyguları tanıma güçlüğü, duyguları söze dökmeye güçlüğü ve dışa dönük düşünmede güçlüğü akıllı telefon bağımlılığını yordamada etkili olduğu gösterilmiştir (Özen ve Topçu, 2017).

Psikiyatri hastalarında DS-14 kullanılarak yapılan kısıtlı sayıda çalışma vardır (Şentürk, 2018; Yıldız, 2012; Park, Ko, Lee, Lee, Kim, 2014; Spek, Nefs, Mommersteeg,

Speight, Pouwer, Denollet, 2018). DS-14 ölçeği; “negatif affektivite” ve “sosyal inhibisyon” alt boyutlarından oluşmaktadır. “Negatif affektivite”; depresif duygulanım ve “sosyal inhibisyon” ise sosyal ilişkilerdeki çekiniklik ile ilişkilendirilmiştir ((Denollet, 2015; Alçelik, Yıldırım, Canan, Eroğlu, Aktaş ve Savli, 2012). Madde kullanım bozukluğu olan kişiler ile yapılan bir çalışmada; hastaların sağlıklı kontrollere göre D tipi özelliklere daha yüksek oranda sahip olduğu görülmüştür (Yıldız, 2012). Başka bir çalışmada; alkol/ madde kötüye kullanımı olan kişilerde DS-14 her iki alt boyut puanları da kontrol grubundan yüksek olarak bulunmuştur. Aynı çalışmada D tipi kişilik özelliklerine sahip olanların daha depresif ve intihar olasılığı daha yüksek kişiler olduğu tespit edilmiştir (Şentürk, 2018). Psikiyatri hastaları ve D tipi kişilik özelliklerinin irdelendiği çalışmalarda, D tipi olmanın intihar olasılığını arttırabileceği gösterilmiştir (Park, Ko, Lee, Lee, Kim, 2014). Alkol/madde kullanım bozukluğu

olan kişiler ile DS-14 kullanılarak yapılan çalışmalarda hastaların depresyon skorları kontrol grubundan yüksek bulunmuştur (Şentürk, 2018; Yıldız, 2012). Bizim sonuçlarımızda bu çalışmalarla paralel nitelikte hastaların hem depresyon-kaygı skorları yüksek hem de daha fazla D tipi özellikler gösterdiği görülmüştür. Biz çalışmamızda hastaların özkıyım düşüncelerini sorgulamadığımız için D tipi kişilik özellikleri ve özkıyım arasında ilişki kuramadık. Literatürde D tipi kişilik ilk kardiyak hastalıklar ile ilişkilendirilmiştir. Daha sonra diyabetes mellitus, hipertansiyon gibi hastalıklar ile olan ilişkisi gösterilmiştir (Spek, Nefs, Mommersteeg, Speight, Pouwer, Denollet, 2018; Mols ve Denollet, 2010). Çalışmamıza katılan hastaların ek tıbbi hastalıkları olmadığı için ve D tipi özellikler ile aralarında ilişki kurulamadı.

Kaynaklar

Alçelik, A., Yıldırım, O., Canan, F., Eroglu, M., Aktas, G., & Savli, H. (2012). A preliminary psychometric evaluation of the type D personality construct in Turkish hemodialysis patients. *Journal of Mood Disorders*, 2(1), 1.

Aydemir, O. (1997). Hastane anksiyete ve depresyon ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Derg.*, 8, 187-280.

Bagby, R. M., Parker, J. D., & Taylor, G. J. (1994). The twenty-item Toronto Alexithymia Scale-I. Item selection and cross-validation of the factor structure. *Journal of psychosomatic research*, 38(1), 23-32.

Bailey, P. E., & Henry, J. D. (2007). Alexithymia, somatization and negative affect in a community sample. *Psychiatry research*, 150(1), 13-20.

Conway, K. P., Kane, R. J., Ball, S. A., Poling, J. C., & Rounsaville, B. J. (2003). Personality, substance of choice, and polysubstance involvement among substance dependent patients. *Drug and alcohol dependence*, 71(1), 65-75.

Dalbudak, E., Evren, C., Aldemir, S., Coskun, K. S., Ugurlu, H., & Yildirim, F. G. (2013). Relationship of internet addiction severity with depression, anxiety, and alexithymia, temperament and character in university students. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16(4), 272-278.

De Berardis, D., D'Albenzio, A., Gambi, F., Sepede, G., Valchera, A., Conti, C. M., ... & Serroni, N. (2009). Alexithymia and its relationships with dissociative experiences and Internet addiction in a nonclinical sample. *CyberPsychology & Behavior*, 12(1), 67-69.

Denollet, J. (2005). DS14: standard assessment of negative affectivity, social inhibition, and Type D personality. *Psychosomatic medicine*, 67(1), 89-97.

Evren, C., Eken, B., & Cakmak, D. (2003). Alexithymia among alcohol dependent patients and its relationship with depression, anxiety and personality disorders. *Journal of Dependence*, 4, 47-52.

Fridrici, C., Leichsenring-Driessen, C., Driessen, M., Wingenfeld, K., Kremer, G., & Beblo, T. (2013). The individualized alcohol Stroop task: No attentional bias toward personalized stimuli in alcohol-dependent. *Psychology of Addictive Behaviors*, 27(1), 62.

Güleç, H., & Köse, S. (2009). Yazıcı Güleç M, Çıtak S, Evren C, Borckardt J, ve ark. Yirmi soruluk Toronto Aleksimi Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasının geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi. *J Clin Psychopharmacol*, 19(3), 213-219.

Keskin, G., & Gümüş, A. B. (2017). Alkol ve madde bağımlılarında depresif belirtiler ve depresif belirtilerle ilişkili değişkenlerin incelenmesi. *Dusunen Adam*, 30(2), 124.

Mols, F., & Denollet, J. (2010). Type D personality among noncardiovascular patient populations: a systematic review. *General hospital psychiatry*, 32(1), 66-72.

Özen, S., & Topcu, M. (2017). Tıp fakültesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ile depresyon, obsesyon-kompulsiyon, dürtüsellik, aleksitimi arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 18(1), 16-24.

Park, Y. M., Ko, Y. H., Lee, M. S., Lee, H. J., & Kim, L. (2014). Type-D personality can predict suicidality in patients with major depressive disorder. *Psychiatry investigation*, 11(3), 232.

Spek, V., Nefs, G., Mommersteeg, P. M., Speight, J., Pouwer, F., & Denollet, J. (2018). Type D personality and social relations in adults with diabetes: results from diabetes MILES—The Netherlands. *Psychology & health*, 33(12), 1456-1471.

Şentürk, S. (2018). Alkol veya madde kötüye kullanımı tanısı almış bireyler ile sağlıklı kontrollere d tipi kişilik yapısına sahip olma açısından karşılaştırılması (*Doctoral dissertation, Sosyal Bilimler Enstitüsü*).

Yıldız, A. (2012). Alkol Bağımlılığının Tip D Kişilik İle İlişkisinin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Gazi Üniversitesi, Psikiyatri AD, Ankara.

Zhang, L., Wang, X., Zhu, Y., Li, H., Zhu, C., Yu, F., & Wang, K. (2017). Selective impairment of decision making

under ambiguity in alexithymia. *BMC psychiatry*, 17(1), 378.

Zigmond, A. S., & Snaith, R. P. (1983). The hospital anxiety and depression scale. *Acta psychiatrica scandinavica*, 67(6), 361-370.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Ayaktan Tedaviye Başvuran Alkol ve Madde Bağımlısı Bireylerin Madde Kullanım Özellikleri ile Nöropsikolojik Test Performanslarının Karşılaştırılması

Büşra KAHRAMAN¹, Aslihan Özlem POLAT IŞIK²

Özet: Alkol ve madde bağımlılığının bilişsel işlevler üzerinde olumsuz etkileri olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur. Bu çalışmanın amacı kişinin bağımlılık türü, kullandığı madde ve bağımlılık şiddeti ile nöropsikolojik testlerdeki performansı arasındaki ilişkiyi inceleyerek madde kullanım özelliklerinin bilişsel performansla ilişkili olup olmadığı sorusuna cevap aramaktır. Bu amaçla, bir psikosozyal destek merkezine başvuran kişilerden klinik ilk görüşmesi sırasında BAPİ-K sorularını yanıtlayan ve örneklem kriterlerini karşılayan ve çalışmaya katılmayı kabul eden kişilere Beck Depresyon Ölçeği, Stroop Testi, Barratt Dürtüsellik Ölçeği ve İz Sürme Testi uygulanmıştır. Katılımcıların bağımlılık şiddetleri ile Stroop testindeki süre farkları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur, $F(2,78)= 4.41$, $p<.05$. İz Sürme testi B formunu tamamlama süresi ile bağımlılık şiddeti farklı olan katılımcılar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür, $\chi^2(2)= 8.59$, $p<.05$. Sonuç olarak; alkol ve madde bağımlısı kişilerin bağımlılık şiddetinin nöropsikolojik test performansını ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bulgular kaynaklar ışığında tartışılmıştır. Konuyla ilgili kapsamlı ve genellenebilir veriler ortaya koyabilmek için boylamsal çalışmalar yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: bağımlılık, nöropsikolojik performans, madde bağımlılığı

Comparison of Individuals' Profiles of Alcohol and Substance Addicted Outpatients' and Their Neuropsychological Test Performances

Abstract: There is some research in literature that proves alcohol and substance addiction have a negative influence on cognitive functions. The main issue of this study is to investigate the effects of alcohol and substance addiction on cognitive functions in terms of choice of substance and addiction severity. There has been found a reasonable difference between addiction severity and the duration of ST-TBAG form, $F(2,78)= 4.41$, $p<.05$. There was a significant difference between the duration of completing the İST-B and the participants with different addiction severity, $\chi^2(2)= 8.59$, $p<.05$. It has been found that addiction profiles of alcohol and substance addicted people and their performances on NPT are correlated. Research findings are discussed in the light of resources. It is thought that in order to present a broader and generalizable data, it is necessary to conduct longitudinal studies.

Keywords: addiction, neuropsychological performance, substance addiction

Psk., Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM)

²Prof. Dr., Kocaeli Üniversitesi, Psikiyatri Anabilim Dalı

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Psk., Büşra Kahraman, Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM), E-mail: busra.kahraman@yesilay.org.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 26.10.2019, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 04.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Kahraman, B., Işık A.Ö.P. (2019). Ayaktan Tedaviye Başvuran Alkol ve Madde Bağımlısı Bireylerin Madde Kullanım Özellikleri ile Nöropsikolojik Test Performanslarının Karşılaştırılması. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(Özel Sayı.1): 16-18 doi:10.35365/ctjpp.19.special1.4

Giriş

Alkol ve madde bağımlılığının bilişsel işlevler üzerinde olumsuz etkileri olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (London, Ernst, Grant, Bonson ve Weinstein, 2000; Teichner, Horner, Roitzsch, Herron ve Thevos, 2002). Kronik madde kullanıcılarının bilişsel işlevlerinde daha ciddi bozuklukların meydana geldiği bildirilmektedir (Janowsky ve Risch, 1979; Rogers vd., 1999). Bu çalışmanın amacı alkol ve madde bağımlılığının bilişsel işlev bozukluklarıyla ilişkisini, kişinin tercih maddesi ve bağımlılık şiddeti çerçevesinde araştırmaktır. Kişinin bağımlılık türü, kullandığı madde ve bağımlılık şiddeti ile nöropsikolojik testlerde gösterdiği performans arasındaki ilişki incelenerek madde kullanım özelliklerinin bilişsel performansla ilişkili olup olmadığı sorusuna cevap aranmaktadır.

Yöntem

Tablo 1. Örneklemin sosyodemografik özellikleri

	(N=81)	%
Yaş (Ort ± SS)	35,07±11,5	
Cinsiyet		
Erkek	71	87,7
Kadın	10	12,3
Eğitim Durumu		
Okuryazar	2	2,5
İlkokul Mezunu	4	4,9
Ortaokul Mezunu	31	38,3
Lise	31	38,3
Üniversite	13	16
Çalışma Durumu		
Düzenli Bir İşi Var	40	49,4
Düzensiz Bir İşi Var	6	7,4
Emekli	6	7,4
Çalışmıyor	29	35,8
Medeni Durum		
Evli	31	38,3
Bekar	40	49,4
Boşanmış	9	11,1
Dul	1	1,2

Tablo 2. Nöropsikolojik test sonuçlarının bağımlılık şiddetine göre karşılaştırılması

	Bağımlılık Şiddeti						F	p
	Düşük		Orta		Yüksek			
	Ort	SS	Ort	SS	Ort	SS		
Nöropsikolojik Test Sonuçları								
Stroop Testi Süre Farkı	46.27	18.98	60.22	20.23	42.70	17.60	4.41	.02* ^{1/2}
İz Sürme Testi A Formu Tamamlama Süresi	41.51	15.90	45.60	12.45	41.58	14.27	1.26	.29

** $p < .001$, * $p < .05$, *1 = düşük ve orta şiddetli bağımlı grup arasında anlamlı fark, 2= orta ve yüksek şiddetli bağımlı grup arasında anlamlı fark, 3= düşük ve yüksek şiddetli bağımlı grup arasında anlamlı fark

İz Sürme testi B formunu tamamlama süresi ile bağımlılık şiddeti farklı olan katılımcılar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür, $\chi^2(2) = 8.59$, $p < .05$. Bağımlılık şiddeti orta düzeyde olan katılımcılar yüksek bağımlılık şiddeti olan katılımcılara göre İz Sürme testi B formunu daha uzun sürede bitirmişlerdir.

Öte yandan, sonuçlar tercih maddesi ile bu iki değişken arasında fark bulunmadığını göstermektedir. Stroop testi

Bu amaçla, bir psikososyal destek merkezine başvuran kişilerden klinik ilk görüşmesi sırasında BAPİ-K sorularını yanıtlayan ve örnekleme dahil olma ölçütlerini karşılayan kişilere araştırmadan bahsedilmiştir. Çalışmaya katılmayı kabul eden kişilere Beck Depresyon Ölçeği, Stroop Testi, Barratt Dürtüsellik Ölçeği ve İz Sürme Testi uygulanmıştır. Uygulamalar bireysel olarak yapılmış ve 15-30 dakika sürmüştür.

Bulgular

Araştırmaya katılan örneklemin sosyodemografik özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir. Katılımcıların bağımlılık şiddeti ile Stroop testindeki süre farkları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur, $F(2,78) = 4.41$, $p < .05$ (Tablo 2). Bağımlılık şiddeti orta olan katılımcıların Stroop testinde aldıkları süre farkı puanı düşük ve yüksek bağımlılık şiddeti olan katılımcılara göre daha fazla olduğu görülmüştür.

hata ve spontan düzeltme sayısı, İz Sürme testi A formu hata sayısı, İz Sürme testi B formu tamamlama süresi ve hata sayısı ile madde tercihi arasındaki farka Kruskal-Wallis testi kullanılarak bakılmıştır. Sonuçlar, bu değişkenlerde tercih maddesi açısından bir fark bulunmadığını göstermektedir.

Tartışma

Bu çalışmanın sonuçlarına göre nöropsikolojik test performansının bağımlılık şiddetinden etkilendiği görülmüştür. Bu bulguyu ilgi çekici kılan nokta ise, nöropsikolojik performansı en düşük olan grubun bağımlılık şiddeti orta düzeyde olan grup olmasıdır. Bağımlılık şiddeti orta düzeyde olan grubun özellikleri incelendiğinde, grubun büyük çoğunluğunu erkek katılımcıların oluşturduğu (%94), grubun çoğunluğunun aktif kullanıcı ve 0-3 aydır alkol veya madde kullanımından uzak duran kişilerden oluştuğu ve en önemlisi çoğunluğun tercih maddesinin kokain olduğu görülmektedir. Erkek katılımcıların İST-B formunda yaptıkları hata sayısı ise kadınlara göre daha fazla bulunmuştur. Dolayısıyla bu sonucun, orta şiddette bağımlılığın yanı sıra cinsiyet ve tercih maddesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde kronik kokain bağımlılarını ele alan bir çalışmada dikkat performansının, sözel bellek ve görsel mekânsal performansın sağlıklı kontrol grubuna göre daha düşük olduğu ve 3-4 aylık detoks sürecinde de orbitofrontal korteksteki D2 reseptörlerinin az olmasına

bağlı olarak bu bozulmaların kalıcı olabildiği gösterilmiştir (Volkow vd., 1999). Temiz kokain bağımlılarında da yönetici işlevler, görsel-mekânsal yetenek, psikomotor hız ve el becerisi gerektiren işlevlerde bozulmaları gösteren çalışmalar mevcuttur. Kullanılan miktara göre sözel öğrenme ve bellekte de bozulmalar olduğu temiz kalmanın dördüncü haftasında yapılan ölçümlerle gösterilmiştir (Bolla, Rothman, ve Cadet, 1999). Bu konuda yapılan çalışmalarda özellikle bağımlılık şiddeti yüksek olarak tanımlanan grupların bilişsel işlev performansında kullanmayı en çok tercih ettikleri maddeye bağlı olarak çok ciddi bozulmalar gözlenmiştir (Ehrenreich vd., 1999; Bechara ve Martin, 2004; Block ve Ghoneim, 1993).

Sonuç

Alkol ve madde bağımlısı kişilerin bağımlılık şiddetinin ve tercih maddesinin kişinin nöropsikolojik test performansı ile ilişkili olduğu görülmüştür. Araştırma bulguları kaynaklar ışığında tartışılmıştır. Konuyla ilgili daha kapsamlı ve genellenebilir veriler ortaya koyabilmek için boylamsal çalışmalar yapılması gerektiği düşünülmektedir.

Kaynaklar

Bechara, A., ve Martin, E. M. (2004). Impaired decision making related to working memory deficits in individuals with substance addictions. *Neuropsychology*, 18(1), 152.

Block, R. I., ve Ghoneim, M. M. (1993). Effects of chronic marijuana use on human cognition. *Psychopharmacology*, 110(1-2), 219-228.

Bolla, K. I., Rothman, R., ve Cadet, J. L. (1999). Dose-related neurobehavioral effects of chronic cocaine use. *The Journal of neuropsychiatry and clinical neurosciences*, 11(3), 361-369.

Ehrenreich, H., Rinn, T., Kunert, H. J., Moeller, M. R., Poser, W., Schilling, L., ... ve Hoehe, M. R. (1999). Specific attentional dysfunction in adults following early start of cannabis use. *Psychopharmacology*, 142(3), 295-301.

Janowsky, D. S., ve Risch, C. (1979). Amphetamine psychosis and psychotic symptoms. *Psychopharmacology*, 65(1), 73-77.

London, E. D., Ernst, M., Grant, S., Bonson, K., ve Weinstein, A. (2000). Orbitofrontal cortex and human drug abuse: functional imaging. *Cerebral cortex*, 10(3), 334-342.

Rogers, R. D., Everitt, B. J., Baldacchino, A., Blackshaw, A. J., Swainson, R., Wynne, K., ve London, M. (1999). Dissociable deficits in the decision-making cognition of chronic amphetamine abusers, opiate abusers, patients with focal damage to prefrontal cortex, and tryptophan-depleted normal volunteers: evidence for mono aminergic mechanisms. *Neuropsychopharmacology*, 20(4), 322-339.

Teichner, G., Horner, M. D., Roitzsch, J. C., Herron, J., ve Thevos, A. (2002). Substance abuse treatment outcomes for cognitively impaired and intact outpatients. *Addictive behaviors*, 27(5), 751-763.

Volkow, N. D., Wang, G. J., Fowler, J. S., Hitzemann, R., Angrist, B., Gatley, S. J., ve Pappas, N. (1999). Association of methylphenidate-induced craving with changes in right striato-orbitofrontal metabolism in cocaine abusers: implications in addiction. *American Journal of Psychiatry*, 156(1), 19-26.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Üniversite Öğrencilerinde Riskli Kafein Tüketimi

Birgül AYDIN¹, Gül ERYILMAZ²

Özet: Üniversite öğrencilerinin riskli kafein tüketimi örüntüsünü incelemek, bu örüntünün kafein tüketme alışkanlıkları ve riskli kafein kullanımı ile ilişkilerini araştırmak amacı ile yapılmıştır. Betimsel araştırma modeli kullanılmış olup, elverişli örneklem yöntemi ile veri toplanmıştır. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmış ve verilerin analizi SPSS 20 paket programı ile yapılmıştır. Sigara kullanımı, sigara/kahve kullanmaya başlama önceliği, kafein tüketilmediğinde ya da az tüketildiğinde 24 saat içinde görülen belirtilerden depresif mod/sinirlilik belirtisi ve konsantrasyon zorluğu belirtisi ile riskli kafein tüketimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki elde edilmiştir. Araştırma sonunda üniversite öğrencilerinin %20' sinin riskli kafein tüketimi kriterlerini karşıladığı ve kafein bağımlılığı için risk grubunda oldukları bulunmuştur. Bu çalışma ve benzeri çalışmaların, daha geniş bir örneklem ve farklı değişkenler ile yapılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Riskli kafein tüketimi, üniversite öğrencileri, bağımlılık.

Risky Caffeine Consumption of the University Students

Abstract: The aim of this study is to examine the risky caffeine consumption patterns of the university students, and to study the relationship of this pattern with caffeine consumption habits and risky caffeine consumption. Descriptive research model has been used. Data were collected through the method of convenience sampling. Risky caffeine consumption questionnaire developed by the researcher is used as the data collection tool. There is a correlation between cigarette smoking, precedence of starting cigarette smoking/coffee consumption, the sign of depressive mood/nervousness, the sign of hardship of concentration, among the signs which are observed within 24 hours and risky caffeine consumption. The study gives significant information about the formation of risky caffeine consumption habits among the university students nearly %20 percent of them are in this group. This study suggests similar studies will be done with broader sample and with different variables.

Key words: Risky caffeine consumption, university students, addiction.

¹Psk., Üsküdar Üniversitesi, İstanbul

²Uzm. Dr., NP İstanbul Beyin Hastanesi

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Psk, Birgül Aydın, Üsküdar Üniversitesi Bağımlılık Danışmanlığı ve Rehabilitasyon Yüksek Lisans Programı Öğrencisi, E-mail: kelebekceesinti@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 19.10.2019, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Aydın, B., Eryılmaz G. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Riskli Kafein Tüketimi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1* (Özel Sayı.1): 19-23 doi:10.35365/ctjpp.19.special1.5

Giriş

Kimyasal olarak acı tat grubuna giren kafein ve bu gibi acılık maddeleriyle hazırlanan içecekler, tat duyusu üzerinde bıraktıkları serinletici etkiden dolayı toplumun büyük bir çoğunluğu tarafından yaygın bir şekilde kullanılır (Eskigün ve Bayrak, 2006). Kafein çoğunlukla da çay, kahve, kola, çikolata, enerji içeceği ve soğuk çay şeklinde tüketilir.

Kahve en önemli kafein kaynaklarının başında gelmektedir. Bağımlılık yapan maddeler arasında, dünyada yasal yollardan kullanılan en yaygın içecektir. Satışı ve kullanımında herhangi bir kısıtlamanın olmayışı tüketimini daha da artırmaktadır (Uzbay, 2015).

Kafein bağımlılığının temeli çocuklukta çikolata ile atılırken, ergenlerde kola ve soğuk çay ile pekişir. Daha ileri yaşlarda ise çay ve kahve tüketimi ile daha ileri düzeye taşınır. Kafein kişinin fiziki ve mental durumuna etki etmesi sebebiyle yoğun ilgi görmektedir (Hancı ve ark., 2013). Misafire çay ve kahve ikramı tarihsel kültürümüzden kalma bir mirasımızdır. Bunun yanında özellikle Ramazan ayında reklamlarda kolanın, iftar yemeğinin içeceği olarak sunulması da amacına hizmet ederek kolayı yemeklerin yanında içilecek bir içecek olarak algılamamızı sağlamıştır. Enerji içeceklerinin bilinçli olarak reklamlar yoluyla sporcu ve gençlerle yan yana getirilmesi de kafein kullanım oranlarının artmasına katkıda bulunmuştur. Bu ürünlerin satışını artırmak için, pazarlama tekniği olarak spor kulüplerinin taraftarlarına özel, tuttukları takımın simgesini içeren süslü ambalajlarda sunulması tüketimini artıran diğer bir faktördür. Ancak etik ve yasal boyutu tartışmalıdır (Uzbay, 2015). Kafein aynı zamanda reçeteli ve reçetesiz satılan 1000 den fazla ilaçta sinir sistemini uyarıcı, ağrı kesici ilaçların etkisini artırıcı, solunum sistemi zorluklarını giderici bir madde olarak da kullanılmaktadır.

Genel olarak kafeinin insan sağlığı üzerine olumlu etkileri olduğuna inanılmaktadır. Yorgunluğu azalttığı, uyanıklık süresini uzattığı, odaklanmayı artırdığı, belleği kuvvetlendirdiği, bedensel çalışmalarını güçlendirdiği yönünde çalışmalar mevcuttur. Bu da üniversite öğrencileri arasında kafeinin neden bu denli popüler şekilde tüketildiğini anlamamıza yardımcı olmuştur.

Ergenlikten yetişkinliğe geçiş döneminin sancılarını yaşayan üniversite öğrencilerinin, her yaş grubunda olduğu gibi, hatta tüm dünyada olduğu gibi temel uyarıcı kaynağı kafeindir. Bu da örneklem olarak üniversite öğrencilerinin seçilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur.

Zaten kültürel etkiler, reklamlar gibi sağlam bir temelle, alışık oldukları ortamdan farklı bir ortama geçişin yarattığı adaptasyon sorunları ve ekran baskısı ile karşı karşıya kalan, sunum hazırlayan, sınavlara hazırlanan öğrenciler odaklanabilmek ve uzun saatler uyanık kalabilmek için uyarıcı olarak kafeini tercih etmekte ve bu tercihlerini de genelde çay, kahve, soğuk çay, enerji içeceği ve kafein tabletleri olarak hayata geçirmektedirler. İçilerek kullanılan bu kafein tabletlerinin her biri 200 mg kadar kafein içermektedir.

DSM-5 tanı ölçütlerinde kafein intoksikasyonu aşırı miktarda kafein tüketimi sonrası ortaya çıkan semptomlar şeklinde tanımlanmış ve bu semptomların son alınan yüksek doz kafein düzeyi (<250 mg) ile ilişkili olması gerektiği belirtilmiştir (Coşkunol 2018). Günde 250 mg'

lık dozu geçmek kafein bağımlılığına zemin hazırlayan en önemli sebeplerdendir. Yan etkilere yol açabileceğinden, tehlikeli sınır günde 1 gr tüketilmesidir (Bolton ve Null, 1981). Amerikan Gıda ve İlaç Dairesi (FDA) 2007' de, güvenli kafein miktarını 100 mg. olarak kabul ettiğini açıklamıştır (Pennay ve Lubman, 2012). Bu çalışmada günlük riskli kafein tüketim limiti 250 mg olarak ele alınmış ve 250 mg kafeininde ortalama 500 ml kafeinli içecekten alınabileceğinden hareket edilmiştir.

Güvenli günlük kafein kullanım miktarının 100 mg, bağımlılığa zemin hazırlayan en önemli sebeplerden birinin 250 mg' dan fazla kullanım, 500 ml' den fazlasının riskli kullanım ve 1 gr' ın tehlikeli kullanım sınırı olduğu düşünüldüğünde, üniversite öğrencilerinin nasıl bir tehlike ile karşı karşıya oldukları daha iyi anlaşılmaktadır

Yapılan literatür taramasında geçmiş yıllarda kafenin kullanımı ile ilgili çeşitli çalışmaların yapıldığı, ancak DSM-5' e giren kafein yoksunluğu ile ilgili yeterli çalışmanın yapılmadığı görülmüştür. Bu açıdan bilişsel, psikolojik ve nörobiyolojik yönleri de bulunan kafein bağımlılığı ve zeminini oluşturan riskli kafein tüketimi alanında yapılan bu çalışmanın, üniversite öğrencilerinde riskli kafein tüketme alışkanlığının oluşmasına dair önemli bilgiler sunması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Aslında kahvaltılarda kültürümüzden gelme çay tüketimi, misafire çay ve kahve ikramı, çocukların çikolata ve kolaya olan düşkünlüğü, yemeklerin yanında içecek olarak kolanın sunulması, gençliğin enerji ile özdeşleşip enerji içeceklerine kayması, ofis çalışanlarında dinlenmenin artık kahve molası şeklinde bir ritüele dönüşmesi, tedavi amaçlı kafein içeren birtakım ilaçların kullanımı, üniversite öğrencilerinin sınav ve performans kaygısıyla kahve, enerji içecekleri ve kafein tabletlerine yönelimi ilk başlarda masum gibi görülsede, artık günümüzde görünmeyen tehlike gün yüzüne çıkmış durumdadır. Öyle ki kafein daha ileriki çalışmalar için bir koşul olarak, Kafein Kullanım Bozukluğu adıyla DSM-5 teki yerini almıştır (Coşkunol, 2018).

Yöntem

Betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Elverişli örneklem yöntemi ile, İstanbul ili sınırları içinde bulunan Üsküdar üniversitesinin çeşitli fakülte ve değişik bölümlerinde öğrenim gören gönüllü 204 lisans öğrencisinden veri toplanmıştır. Veriler araştırmacı tarafından oluşturulan ve uzman görüşüne başvurularak tekrar revize edilen "Riskli Kafein Kullanımı Anketi" uygulanarak toplanmıştır. Toplanan veriler SPSS Programında değerlendirilmiş, sayısal ve yüzdelerik dağılımlar ile ortalamaları hesaplanmıştır.

Bulgular

Kafein kaynağı olarak; gün içinde tüketilen çay, kahve, türk kahvesi, çikolata ve enerji içeceğine göre en çok tüketilen çay olup tüm grubun %81'ini oluşturmaktadır. Çikolata tüketen tüm grubun %53'ünü, kahve tüketen 52'sini, Türk kahvesi tüketen 39'unu ve enerji içeceği tüketen ise %4'ünü oluşturmaktadır. Öğrencilerin sigara kullanımı ile riskli kafein tüketimiarasında ilişki vardır ve sigara içme oranı arttıkça kafein tüketimi de artmaktadır ($X^2_{(2)} = 6.052, p = .049, p < .05$).

Tablo 1: Sigara kullanımı ve Sigara/Kahve kullanmaya başlama önceliği ile kafein tüketimi arasında ki-kare tablosu

Değişken	Grup	Normal Kullanım	Riskli Kullanım	Ki-Kare	sd	p
Sigara Kullanım	Evet	31%	51%	6,052	2	0,049*
	Hayır	69%	49%			
Sigara/Kahve Önceliği	Sigara	23%	39%	5,845	1	0,042*
	Kahve	77%	61%			

*p<.05

Sigara kullanma durumu ile öğrencilerin kafein tüketimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki elde edilmiştir ($X^2_{(2)} = 6.052$, $p = .049$, $p < .05$). Sigara kullanan öğrenciler için, riskli olarak kafein tüketen öğrencilerin oranı normal olarak kafein tüketen öğrencilerin oranından daha yüksektir. Sigara kullanmayanlarda ise normal olarak kafein tüketenlerin oranı, riskli olarak kafein tüketenlerin oranından daha yüksektir. Yani riskli olarak kafein tüketme ile sigara içme ilişkilidir ve sigara içme oranı arttıkça tüketilen kafein miktarı da artmaktadır.

Sigara/kahve kullanmaya başlama önceliği ile öğrencilerin kafein tüketimi arasında ilişki anlamlıdır ve önce sigara içmeye başlayan öğrenciler için; riskli olarak kafein tüketen öğrencilerin oranı, normal olarak kafein tüketen öğrencilerin oranından daha yüksektir ($X^2_{(1)} = 5.845$, $p = .042$, $p < .05$).

Öğrencilerde kafein tüketilmediğinde ya da az tüketildiğinde 24 saat aralığında görülen belirtilerden, depresif mod ve sinirlilik belirtisi ile kafein tüketimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır ($X^2_{(1)} = 9.408$, $p = .003$, $p < .05$).

Tablo 2: Depresif mod ve sinirlilik belirtisi ile kafein tüketimi arasındaki ilişki

Değişken	Grup	Normal Kullanım	Riskli Kullanım	Ki-Kare	sd	p
Depresif Mod ve Sinirlilik	Evet	13%	33%	9,408	1	0,003*
	Hayır	87%	68%			
Konsantrasyon Zorluğu	Evet	12%	30%	7,81	1	0,005*
	Hayır	88%	70%			

*p<.05

Son olarak kafein tüketilmediğinde ya da az tüketildiğinde 24 saat aralığında görülen konsantrasyon zorluğu belirtisi ile riskli kafein tüketimi arasında ilişki anlamlıdır ve bu belirti oranları riskli kafein tüketimi yapan öğrencilerde daha yüksektir ($X^2_{(1)} = 7.81$, $p = .005$, $p < .05$).

Tartışma

Sigara kullanma durumu ile öğrencilerin kafein tüketimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki elde edilmiştir ($X^2_{(2)} = 6.052$, $p = .049$, $p < .05$). Sigara kullanan öğrencilerde, riskli olarak kafein tüketen öğrencilerin oranı, normal olarak kafein tüketen öğrencilerin oranından daha yüksektir (Tablo 1). Yani riskli olarak kafein tüketme ile sigara içme ilişkilidir ve sigara içme oranı arttıkça tüketilen kafein miktarı da artmaktadır. Önce sigara veya kahve kullanmaya başlama durumu ile kafein tüketimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($X^2_{(1)} = 5.845$, $p = .042$, $p < .05$). Önce sigara içmeye başlayan öğrenciler tüm grubun %27' sini oluşturuyor olmasına rağmen; riskli kafein tüketen öğrencilerin oranı, normal olarak kafein tüketen öğrencilerin oranından daha yüksektir. Önce kahve kullanmaya başlayan öğrenciler ise tüm grubun %73'ünü oluşturuyor olmasına rağmen; normal olarak kafein tüketen öğrencilerin oranı, riskli olarak kafein tüketen öğrencilerin oranından daha yüksektir (tablo 1). Bu araştırma bize üniversite öğrencilerinin sigaranın yanında kafein tüketmeyi tercih ettiklerini ortaya koymuştur. Bickel ve arkadaşları 1992 yılında yapmış oldukları çalışmada; sadece kahve içen kişilerin kahve tüketiminin, fiyatındaki artışa bağlı olarak azalmazken, hem kahve hem de sigara içen kişilerin sigara fiyatındaki artışa bağlı olarak hem sigara hem de kahve tüketiminin azaldığını, hem kahve hem de sigara içenlerde, sadece kahve fiyatı

artınca bu defa kahve tüketiminin düşerken sigara tüketiminde bir değişiklik olmadığını bulmuştur. Bu veriler sigara içme davranışındaki değişikliklerin kahve tüketimi ile etkilenebildiğine, ancak sigara içenlerin kahve içse de içmese de sigara içmeyi sürdürdüğüne, sigara ve kahvenin birbirini tamamlayıcı özelliği olduğuna, ancak aradaki ilişkinin simetrik olmadığına işaret etmektedir (Uzbay, 2018). Bu durum sigara içicilerindeki artmış kafein eliminasyonu ile ilişkili olabilir. Sigara içilmesi kafein metabolizmasını hızlandırır (Brown ve ark. 1988).

Silverman ve ark.'nın (1992) erişkin bireylerde kafein kapsülü ve plasebo kullanarak yaptıkları bir çalışmada, düşük veya orta miktarda kafein kullanan bireylerin, günlük kafein tüketimleri kesildiğinde yorgunluk, depresyon ve durumluk anksiyete düzeyinde artma, güçlülükte azalma, %52 oranında orta derecede veya şiddetli başağrısı deneyimledikleri bulunmuştur (Khorshid ve Sarı, 2013). Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışmada ise; kafein tüketilmediğinde ya da az tüketildiğinde 24 saat aralığında görülen belirtilerden depresif mod/sinirlilik belirtisi ile kafein tüketimi arasında ilişki anlamlı bulunmuş olup, bu belirti oranları riskli kafein tüketimi yapan öğrencilerde daha yüksek bulunmuştur (tablo 2). Son olarak kafein tüketilmediğinde ya da az tüketildiğinde 24 saat aralığında görülen belirtilerden konsantrasyon zorluğu belirtisi ile riskli kafein tüketimi arasında ilişki anlamlıdır ve bu belirti oranları riskli kafein tüketimi yapan öğrencilerde daha yüksektir (tablo 2).

Besinlerin duyularımızı, dolayısıyla sinir sistemimizi uyarma şekilleri gastronominin, gıda bilimi ve nörolojiye hakim bilim insanlarını bir araya getirerek, beynimizin yediklerimizi nasıl algıladığı, bunun toplumsal ve psikolojik sonuçları, yemek yeme alışkanlıkları,

duygular, anılar, bağımlılık üzerine etkileri ve beynimizin yemekleri nasıl algıladığından hareketle, bu algıyı kandırmaya yönelik alan ise nörogastrominin alanıdır (Yıldız, 2016). Günümüzde çok iyi üniversitelerin çok iyi bölümlerini bitiren beş yıldızlı otellerde şef olarak çalışan pek çok eğitilmiş insan vardır. Bunlardan bazıları kimyacı olup, hangi baharatın ya da aromanın hangi yemeğe katıldığında nasıl bir kimyasal etkileşime geçerek nasıl bir lezzete dönüştüğü ve bunun insanlar üzerinde nasıl bir etki yarattığının kimya bilgisi gerektirdiği görüşünü savunmaktalar. Buradan hareketle bir kez daha bağımlılığın, gıda, beyin, algı, duygular, anılar, özendirici figürlerin kullanımı ve psikolojimizle çok yakından ilişkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Oxford Üniversitesi fizik bölümünün başkanlığını yapmış olan Prof. Nicholas Kurti, 2. Dünya Savaşı sırasında atom bombası üzerine çalışmış iyi bir aşçıydı ve en sevdiği hobisi yemek yapmaktı. Prof. Kurti “Mutfaktaki Fizikçi” isimli tebliğinde “bilim olarak yıldızların içindeki ısı derecesini biliyoruz ama ne yazık ki bir süflenin içindeki ısı derecesini bilmiyoruz” şeklinde sitemde bulunmuştur. Kurti bununla yüzyıllardır gelişerek devam eden mutfak kültürünün, aslında bilimsellikten ne kadar uzak, tamamen geleneksel yöntemler ile hayatını devam ettirdiğini ifade etmektedir (Batu, 2017). Günümüzde geleneksel olarak devam eden ve Türk kültürünü temsil eden çay ve Türk kahvesinin sosyal ve keyif verici yönünün dışında, bilimsel olarak başka etkilerinden habersiz yaşamaktayız.

Aslında gündelik hayatta çok sık duyduğumuz “ben çay tiryakisiyim” demenin, ben kafein bağımlısıyım demenin başka bir yolu olduğunu, gene bugün “kahveni içmedim başım ağrıyor” söyleminin, kafein yoksunluğu çekiyorum la aynı şey olduğunu söyleyebiliriz. Küçer (2010) tarafından 156 üniversite öğrencisi ile yapılan bir çalışmada, günlük kafein tüketimi ile kafein tüketiminin kesilmesine bağlı yoksunluk belirtileri arasında bir ilişki bulunmuştur. Ameliyat sonrası görülen baş ağrısının, vücuttaki kafein düzeyinin düşmesine bağlı kafein yoksunluğu olduğu (Coşkunol, 2018) konusunda görüşler mevcuttur.

Türk toplumu için günün her saati zevkle içilen ve konukseverliğin simgesi olan çay %65 evde, %13 iş yerinde, %11 misafirlikte, %5 kafede, %4 kahvelerde ve %2 okullarda tüketilmektedir (Güneş, 2012). Kafein içeren yiyecek ve içeceklerin çevremizde bu kadar yaygın ve her an kullanıma hazır bir şekilde bulunması, kafeinin yaşantımızda ne kadar önemli ve acil bir ihtiyaç olduğunu bir kez ortaya koymaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Sigara kullanıp kullanmama ve önce sigara ya da kahve kullanmaya başlama durumu ile öğrencilerin kafein tüketimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki elde edilmiştir. Sigara kullanım oranının artması kafein tüketim miktarını da artırmaktadır. Önce sigara içmeye başlayan öğrenciler için; riskli olarak kafein tüketen öğrencilerin oranı normal olarak kafein tüketen öğrencilerin oranından daha yüksektir.

Öğrencilerde kafein tüketiminin olmadığı yada az olduğu durumlarda 24 saat içinde görülen depresif mod ve sinirlilik belirtisi ile konsantrasyon zorluğu belirtisinin görülüp görülmemesi ile kafein tüketimi arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki elde edilmiştir. Riskli olarak kafein tüketmek öğrencilerin depresif

mod/sinirlilik ve konsantrasyon zorluğu durumlarının görülme oranlarını da artırmaktadır.

Sonuç olarak; Araştırma sonunda üniversite öğrencilerinin %20’ sinin riskli kafein tüketimi kriterlerini karşıladığı ve kafein bağımlılığı için risk grubunda oldukları bulunmuştur.

-Aileler ve toplum kafein, kafein bağımlılığı ile zeminini oluşturan riskli tüketim konusunda eğitilmeli, çocuklukta çikolata ve kolalı içecekler ile ilk basamağın atıldığı gerçeği aşılmalıdır.

-Beslenme uzmanları ve diyetisyenlerin dikkati kafein gerçeğine çevrilmeli, kafein içeren tüm ürünlerin bir listesi hazırlanmalı, yiyecek ve içeceklerdeki kafein miktarları dikkatli gözden geçirilmeli ve beslenme programları hazırlanırken bunlar göz önünde bulundurulmalıdır.

-Kafeinin etkileri, riskli tüketim, kafein tüketilmediğinde yada az tüketildiğinde görülen belirtiler konusunda toplum eğitilmeli. Bunun için Sağlık Bakanlığı tarafından halk sağlığı taramalarında kullanılmak üzere, kafein tüketimi ve kaynaklarını değerlendiren birtakım test ve tarama şablonları hazırlanabilir, broşürler basılabilir.

-Kafeinin etkileri ile tüketilmediğinde ya da az tüketildiğinde görülen belirtilerin, diğer hastalık belirtileri ile karıştırılmaması konusunda sağlık profesyonellerinin bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.

-Doktorların kullandığı Hasta Tanılama ve Anamnez Formlarına ayrıca hemşirelerin kullandığı Hemşirelik Tanı Formlarına günlük kafein tüketimi ve kaynakları ile riskli tüketimine ilişkin maddeler eklenmeli ve hastalar belirtiler yönünden izlenmelidir.

-Ülkemizde olduğu gibi tüm dünyada birinci sırada tüketilen kafein kaynağı çay ve kahvedir. Kafeinsiz kahve üretildi fakat beklenen ilgiyi görmedi. Çaydan kafein ayrıştırılarak kafeinsiz çay üretilebilir. Bunlara ilişkin özendirici reklamlar yayınlanabilir.

-Kafein içeren ürünlere ilişkin özendirici reklamlara reklam yasağı getirilebilir.

-Kafein bağımlılığı ve zeminini hazırlayan riskli tüketimin ileride endemik bir soruna dönüşmesinin önüne geçmek için gıda bilimi, gastronomi, nörogastromeni, kimya, psikoloji, sosyoloji gibi bilim dallarının birleşimi ile, bu alanlarda yetişmiş bilim insanlarının bir araya gelerek yapacağı bilimsel çalışma ve üretilecek ortak politikalara ihtiyaç vardır.

-Bütün kafein içeren ürünler ile içerdikleri kafein miktarlarını, güvenli kullanım, riskli kullanım sınırlarını ve tehlikeli kullanım miktarlarını halka duyuracak kamu spotlarına ihtiyaç vardır.

-En yüksek kafein kaynaklarının ilk sırasında çay ve kahve gelmektedir. Unesco’ nun SOKÜM listesine kültürel mirasımız olarak girmeyi başarmış bir Türk kahvesi ve tiryakiliğimiz olan çay ile ilgili farkındalık çalışmalarında dikkatli olunmalı, geleneksel kültürümüzle çelişmeyecek, toplumun refleksi tepkileri de göz önüne alınarak; Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Turizm Bakanlığı gibi bakanlıklar ve YÖK düzeyinde ulusal politikalar oluşturulmalıdır.

-Bu ve benzeri çalışmaların daha geniş bir örneklem ve farklı değişkenler ile yapılması, daha geneli temsil etmesi

bakımından daha etkili sonuçlar alınmasına ve daha farklı çözüm önerileri geliştirilmesine katkı sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Batu, A. (2017). Moleküler Bakış Açısıyla Gıdaların Tat Ve Aroma Algıları. *Aydın Gastronomi*, 1 (1), 25-36.
- Bolton S, N. G. (1981) Caffeine: Psychological Effects, Use And Abuse. *Orthomolecular Psychiatry*, 10: 3, 202-211.
- Brown C.R, Jacob P., Wilson M., Beowitz N.L.(1988). Changes In Rate And Pattern Of Caffeine Metabolism After Cigarette Abstinence. *Clinical Pharmacology Therapeutics*, 43(5), 488-491.
- Coşkunol, H. (2018). Temel Ve Klinik Psikiyatri. Oğuz Karamustafaloğlu (Ed.), *Kafein* (S.585-590). Ankara: Güneş Tıp Kitapevleri.
- Eskigün, S., Bayrak, A. (2006). Bazı Gıdalarda Kafein Ve Teobromin Düzeyleri. *Gıda*, 31 (1), 49-57.
- Güneş, S. (2012). Türk Çay Kültürü Ve Ürünleri. *Millî Folklor*, 93, 234-251.
- Hancı, M., Bakırcı, S., Bayram, S., Karahan, S., Kaya, E. (2013). Türk Kahvesi Ve Türkiye’de Satılan Bazı İçeceklerdeki Kafein Miktarları. *Düzce Tıp Dergisi*, 15(3), 34-38.
- Khorshid, L., Sarı, D. (2013). Üniversite Çalışanlarında Kafein Tüketimi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 29(1), 45-59.
- Küçer, N. (2010). The Relationship Between Daily Caffeine Consumption And Withdrawal Symptoms: A Questionnaire-Based Study. *Tübitak*, 40(1), 105-108.
- Pennay, A. E., Lubman, D. I. (2012). Energy Drinks: Health Risks And Toxicity. *The Medical Journal Of Australia*, (1967), 442-447.
- Uzbay, T. (2015). *Madde Bağımlılığı: Tüm Boyutlarıyla Bağımlılık Ve Bağımlılık Yapan Maddeler* (1. Baskı). İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi.
- Yıldız, Ö. (2016). Nörogastrosemi. <http://Rmfif.Deu.Edu.Tr/Files/Nrogastronomia1.Pdf>. Erişim Tarihi: 22.07.2019.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Ruh Sağlığı Çalışanlarının Madde Kullanım Bozukluğu Tedavisine Yönelik Tutumları Ölçeğinin Geliştirilmesi

Aylin IŞIK¹, Gülsüm Melike ŞİMŞEK¹

Özet: Bu çalışmanın amacı bağımlılık tedavisinde hizmet vermeyen ruh sağlığı uzmanlarının bağımlılık tedavisi hakkındaki inanışlarını ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Ölçeğin geçerlik güvenirlik çalışmaları 65 psikiyatrist ve 86 psikologun (298 kız, 281 erkek) katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Psikologlar ölçeği internet tabanlı bir anket formundan, psikiyatristler ise bir ulusal kongrede manuel olarak doldurmuştur. Geliştirme çalışmasında açılımlayıcı faktör analizine başvurulmuş, madde ayırt edicilikleri belirlenmiş, Cronbach Alpha güvenirlik sayısı hesaplanmıştır. Bu analizler sonucunda 3 faktörlü (duygusal yaklaşım, mantıksal yaklaşım ve çalışmaya karşı tutum) toplam varyansın %33'ünü açıklayan 12 maddeden oluşan ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin tümü için Cronbach Alpha katsayısı .77 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Ölçek, Ruh Sağlığı Uzmanı, Stigma

Development Of Mental Health Professionals' Attitudes Toward Treatment Of Substance Use Disorders

Abstract: The aim of the current study is to develop a valid and reliable scale that measures the beliefs of mental health professionals who do not work in addiction about alcohol and substance addiction treatment. The validity and reliability studies of the scale were conducted with the participation of 65 psychiatrists and 86 psychologists (298 female, 281 male). The data of the study were collected using questionnaire from an internet-based questionnaire and manually filled it at a national congress. In the development study, exploratory factor analysis was applied, item discrimination was determined and Cronbach Alpha reliability coefficients was calculated. As a result of this analysis, a 3 factored (emotional approach, logical approach and attitude towards work) scale that explains 33% of the total variance and that was comprised of 11 items was obtained. Cronbach's α .77 coefficients for the totality of the scale were calculated. The obtained results prove that the scale is valid and reliable.

Key words: Addiction, Scale, Mental Health Professionals, Stigma

Uzm. Psk., Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM), aylin.isik@yesilay.org.tr

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Uzm. Psk., Aylin Işık, Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM),
E-mail: aylin.isik@yesilay.org.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 25.10.2019, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Işık, A., Şimşek G.M. (2019). Development Of Mental Health Professionals' Attitudes Toward Treatment Of Substance Use Disorders. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1(Özel Sayı.1): 24-26* doi:10.35365/ctjpp.19.special1.6

Giriş

Damgalanma veya olumsuz tepkilerden korkma, insanların genel olarak zihinsel sağlık sorunları için profesyonel yardım aramamasının temel nedenidir (Barney ve ark. 2006, Schomerus ve Angermeyer, 2008). Damgalama, bağımlılık tedavisi alan hastaların tedavisini stresli ve zorlayıcı hale getirir (Deans and Soar, 2005, Ford, 2011, Van Boekel ve ark., 2013b). Bu nedenle bağımlı bireylerin tedavi aramasını engelleyebilmektedir (Brenner ve ark, 2010). Ayrıca tedavi sürse dahi sağlık çalışanlarının olumsuz tutumları, tedavi sırasında okulu bırakma ve ya nüks etme ihtimalini artırabilir (Ball ve ark., 2006). Bir çok insan barınma, istihdam ve sigorta politikaları dahil olmak üzere madde bağımlılarına fayda sağlayan politikaları desteklememektedir (Barry ve ark, 2014). Bir çalışmada bağımlıların en fazla aile, arkadaş ve sağlık çalışanları tarafından damgalandığını rapor edilmiştir (Livingston ve ark, 2012; Barry ve ark, 2014; Baldwin ve ark, 2010). Bazı sağlık çalışanlarının, bağımlı kişilerle çalışma konusunda rahatsızlık duydukları ve böylece ihtiyaç duyulan yardımları sağlama becerilerini kullanamadıkları bulunmuştur. Bağımlı bireylerin sakinleştirici ve ağrı kesici ilaçları almak için yalan söylediklerini ve güvenilmez olduklarını düşünmektedir. Bağımlılığı irade eksiliği ve kişisel zayıflık ile açıklanması farklı popülasyonlardaki olumsuz tutumları arttırmaktadır (Schomerus ve ark., 2011). Örneğin, uyuşturucu kullanımı "kontrol edilebilir" olarak gören sağlık çalışanlarının, damar yolu ile uyuşturucu kullanıcılarına karşı daha fazla önyargılı tutumlarının olduğu bulunmuştur (Brenner ve Hipel, 2008; Brenner, Hipel, Kippax ve Preacher, 2010). Damgalayıcı tutumlar bağımlı bireylerin tedavi

aramasını engelleyebilmektedir (Brenner ve ark, 2010). Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye’de bağımlılık alanında çalışmayan psikolog ve psikiyatristlerin bağımlılık tedavisine yönelik tutumlarını anlamak ve endişelerini incelemektir. Bu nedenle, Türkiye’de bağımlılık tedavisine yönelik tutum araştırmalarında kullanılacak güçlü ölçüm özelliklerine sahip bir ölçek geliştirmektedir.

Yöntem

Ölçeğin geliştirilmesi

Ölçek literatür taraması ve uzman görüşleri değerlendirilerek oluşturulmuştur (Crothers ve Dorrian, 2011; Gilchrist ve ark., 2011). Yanıt seçenekleri, 0-5 puan arasında değerlendirilen altılı Likert tipi ölçekten oluşmuştur. Ölçekten alınabilecek puan 0-55 arasındadır. Yanıt skalaları “(5) Tamamen katılıyorum”, “(4) katılıyorum”, “(3) Kararsızım ama sanırım katılıyorum”, “(2)kararsızım ama sanırım katılmıyorum”, “(1) Katılmıyorum” , “(0) Hiç katılmıyorum” şeklinde düzenlenmiştir.

Örneklem ve Uygulama

Toplamda 111’i (%73,5) kadın ve 40’ı (%26,5) erkek; 65’i (43,0) bağımlılık alanında çalışmayan psikiyatrist ve 86’sı (%57,0) bağımlılık alanında çalışmayan psikolog olmak üzere 151 ruh sağlığı çalışanına ulaşıldı. Veriler, 2019 yılı Mart ve Nisan aylarında toplandı. Psikiyatristlere bir ulusal psikofarmakoloji kongresinde rastgele dağıtıldı. Psikologlar ise mail yoluyla ölçek doldurma daveti alarak ölçeği doldurdu.

Sonuç

Ölçekten alınan puanın ortalaması 36.26 ± 7.14 bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık analizinde Cronbach Alfa katsayısı 0.77 saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Ölçeğin Güvenirlilik Özellikleri

	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde-toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek Cronbach alfa katsayısı
1. Böyle hastalarla çalışmak tatmin edicidir.	33,45	41,77	0,49	0,75
2. Sağlık sigortası böyle hastaları da kapsamalıdır.	32,14	47,04	0,21	0,77
3. Böyle hastalara yardım etmek için yapabileceğimiz çok az şey var.	32,65	42,82	0,39	0,76
4. Böyle hastalara karşı özellikle şefkatli /merhametli hissediyorum.	33,27	43,94	0,35	0,76
5. Böyle hastalar beni rahatsız ediyor.	32,54	39,91	0,70	0,72
6. Böyle hastalar için acil durumlar için gece yarısı çağrılmak beni rahatsız etmez.	33,68	42,35	0,32	0,77
7. Böyle hastalar için harcanan para bir kayıptır.	31,90	46,87	0,37	0,76
8. Böyle hastalar benim için özellikle çalışması zor hastalardır.	33,58	42,39	0,40	0,76
9. Genellikle böyle hastaların daha iyi hissetmelerine yardımcı olacak bir şeyler bulabilirim.	32,87	41,90	0,65	0,73
10. Böyle hastalara fazladan zaman ayırmaktan keyif alıyorum.	33,64	40,24	0,60	0,73
11. Böyle hastalarla çalışmak tehlikelidir.	32,86	44,63	0,29	0,77

Verilerin faktör analize uygun olup olmadığını araştırmak için KMO and Barlett’s testi uygulanmıştır. KMO değeri 0.78 bulunarak verilerin faktör analizine uygun olduğu tespit edilmiştir (KMO > .050; p< 0.05). Faktör analizi sonucunda ölçeğin maddelerinin, toplam varyansın

%33’ünü açıklayan 3 faktör altında toplandığı saptanmıştır (Tablo 2). Bunlar; duygusal yaklaşım,

mantıksal yaklaşım ve çalışmaya karşı tutum olarak açıklanmıştır. Bu bulgular Bağımlılık Tedavisi Stigma Ölçeği'nin bağımlılık tedavisini damgalamayı ölçmede yeterli bir araç olduğunu desteklemektedir.

Tablo 2: YEDAM Madde Bağımlılığı Stigma Ölçeğinin Faktör Yapısı

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
1. Böyle hastalarla çalışmak tatmin edicidir.	,535		
2. Sağlık sigortası böyle hastaları da kapsamalıdır.			,822
3. Böyle hastalara yardım etmek için yapabileceğimiz çok az şey var.	,465		
4. Böyle hastalara karşı özellikle şefkatli /merhametli hissediyorum.	,795		
5. Böyle hastalar beni rahatsız ediyor.	,716		
6. Böyle hastalar için acil durumlar için gece yarısı çağrılmak beni rahatsız etmez.			,396
7. Böyle hastalar için harcanan para bir kayıptır.			,785
8. Böyle hastalar benim için özellikle çalışması zor hastalardır.		,662	
9. Genellikle böyle hastaların daha iyi hissetmelerine yardımcı olacak bir şeyler bulabilirim.	,645		
10. Böyle hastalara fazladan zaman ayırmaktan keyif alıyorum.	,802		
11. Böyle hastalarla çalışmak tehlikelidir.		,834	

Tartışma

Damgalamanın, bağımlıların tedavi için profesyonel yardım aramasının önündeki bir engel olduğu düşünülecek olursa ruh sağlığı uzmanlarının damgalayıcı tutumlarının tespit edilmesi önemlidir. Ruh sağlığı uzmanlarının ölçekten aldığı toplam puan ortalamasının üstündedir. Örneklemini psikolog ve psikiyatristlerin oluşturduğu bu araştırmada ulaşılan toplam damgalama skorunun ortalamasının üzerinde olması, bağımlılık ile ilgili mevcut eğitim ve sağlık çalışmalarının yeniden

düzenlenmesi gerektiğini göstermektedir. Bu alandaki çalışmalar özellikle uzmanların damgalayıcı tutumlarına değinmeli, geleceğin hekimleri ve psikologlarının bağımlı bireylere daha faydalı hizmet verme, bireyi bilgilendirme ve yönlendirmesi için bağımlılık tedavisi hakkında doğru bilgiye sahip olmalıdır. Bu bağlamda uzmanların bilgilendirilmesi ve bağımlıya davranışlarını olumsuz etkileyecek ön yargılı tutumlarına yönelik programlar gerçekleştirilmelidir. Geliştirilen ölçeğin Türkiye'de yapılacak tutum araştırmalarında ve müdahale programlarında kullanılması ümit edilmektedir.

Kaynaklar

Baldwin, M. L., Marcus, S. C., De Simone, J. (2010). Job loss discrimination and former substance use disorders. *Drug and alcohol dependence*, 110(1-2), 1-7.

Ball, S.A., Carroll, K.M., Canning-Ball, M., Rounsaville, B.J., (2006). Reasons for dropout from drug abuse treatment: symptoms, personality, and motivation. *Addict. Behav.* 31, 320–330.

Barry, C. L., McGinty, E. E., Pescosolido, B. A., Goldman, H. H. (2014). Stigma, discrimination, treatment effectiveness, and policy: public views about drug addiction and mental illness. *Psychiatric services (Washington, D.C.)*, 65(10), 1269-72.

Barney L.J., Griffiths K.M., Jorm, A.F., Christensen, H. (2006). Stigma about depression and its impact on help-seeking intentions. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry* 40, 51-54.

Brener, L., Hippel V.W., Kippax, S., Preacher, K.J. (2010). The Role of Physician and Nurse Attitudes in the Health Care of Injecting Drug Users, *Substance Use and Misuse*, 45(7-8), 1007-1018.

Brener, L., Hippel V.W. (2008). Measuring attitudes toward injecting drug users and people with hepatitis C. *Substance Use and Misuse*, 43(3-4), 295-302.

Deans, C., Soar, R., 2005. Caring for clients with dual diagnosis in rural communities in Australia: the experience of mental health professionals. *J. Psychiatr. Ment. Health Nurs.* 12, 268–274.

Ford, R., 2011. Interpersonal challenges as a constraint on care: the experience of nurses' care of patients who use illicit drugs. *Contemp. Nurse*, 37, 241–252.

Schomerus G., Angermeyer M.C., Matschinger H. & Riedel-Heller S.G. (2008). Public attitudes towards prevention of depression. *Journal of Affective Disorders*, 106, 257-263.

Schomerus, G., Lucht, M., Holzinger, A., Matschinger, H., Carta, M.G., Angermeyer, M.C. (2011) The Stigma of Alcohol Dependence Compared with Other Mental Disorders: A Review of Population Studies, *Alcohol and Alcoholism*, 46(2) 105–112.

Van Boeckel, L.C., Brouwers, E.P.M., Van Weeghel, J., Garretsen, H.F.L., 2013b. Stigma among health professionals towards patients with substance use disorders and its consequences for healthcare delivery: systematic review. *Drug Alcohol Depend.* 131, 23–35.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Diyet Polikliniğine Başvuran Hastalarda Yeme Bağımlılığının Epidemiyolojisinin Araştırılması

F.Ebru ATABAY¹, Duygu ALTIN², Baykul ALTIN³

Özet: Son yıllarda literatürde güncel bir kavram olan yeme bağımlılığı, diğer yeme bozukluklarından ayrı bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Bağımlılıkta sık görülen kullanmak için dayanılmaz istek hissetme, istenilenden daha fazla miktarda tüketme, madde kullanmak için fazla zaman harcama vb. davranışlarla örtüştüğü belirtilmektedir. Bu çalışmada diyet polikliniğine çeşitli sebeplerle başvuran hastalarda yeme bağımlılığının epidemiyolojisinin araştırılması amaçlanmıştır. Çalışmaya basit tesadüfi örneklem yoluyla seçilen, diyet polikliniğine başvuran 101 kişi dahil edilmiştir. Haziran 2019 - Ağustos 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilen çalışmada, kişisel bilgi formu ve Yale Yeme Bağımlılığı ölçeğinden yararlanılmıştır. Araştırma bulguları değerlendirilirken istatistiksel metotlar (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Katılımcıların %62,4'ü(n=63) kadın, %37,6'sı(n=38) erkekti. Yaş ortalaması 51,5(±14,77) idi. Yeme bağımlılığı görülme oranı %60,4(n=61) olarak norm değer olan %11,6'nın çok üzerinde bulundu. Bağımlılık multidisipliner bir alan olarak diyet polikliniklerinde de, yalnızca beslenme uzmanlarının değil bağımlılık uzmanlarının da işbirliğinde ele alınmalıdır.

Anahtar kelimeler: Yeme Bağımlılığı, Diyet, Obezite, Bağımlılık

Epidemiological Research of Food Addiction Within Patients Referred To Diet Policlinc

Abstract: In recent years, food addiction, a current subject in the literature, has been evaluated as a separate concept from other eating disorders. A strong desire for use, consumption more than the desired, spending so much time, which are seen frequently in addiction, are commonalities stated. In this study, the aim is to search the epidemiology of food addiction in patients referred to diet policlinc for several reasons. 101 participants that are referred to diet policlinc are included in the study with random sampling method. In the study which was performed between the dates July 2019 -August 2019, personal information form and Yale food addiction scale are applied. When the data was analyzed, statistical methods (frequency, percentage, average, standard deviation) are used. 62,4%(n=63) of participants were female, 37,6%(n=38) were male. Average age was 51,5(±14,77). The prevalence of food addiction was 60,4%(n=61), as it is found to be extremely over the norm value, which was 11,6%. Addiction, as a multidisciplinary field, need to be handled by not only dieticians but also in their collaboration with addiction experts.

Keywords: Food Addiction, Diet, Obesity, Addiction

¹Yalova Devlet Hastanesi Diyet Polikliniği Merkez/Yalova

²Yalova Denetimli Serbestlik Müdürlüğü Sahil Mah. İnönü Cad. No:56/9 Çiftlikköy/Yalova

³Yalova Üniversitesi Sosyal Politika Bölümü Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çınarcık Yolu Yalova

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Altın, D., Yalova Devlet Hastanesi Diyet Polikliniği Merkez/Yalova, E-mail: duygu.altin@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 19.10.2019, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Atabay, F.E., Altın, D., Altın B. (2019). Diyet Polikliniğine Başvuran Hastalarda Yeme Bağımlılığının Epidemiyolojisinin Araştırılması. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(Özel Sayı.1): 27-29 doi:10.35365/ctjpp.19.special1.7

Giriş

Son yıllarda literatürde güncel bir kavram olan yeme bağımlılığı yeme davranışı üzerine kontrolün kaybolmasıyla bazı besinlerin giderek artan düzeyde tüketilmesi olarak tanımlanmaktadır (Moreno & Tandon, 2011). Özellikle obez olan ve aşırı yemek yiyen bireylerde yaygın görülmekle, diğer yeme bozukluklarından ayrı bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Meyilli kişilerdeki kilo artışı, diyetle kayma, aşırı yeme davranışlarında yeme bağımlılığının olası rolü hakkında giderek artan bir bilimsel ilgi söz konusudur. Özellikle son 20 yılda hem kamu ilgisinde hem de bilimsel değerlendirmelerde yeme bağımlılığı konseptinde düzenli bir artış görülmektedir (Davis, 2013; Meule, 2015). Bunun birden çok nedeni olduğu değerlendirilmektedir. Başlıca nedenler arasında obezitenin yaygınlaşması, buna eşlik eden yüksek ödüllendirici, ucuz ve erişilebilir gıdaların (fast food vb.) tüketiminin artışı yer almaktadır. Obezite şu anda önlenilebilir ölüm nedenlerinin başında gelmektedir, beklenen yaşam süresinde kısalmasında temel unsurdur ve medikal sistemde yükün artmasına neden olmaktadır (Kelly, Yang, Chen, Reynolds & He, 2008; Mokdad, Marks, Stroup & Gerberding, 2004; Ng vd., 2014). Aşırı kilolu olmanın kamu sağlığı sonuçları daha aşikar hale geldikçe, temel bilimler bağımlılık bozuklukları ile aşırı yemek tüketiminin altında yatan biyopsikososyal nedenler arasında ödül, motivasyon, stres, öz denetim ve inhibitör kontrol sistemleri vb. paralellikler bulmuştur (Ahmed, Guillem, & Vandaele, 2013; Avena, Rada, & Hoebel, 2008; Johnson & Kenny, 2010; Parylak, Koob, & Zorrilla, 2011; Volkow, Wang, Tomasi, & Baler, 2013). Bu durum, en azından belirli grup insanlar için bağımlılık süreçlerinin aşırı yeme davranışına neden olduğu hipotezine götürmüştür (Gold, Frost-Pineda, & Jacobs, 2003; Gold, Graham, Cocores, & Nixon, 2009). fMRI gibi beyin görüntüleme sistemleri, insanlarda yapılan bu konudaki araştırmalara ışık tutmuştur. Görsel yiyecek ipuçları ve yüksek enerji veren gıdaların tüketiminin madde kullanımıyla benzer şekilde insanlardaki ödül ilişkili beyin yollarını etkilediği gösterilmiştir (Kenny, 2011). Bağımlılıkta sık görülen kullanmak için dayanılmaz istek hissetme, istenilenden daha fazla miktarda tüketme, madde kullanmak için fazla zaman harcamavb.davranışlarla örtüştüğü belirtilmektedir (Volkow & O'Brien, 2007). Özellikle belirli yiyecek gruplarının madde bağımlılığında olduğu gibi beyindeki ödül sistemini etkilediğini gösteren çalışmalar mevcuttur (Hoebel, Rada, Mark & Pothos, 1999; Nieto, Wilson, Cupo, Roques & Noble, 2002). Dopamin hem yemekte hem de madde kullanımında da ödülün algılanma değeri ile ilişkili bulunmuştur. Madde ya da yiyeceğin ödül değeri ne kadar yüksek algılanırsa o kadar çok hücre dışı dopamin salınımı olmaktadır (Volkow vd.,2002).Yiyecek tüketiminin yaşamın devamı için gerekli olduğu ve yeme sonrası doygunluğun yaygın bir durum olduğu göz önünde bulundurulduğunda, yeme bağımlılığının

epidemiolojisinin değerlendirilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada diyet polikliniğine çeşitli sebeplerle başvuran hastalarda yeme bağımlılığının epidemiolojisinin araştırılması, ayrıca hangi besin gruplarına yönelik kontrolde zorlandığı vb. konuların incelenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem ve Gereç

Çalışmaya basit tesadüfi örneklem yoluyla seçilen, Yalova Devlet Hastanesi Diyet Polikliniğine başvuran 101 kişi dahil edilmiştir. Haziran 2019-Ağustos 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilen çalışmada, kişisel bilgi formu ve izin alınarak Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması mevcut olan Yale Yeme Bağımlılığı ölçeğinden yararlanılmıştır (Bayraktar, 2012). Ölçeğin 2016 yılında geliştirilen 2.versiyonuna göre yeme bağımlılığı yaygınlığı daha yüksek görünse de ilk versiyonun hala kullanılabilir olduğu belirtilmektedir. Eski ve yeni madde kullanım bozukluğu kriterleri göz önünde bulundurularak ölçeğin ilk versiyonunun halen geçerli olduğu belirtilmektedir (Meule ve Gearhardt, 2014). Bu çalışmada da ölçeğin ilk versiyonu kullanılmıştır. Ölçeğin keski değerleri dikkate alınarak kişilerin yeme bağımlılığı kriterlerini karşılayıp karşılamadığı değerlendirilmiştir. Araştırma bulguları değerlendirilirken istatistiksel metotlar (frekans, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır.

Sonuçlar

Katılımcıların %62,4'ü(n=63) kadın, %37,6'sı(n=38) erkekti. Yaş ortalaması 51,5(±14,77) idi. Yeme bağımlılığı görülme oranı %60,4(n=61) olarak norm değer olan %11,6'nın çok üzerinde bulundu. Katılımcıların %64,4'ü(n=65) tolerans, %55,4(n=56) klinik düzeyde işlev bozukluğu kriterini karşılamaktadır.

Tartışma

Bağımlılık multidisipliner bir alan olarak diyet polikliniklerinde de, yalnızca beslenme uzmanlarının değil bağımlılık uzmanlarının da işbirliğinde ele alınmalıdır. Ele alma sürecinde, madde bağımlılığı tedavilerinde olduğu gibi, bağımlılığın ortaya çıkmasında rol oynayan ruhsal nedenler saptanıp, bu ruhsal dürtülerle başa çıkma ve hayat boyu kontrol altına alma hedeflenmelidir. Ancak yeme bağımlılığı tedavisinin diğer madde bağımlılığı tedavilerinden farklılıkları olmak zorundadır. Diğer madde bağımlıları maddeyi tekrar kullanmadığı sürece arındırılmış kabul edilmektedir. Maddeyi tekrar kullanması durumunda bağımlı kabul edilir ama yeme bağımlılığı tedavisi birey hayat boyu yemek yemek zorunda olduğu için bu davranışın üzerinde kontrolü sağlamalıdır. Bu noktada tedavi sürecine yeme davranışını kontrol etme, beyin ödül sisteminin çalışma şekli vb. konulardaki psikoöğitimlerin dahil edilmesi önem arz etmektedir.

Kaynaklar

Ahmed, S. H., Guillem, K., & Vandaele, Y. (2013). Sugar addiction: Pushing the drug-sugar analogy to the limit. *Current Opinion in Clinical Nutrition and Metabolic Care*, 16(4), 434-439.

Avena, N. M., Rada, P., & Hoebel, B. G. (2008). Evidence for sugar addiction: Behavioral and neurochemical effects of intermittent, excessive sugar intake. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 32(1), 20-39.

- Bayraktar F, Erkman F, Kurtuluş E.(2012). Adaptation study of Yale food addiction Scale. *Klinik Psikofarmakol Bülteni*22(1):S38.
- Davis, C. (2013). From passive overeating to “food addiction”: A spectrum of compulsion and severity. *ISRN Obesity*, 2013.
- Gold, M. S., Frost-Pineda, K., & Jacobs, W. S. (2003). Overeating, binge eating, and eating disorders as addictions. *Psychiatric Annals*, 33, 117-122.
- Gold, M. S., Graham, N. A., Cocores, J. A., & Nixon, S. J. (2009). Food addiction? *Journal of Addiction Medicine*, 3(1), 42-45.
- Hoebel, B., Rada, P. V., Mark, G. P., & Pothos, E. (1999). Neural systems for reinforcement and inhibition of behavior: relevance to eating, addiction and depression. *Wellbeing: Foundations of Hedonic Psychology*, 560–574.
- Johnson, P. M., & Kenny, P. J. (2010). Dopamine D2 receptors in addiction-like reward dysfunction and compulsive eating in obese rats. *Nature Neuroscience*, 13, 635-641.
- Kenny, P.J.(2011). Reward mechanisms in obesity: New insights and future directions. *Neuron*, 69, 664–679.
- Kelly, T., Yang, W., Chen, C.-S., Reynolds, K., & He, J. (2008). Global burden of obesity in 2005 and projections to 2030. *International Journal of Obesity*, 32(9), 1431.
- Meule A., Gearhardt A.N. (2014). Food addiction in the light of DSM-5. *Nutrients* 6 (9), 3653-3671.
- Meule, A. (2015). Focus: Addiction: Back by popular demand: A narrative review on the history of food addiction research. *Yale Journal of Biology & Medicine*, 88(3), 295.
- Mokdad, A. H., Marks, J. S., Stroup, D. F., & Gerberding, J. L. (2004). Actual causes of death in the United States, 2000. *Journal of the American Medical Association: The Journal of the American Medical Association*, 291(10), 1238e1245.
- Moreno C., Tandon R. (2011). Should overeating and obesity be classified as an addictive disorder in DS. *Curr Pharm Des.* 17, 1128–31.
- Ng, M., Fleming, T., Robinson, M., Thomson, B., Graetz, N., Margono, C., ... Abera, S. F. (2014). Global, regional, and national prevalence of overweight and obesity in children and adults during 1980e2013: A systematic analysis for the global burden of disease study 2013. *The Lancet*, 384(9945), 766-781.
- Nieto, M., Wilson, J., Cupo, A., Roques, B. P., & Noble, F. (2002). Chronic morphine treatment modulates the extracellular levels of endogenous enkephalins in rat brain structures involved in opiate dependence: a microdialysis study. *Journal of Neuroscience*, 22, 1034–1041.
- Parylak, S. L., Koob, G. F., & Zorrilla, E. P. (2011). The dark side of food addiction. *Physiology & Behavior*, 104(1), 149e156
- Volkow N.D., Fowler J.S., Wang G.J.G& Goldstein R.Z (2002).Role of dopamine, the frontal cortex and memory circuits in drug addiction: insight from imaging studies. *Neurobiol Learn Mem.* Nov;78(3):610-24.
- Volkow, N. D., & O'Brien, C. P. (2007). Issues for DSM-V: should obesity be included as a brain disorder? *American Journal of Psychiatry*, 164, 708–710.
- Volkow, N. D., Wang, G. J., Tomasi, D., & Baler, R. D. (2013). Obesity and addiction: Neurobiological overlaps. *Obesity Reviews*, 14, 2-18.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Yeme Eylemi; Fizyolojik Bir İhtiyaç mı? Psikolojik Bir Davranış mı? Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri ile Yeme Bağımlılığı İlişkisi

Emine AKTEN¹, Cemal Onur NOYAN²

Özet: Bağlanma stilleri, bireyin gelişim evrelerinin tamamlanmasının belirleyicilerindedir. Sağlam temellerde, bireyde güven duygusunu geliştirirken, tersi durumda yaşam tarzını, sosyal ilişkilerini, davranışlarını, ekonomik tavrını, iş ve insanlar ile ilgili ilişkisini olumsuz etkileyen duygusal etkiler yaratır. Bu nedenle bağlanma stilleri fizyolojik ihtiyaçtan kaynaklansa da psikolojik etkenlerle birleşerek kişilerin yeme davranışlarını da belirlemektedir. Bu amaçla, 150 üniversite öğrencisi ile bu çalışma yapılmıştır. Araştırmada, Sosyodemografik form, Yale Yeme Bağımlılık Ölçeği ile İlişki Ölçekleri Anketi kullanılmıştır. Yeme bağımlılığı kriterlerini karşılayan öğrencilerde bağlanma stilleri tespit edilerek ilintili yeme davranış örüntüleri belirlenmiş, tümünün yeme bağımlılığına etkisi araştırılmıştır. Bağlanma stillerinin kişilerde yeme tutumlarını etkilediği, cinsiyetin tutumu değiştirdiği, bağımlılığın en temel belirleyicisi olan olumsuz sonuçları bilinmesine rağmen yeme davranışları devam edildiği bu çalışma ile tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Yeme Bağımlılığı, Bağlanma Stilleri, Psikolojik Dayanıklılık

Eating Action; A Physiological Need or a Psychological Behavior?

The Relationship Between Attachment Styles and Food Addictions in University Students

Abastact: Attachment styles are the determinants of the completion of the individual's developmental stages. On solid foundations, while developing the of development, sense of trust in the individual, he creates his life, social relations, behaviors, economic attitude and the relations between work and people in the opposite environment by emotionally emotionalizing. This is due to psychological factors and psychological factor. In this year 150 university students in this field with resarch. Sociodemographic form, Yale Eating Dependence Scala and Relationship Scales questionnaire. Correlated eating behavior patterns werw adjusted and all of them were analyzed for eating dependence. Although attachment styles affect past attitudes, gender changes attitudesand negative thoughts which are the most important determinants of addiction are planned to work in this area which continues eating behaviors.

Key words: Addiction, Food Addiction, Attacment Styles Psychological Endurance

¹Psk., Üsküdar Üniversitesi, İstanbul

²Doç. Dr., Üsküdar Üniversitesi, İstanbul

Address of correspondence/ Yazışma adresi: **Psk. Emine Akten**, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, E-mail: emineakten1@hotmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 19.10.2019, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.11.2019

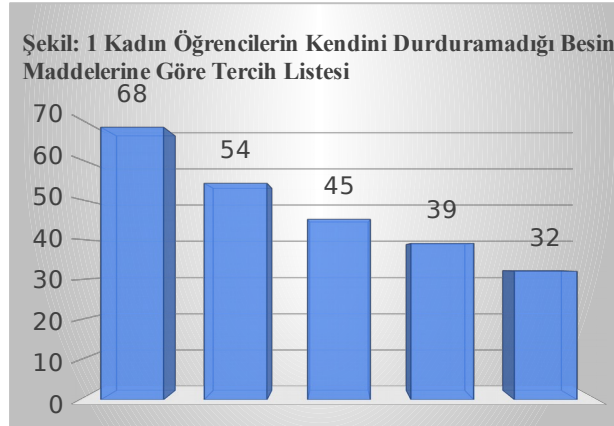
Citing/ Referans Gösterimi: Akten, E., Noyan, C.O. (2019). Yeme Eylemi; Fizyolojik Bir İhtiyaç mı? Psikolojik Bir Davranış mı? Üniversite Öğrencilerinde Bağlanma Stilleri ile Yeme Bağımlılığı İlişkisi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(Özel Sayı.1): 30-32 doi:10.35365/ctjpp.19.special1.8

Giriş

Bağlanma stillerini, yetişkinlerde görülebilecek bağımlılıklar başta olmak üzere tüm olumlu-olumsuz davranışların belirleyicisi olarak görmek mümkündür. Davranış bağımlılıkları, madde bağımlılığına kıyasla daha düşük fiziksel risk oluşturmalarına karşın, türü ne olursa olsun kişilerde psikolojik, nörolojik ve sosyolojik problemler yaratır. Davranışsal bağımlılıklarda, tutum yada faaliyeti kontrol edememe, negatif neticelere karşın tutuma devam etme ve bu tutumun devamlılık göstermesi temel belirleyicilerdir. Davranış bağımlılığı türü olan yeme bağımlılığı; bağımlılık yaratabilecek olan gıdalardan özellikle tatlı, çikolata, şekerleme ve karbonhidrattan zengin besinlere karşı fazla arzu hissetme olarak tanımlanmaktadır.[CITATION Mic94 \ 1055] Çikolata gibi tatlı bir gıdaların tüketiminin ölçülebilir bir psikoaktif etkisinin olduğu, çikolatanın içerisindeki kakao ve şekerin de aşermeye en etkili madde olduğunu saptamıştır. Yeme bağımlılığı, bağımlılık davranışı ile paralellik gösterir. Bu paralellik haz arayışının olgusu ve kontrol kaybının oluşudur[CITATION Jen19 \ 1055] Yeme bağımlılığı kavram olarak, obezitede olan yeme türünün tümünü açıklamaya yetmez. Ancak bağımlılıkta ortaya çıkan birçok nörobiyolojik değişiklikler, obezitede yüksek oranda saptanmıştır[CITATION Dev07 \ 1055].

Yöntem

Araştırma evrenini, Üsküdar Üniversitesinde eğitim (2018-2019) gören 18-25 yaş arası 80 kadın ve 70 erkek öğrenci oluşturmakta olup, Sosyodemografik Bilgi Formu, Yale Yeme Bağımlılık Ölçeği (YBÖ) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) araştırmanın ölçüm araçlarını oluşturmaktadır. Değerlendirmede, tanımlayıcı ve yüzdelik hesaplama, varyans analizi, bağımsız grup karşılaştırılmasında independent t test kullanılmıştır.

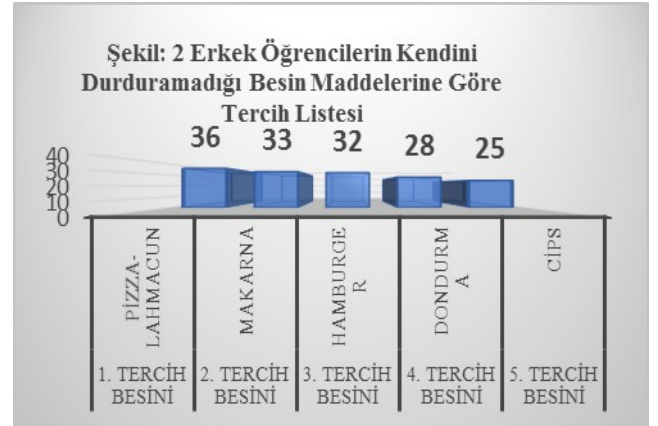

Tartışma ve Sonuç

Çalışmamızın en önemli sonucu, tanı kriterlerini karşılayan kadın ve erkek öğrencilerde cinsiyet açısından anlamlı farklılık oluşturmazken, katılan tüm öğrencilerde yeme bağımlılığı % 28 olarak tespit edilmiştir. Literatürlerde yeme bağımlılığı; %11, %24 (Murphy ve ark., 2014), %17,24 (Kayhan ve ark., 2016), %11,4 ([CITATION KIC15 \ 1055]), %21,7 (2017)'dir. Yeme davranışı, fizyolojik bir ihtiyaçtan çok haz odaklı bir davranış haline geldiğinde, obezite başta olmak üzere birçok hastalık ile seyreden bir yaşam

Bulgular

Katılımcıların, %53.3'ünün (n=80) kadınlardan ve %46.7'sinin (n=70) erkeklerden oluştuğu, % 92,7'sinin (n=139) bekar, % 52.7'sinin (n=79) gün içerisinde düzenli beslenmediği, % 82.0'sinin (n=123) öğün dışı beslendiği, % 32.0'nın (n=48) yemekte kendini durdurmadığı, madde kullanım durumları açısından ise % 26.0'sının (n=39) sigara kullandığı, % 8.0'inin (n=12) alkol kullandığı % 66.0'sının (n=99) ise sigara, alkol ve madde kullanmadığı saptanmıştır. Yale Yeme bağımlılığı ölçeği değerlendirilmesinde; yeme bağımlılığı kriterlerini karşılama oranı kadın ve erkek öğrenciler için %28 (n=42) olarak bulunmuştur. YBÖ (+) ve (-) öğrencilerde İÖA değerlendirilmiştir. Bağlanma stillerinden "Güvenli" (r= .23, p= .04), "Korkulu" (r= .18, p= .02) ve "Şaplantılı" bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Şekil 1-2). Katılımcılara, YBÖ soruları için yapılan frekans analizinde en yüksek değer "Olumsuz sonuçların bilinmesine rağmen yemeye devam etme" alt boyutunun %89,33 oranında karşılandığı görülmüştür. Kriter karşılama durumu %24,67 ile en düşük "Azalan veya vazgeçilen sosyal hayat, iş ve boş zaman aktivitesi," olmuştur. Katılımcılar YBÖ 25.inci sorusunda; «kendilerinde aşırı yeme isteği uyandıran ve yerken kendini durduramadıkları yiyecek türleri'ni cevaplamıştır. Buna göre; kadın ve erkeklerde birinci tercih besini %45,33 ile "çikolata", ikinci %36,67 ile "dondurma", üçüncü %32,67 ile pasta-kek, dördüncü %26 ile "şekerleme" olmuştur. Kadın öğrencilerin %67,5'i "çikolata" diyerek "tatlı" besinleri, erkek öğrencilerin %35,71'i "pizza-lahmacun" diyerek "tuzlu ve hamurlu" besinleri tercih etmiştir. Yale Bağımlılık Ölçek puanları yüksek kadın öğrencilerin %87'si, erkek öğrencilerin % 65'i "5 ve üzeri" çeşit besin maddesinde kendini durduramadığını belirtmiştir (Şekil 1-2)

şekline dönüşebilmektedir. YBÖ'ne verilen yanıtlara göre yapılan analiz sonucunda kriter karşılama oranları içinde en yüksek %89,33 ile "olumsuz sonuçların bilinmesine rağmen yemeye devam etme" kriteri olmuştur. Kıcalı'nın (2015) çalışmasında da aynı kriter % 67.6 gibi bir değer alırken, Kayhan M. Ve A.Ünveren'nin (2017) çalışmasında %87,7 olmuştur. Bu sonuçlar ile bağımlılık kavramında önemli bir unsur olan "zararları bilinmesine rağmen bağımlılık yaratan nedeni terk edememe" durumu bu çalışmada da saptanmıştır. Öğrencilerde hangi besin öğelerinin daha zararlı olabileceğine dair bilgi, tecrübe ve farkındalıklarının daha yüksek olabilmesi beklenmektedir

ancak gerçekte durumun böyle olmadığına işaret etmesi açısından da bu bulgu önemlidir. Araştırmamıza katılanlara YBÖ'nin 26.sorusunda, “aşırı yeme isteği uyandıran, kendini durduramadıkları besin maddelerini” işaretlemeleri istenmiştir. Bu besinler, peynir, et, meyve, karnabahar gibi besin maddelerinin yanında, kola, gazoz, cips, şekerleme, hamburger, et, makarna, ekmek, pizza, çikolata, pasta kraker, bisküvi vb gibi 30 değişik besin maddesini içermektedir. Katılımcıların %95'i hazır, haz uyandıran, lezzetli, şekerli, hamurlu, yemesi ve erişimi kolay besin maddelerinde kendilerini durduramadıklarını belirtirken hiçbiri sebze seçeneğini işaretlememiştir. Kadın öğrencilerin çoğu “tatlı” erkek öğrencilerin ise “tuzlu, hamurlu” besin tercih etmesi cinsiyet değişkeni açısından fark yaratmıştır. Kayhan M. Ve A. Ünveren'nin (2017) çalışmasında, ilk sırada %44.9 ile Çikolata/Gofret, ikinci sırada %32.6 ile Kola/Gazoz, üçüncü sırada %28.7 ile cips, dördüncü sırada %27.4 ile ekmek ve beşinci sırada %26.9 ile Pizza/Lahmacun/Döner, Dayılar'ın H.'in (2015) ([CITATION Day15 \l 1055]) çalışmasında da ilk tercih besini %46.9 ile Çikolata/Gofret, ikinci %44.6 ile cips, üçüncü %42 ile kola ve dördüncü %39.9 ile Pizza/Lahmacun/Döner olarak belirtilmiştir. Yeme bağımlılığı yaratan «tatlı, şekerli, kakaolu» yiyecekler bu araştırmada da «aşırı

yeme istediği oluşturan, kendini durduramadıkları» besin grubunu oluşturmuştur. Bağlanma açısından ise, güvenli bağlanan kişilerin kendini sevdiği, olumlu benlik algısına sahip, özgüven ve öz-yeterliliği yüksek, kişiler arası ilişkileri güvene dayalı ve güçlü olduğu, bunun tam aksine saplantılı ve korkulu bağlanan kişilerin olumsuz benlik algısına sahip, değersizlik duygusu içinde yaşadıkları, ilişkilerinde zorlayıcı ve bıkırtıcı oldukları, bağımlı kişilik özellikler sergiledikleri bilinmektedir. Araştırmamızda, YBÖ puanları ile “saplantılı”, “korkulu”, “güvenli” bağlananlarda pozitif yönde anlamlı bir ilişki çıkması, bağlanma stillerinin kişilerin bağımlılık davranışlarını belirlemesi açısından önemli bulunmuştur.

Sonuç olarak, üniversite öğrencileri için temel sorun beslenme düzenidir. Düzensiz ve hızlı yeme, tercih edilen besin maddelerinin haz uyandıran şekerli gıdalar olması, sağlıksız ve fazla miktarda tüketilmesi bir süre sonra yeme bağımlılığına ve obeziteye dönüşebilecektir. Aile içi yakın ve paylaşımlı ilişkilerin yeme tutumlarını etkilediği bilinmektedir. Çalışmamız bulgularından hareketle, sıcak aile iletişimimin kişiliği olumlu etkilediği, yemek tüketiminde, sağlıklı beslenme alışkanlıkları kazandırmasında etkili olduğu, bireyleri zararlı alışkanlıklardan uzaklaştırarak daha sağlıklı birey ve toplum oluşmaya katkıda bulunacağı unutulmamalıdır.

Kaynaklar

Dayılar H. (2015). Lise Öğrencilerinde Yeme Bağımlılığı ve Etkileyen Faktörler, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi . İstanbul.

Devlin M. (2007). Work Group on Eating Disorder, Guideline for the Treatment Of Patiens With Eating Disorder. Washington DC.

Kıcalı F. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Beslenme Alışkanlıkları ve Yeme Bağımlılığına Farklı K. Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Uzmanlık Tezi . Konya.

Michener, W. R. (1994). Pharmacological versus sensory factors in the staitation of chocolate craving: Physical Behavior.

Nasser, J. A. (2019). Increasing Chocolate's Sugar Content Enhances Its.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Yedam Alkol Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeği

Mehmet DİNÇ¹, G. Melike ŞİMŞEK², Aylin IŞIK², Kültegin ÖGEL³

Özet: Bu çalışmanın amacı, halkın alkol bağımlılığına ilişkin tutumlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmektir. Ölçeğin geliştirilme aşamasında 12 soru oluşturulmuş ve Yeşilay Danışmanlık Merkezi'nde (YEDAM) çalışan 6 uzman görüşüne sunulmuş, 10 olguya pilot olarak uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğini saptamak amacıyla faktör analizi yapılmış ve bu analizler sonucunda 3 faktörlü (ahlaki etiketleme, sosyal Ayrımcılık ve kişiliğe yönelik tutum) toplam varyansın %38.9'unu açıklayan 12 maddeden oluşan ölçek elde edilmiştir. Ölçeğin tümü için Cronbach α (0.78) katsayıları hesaplanmıştır. Elde edilen sonuçlar ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Alkol, Ölçek, Stigma

Yedam Alcohol Dependence Stigmatization Scale

Abstract: The aim of this study is to develop a scale which would determine public attitudes towards alcohol addiction. In the process of development of the scale, 12 questions were prepared and presented to 6 specialists working in Yeşilay Counseling Center (YEDAM), applied to 10 cases as pilot applications. In order to detect the structural validity of the scale factor analysis were conducted. As a result of this analysis, a 3 factored (moral labeling, discrimination, attitude towards personality) scale that explains 38.9% of the total variance and that was comprised of 12 items was obtained. Cronbach's α (.78) coefficients for the totality of the scale were calculated. The obtained results prove that the scale is valid and reliable.

Key Words: Addiction, Alcohol, Scale, Stigma

Dr., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

²Uzm. Psk., Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM)

³Prof. Dr., Moodist Psikiyatri ve Nöroloji Hastanesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi

Address of correspondence/Yazışma adresi: ³Uzm. Psk., Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM) Türkiye-İstanbul. E-mail: aylinisik95@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 25.10.2019, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Dinç, M., Şimşek G.M., Işık, A., Ögel, K. (2019). Yedam Alcohol Dependence Stigmatization Scale. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1(Özel Sayı.1): 33-35* doi:10.35365/ctjpp.19.special1.9

Giriş

Damgalama birey ve grup hakkındaki klişeleri, ön yargıları ve bireye, gruba yönelik ayrımcılığı içerir. Bir gruba yönelik düşünceler, duygular ve davranışlardan oluşabilir (2). Alkol bağımlılığına ilişkin damgalamalar genellikle ahlaki açıdan düşük değerlilik, kişilik zayıflığı ve suç eğilimi gibi olumsuz tutumlar şeklinde olmaktadır. Damgalama, bağımlı kişilerin sosyal ve psikolojik iyiliği açısından ciddi olumsuz sonuçlar doğuran bir sorun olup, bağımlılığın tedavisinde önemli bir engel teşkil etmektedir (7). Psikolojik ve tıbbi tedavi almayan bireyler zamanla sosyal işlevlerini kaybetme, meslek edineme, bir işte çalışmama ile karşı karşıya kalır (4,3). Bu durum bağımlılığın sürmesine katkıda bulunan umutsuzluk ve yalnızlık ile sonuçlanmaktadır (6,5). Alkol bağımlıları ile yapılan bir çalışmada gerek hastalar gerekse hasta yakınlarının alkol ve madde bağımlılıklarını benzer şekilde damgaladıkları görülmektedir (1). Bu çalışmanın amacı halkın alkol bağımlısı bireylere yönelik damgalayıcı tutumlarını araştırmaya yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir.

Yöntem

Örneklem

Çalışmanın örneklemini iki ayrı kurumda çalışan kişilerden seçilmiştir. Kurumlardan birisi özel okul, diğeri ise bir şirkettir. Her iki kurumdan toplam 118 kişi çalışmaya alınmıştır.

Ölçeğin Geliştirilmesi

Literatür taramasından elde edilen bilgiler ve uzman görüşleri değerlendirilerek bir soru havuzu oluşturulmuştur. Soru havuzu oluşturulurken daha önce geliştirilmiş ve bu alanda kullanılan ölçek soruları gözden geçirilmiş, YEDAM Madde Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğindeki sorular temel alınarak uyarlama yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı merkezde çalışan 6 uzmana danışılarak, ölçekte kullanılması planlanan 12 soru seçilmiştir. Oluşturulan sorulardan taslak bir ölçek hazırlanmış, pilot olarak 10 olguya uygulanmış, elde edilen bilgiler ve geribildirimler doğrultusunda klinik uygulamada somut veri sağlayacak sorulardan oluşan 12 soruluk bir ölçek geliştirilmiştir. Yanıt seçenekleri, 0-3 puan arasında değerlendirilen dörtlü Likert tipi ölçekten oluşmuştur. Ölçekten alınabilecek puan 0-36 arasındadır. Yanıt skalaları "(3) Tamamen katılıyorum", "(2) katılıyorum", "(1) Katılmıyorum", "(0) Hiç katılmıyorum" şeklinde düzenlenmiştir. "Alkol bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim", "Alkol bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim", "Alkol bağımlılığı bir hastalıktır", "Alkol bağımlılığı tedavi edilebilir" soruları ters kodlanmıştır.

Uygulama

Uygulama internet üstünden yapılmıştır. Çalışanların internet üstünden formu doldurması istenmiştir. Her iki kurumda çalışan kişilerin %80'i formu doldurmayı kabul etmiştir. Formlar anonim olarak doldurulmuştur.

Sonuç

Ölçekten alınan puanın ortalaması 23.19 ± 4.71 bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlık analizinde Cronbach Alfa katsayısı 0.78 saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1: Ölçeğin güvenilirlik katsayıları

	Madde çıktığında ölçek ortalaması	Madde çıktığında ölçek varyansı	Madde-toplam korelasyonu	Madde çıktığında ölçek Cronbach alfa katsayısı
Alkol bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır	21,63	17,816	,556	,754
Alkol bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim	20,07	18,138	,541	,757
Alkol bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim	20,29	17,142	,670	,741
Alkol bağımlıları tehlikeli olurlar	21,39	17,706	,661	,744
Alkol bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz	21,42	17,370	,738	,737
Alkol bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir	21,25	18,873	,486	,764
Alkol bağımlılığı bir hastalıktır	20,82	22,701	-,144	,831
Alkol bağımlılığı tedavi edilebilir	21,58	22,418	-,089	,806
Alkol bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler	21,81	17,850	,594	,751
Alkol bağımlıları psikopat insanlardır	22,06	19,235	,470	,766
Alkol bağımlılığı bir irade sorunudur	21,07	22,272	-,069	,810
Alkol bağımlılarının sözüne güvenilmez	21,70	17,222	,772	,737

Verilerin faktör analize uygun olup olmadığını araştırmak için KMO and Barlett's testi uygulanmıştır. KMO değeri 0.80 bulunarak verilerin faktör analizine uygun olduğu tespit edilmiştir (KMO > .050; p < 0.05). Faktör analizi

sonucunda ölçeğin maddelerinin, toplam varyansın %38.9'unu açıklayan 3 faktör altında toplandığı saptanmıştır (Tablo 2). Bunlar sırasıyla ahlaki etkileme, sosyal ayrımcılık ve kişiliğe yönelik tutum olarak tanımlanmıştır.

Tablo 2: YEDAM Alkol Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeğinin Faktör Yapısı

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
Alkol bağımlılarının sözüne güvenilmez	,785		

Alkol bağımlıları kendilerinden başkasını düşünmezler	,768	
Alkol bağımlıları psikopat insanlardır	,743	
Alkol bağımlıları toplum içinde serbest dolaşmamalıdır	,661	
Alkol bağımlıları tehlikeli olurlar	,651	
Alkol bağımlıları kendi hayatları ile ilgili doğru kararları alamaz	,637	
Alkol bağımlısı olan bir kişiyle birlikte yaşayabilirim	,849	
Alkol bağımlısı olan bir kişiyle birlikte çalışabilirim	,830	
Alkol bağımlılığı bir irade sorunudur		,775
Alkol bağımlılığı bir ruhsal zayıflık halidir		,617
Alkol bağımlılığı bir hastalıktır		-,606
Alkol bağımlılığı tedavi edilebilir		-,526

Tartışma

Bu bulgular YEDAM Alkol Bağımlılığı Stigmatizasyon Ölçeği'nin toplum tarafından alkol bağımlılığını damgalamayı ölçmede güvenilir ve geçerli bir araç olduğunu göstermektedir. Toplumdan dışlanma, evsizlik, işsizlik ve zayıf duygusal baş etme mekanizmaları gibi sorunlarla karşı karşıya olan bağımlının kabul edildiğini ve anlaşıldığını hissetmesi tedaviye erişiminde ilk adımdır. Bu nedenle, bu çalışma damgalamanın azaltılmasında neler yapılabileceği konusunda

tartışmalara katkı sağlayacak niteliktedir. Bu çalışmada toplumun bilgi eksiklerinin giderilmesinde ve damgalamanın söndürülmesinde izlenecek yollar için kullanılabilir bulguların yer aldığı düşünülmektedir. Türkiye'de damgalamayı azaltmaya yönelik yapılandırılmış eğitim programları, damgalayanlar ile damgalananlar arasında kişisel temas kurmaya odaklı programlar ve damgalanmaya yönelik terapötik görüşme programları gibi çeşitli müdahale uygulamaları geliştirilebileceği ümit edilmektedir.

Kaynaklar

Arıkan, Z., Genç, Y., Etik, Ç., Aslan, S., Parlak, İ. (2004). Stigmatization of the Patients and Their Relatives in Alcohol and Other Substance Dependencies, *Journal of Dependence*, 5(2). Bahar, A. (2007). Şizofreni ve damgalama. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 101-110.

Baldwin, M. L., Marcus, S. C., De Simone, J. (2010). Job loss discrimination and former substance use disorders. *Drug and alcohol dependence*, 110(1-2), 1-7.

Corrigan, P. W., Watson, A. C., Barr, L. (2006). The self-stigma of mental illness: Implications for self-esteem and self-efficacy. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(8), 875-884.

Gyawali, S., Sarkar, S., Balhara, Y.P.S., Kumar, S., Patil, V., Singh, S. (2018). Perceived stigma and its correlates among treatment seeking alcohol and opioid users at a tertiary care centre in India, *Asian Journal of Psychiatry*, 37(2), 34-37.

Luoma, J. B., Kohlenberg, B. S., Hayes, S. C., Bunting, K., Rye, A. K. (2009). Reducing self-stigma in substance abuse through acceptance and commitment therapy: Model, manual development, and pilot outcomes. *Addiction research and theory*, 16(2), 149-165.

Manzo, J.F. (2004) On the sociology and social organization of stigma: some ethno methodological insights. *Human Studies*, 27, 401-16.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Tercih Maddesi Ve Bağımlılık Şiddetine Bakılarak Bağımlılarda Yaşama Son Verme Düşüncesi Yoğunluğunun Araştırılması

Nur KASSEM¹

Özet: Yaşı 21 ve 65 arasında değişen 525 (Erkek: 497, Kadın: 28) alkol ve madde bağımlısı katılımcının bağımlılık düzeyleri ile yoğun intihar düşünceleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Elde edilen veriler Türkiye’de bir ayaktan bağımlılıkta psikolojik ve sosyal destek merkezinden alınmıştır. İntihar düşüncesinin yoğunluğu, bağımlılık şiddeti ölçümü Bapi (Ögel ve Ark., 2012) ölçeğinden elde edilen sonuçlara göre düzenlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, Sentetik kannabinoid bağımlılarının %9’u yoğun olarak intihar düşüncelerine sahiptir. Çalışmada eroin bağımlısı katılımcıların %28’inin yoğun olarak intihar düşüncesine sahip olduğu görülmüştür. Yüksek şiddette esrar bağımlılarına nazaran orta şiddette esrar bağımlılarının yoğun intihar düşüncelerine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Yüksek şiddette alkol ve ecstasy bağımlılarının yarısının neredeyse her zaman yaşamına son verme düşüncesine sahip olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlar genel olarak madde ve alkol bağımlılığının intihar düşüncesini arttırdığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık şiddeti, İntihar, psikolojik destek, yaşama son verme

A Research on the Intensity of Suicidal Thoughts, Regarding the Relation Between Drugs of Choice and Levels of Addiction Among Addicted Populations

Abstract: The relation between levels of addiction and intensity of suicidal thoughts in 525 clients who are between ages of 18 and 65 (male: 497, female: 28) have been studied in a drug and alcohol addiction outpatient clinic. For measuring both the intensity of suicidal thoughts and levels of addiction, a specific tool called BAPI was used in this study. The results show that among synthetic cannabinoid users 9% have very intense suicidal thoughts. Study results showed that among heroine users, 28% have very intense suicidal thoughts. Interestingly, among cannabis users, moderately addicted ones have been found to have more intense suicidal thoughts than the ones who are highly addicted. Among alcohol and MDMA users half of the clients have reported to have intense suicidal thoughts. Results indicate that heroine, alcohol and cannabis along with MDMA addiction might cause one to have depression and intense suicidal thoughts. Further studies are needed.

Keywords: drug addiction, intense suicidal thoughts, alcohol addiction

¹Uzm. Psk., Yeşilay Danışmanlık Merkezi, Cerrahpaşa YEDAM

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Uzm. Psk. Nur Kassem, Yeşilay Danışmanlık Merkezi, Cerrahpaşa YEDAM, E-mail: nur.kassem@yesilay.org.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 26.10.2019, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 05.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Kassem, N. (2019). A Research On The Intensity Of Suicidal Thoughts, Regarding The Relation Between Drugs Of Choice And Levels Of Addiction Among Addicted Populations. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1(Özel Sayı.1): 36-39* doi:10.35365/ctjpp.19.special1.10

Giriş

Ülkemizde uyuşturucu madde bağımlılığı son 5 yılda gözle görülür bir artış göstermiştir. 2017 Türkiye Uyuşturucu raporunda belirtilen verilere göre ülkemizde en fazla uyuşturucu madde kullanım bozukluğuna, uyuşturucu madde bağımlılığına, sahip kişiler 25-29 yaş aralığındaki kişilerdir. Bu yaş grubundan bağımlıların çeşitli ruhsal sorunlara sahip olduğu bilinmektedir. Bu ruhsal sorunlar arasında dürtüsellik, kaygı bozukluğu, majör depresyon, depresyona bağlı intihar düşüncelerinin oluşması, halüsinasyon ve hezeyanların oluşması bulunmaktadır.

Yapılan bu çalışmalar ışığında bu çalışmada Türkiye’de bir alkol ve uyuşturucu bağımlılığı ayaktan tedavi merkezinden destek alan katılımcıların verilerine bakılarak son bir yıl içinde en yoğun kullandıkları uyuşturucu madde, bağımlılık şiddetleri ve intihar düşüncelerinin yoğunluğu arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır.

Bulgular

TERCİH MADDESİ	K. SAYISI	DAĞILIM (%)
SENTETİK KANNABİNOİD	213	%40.5
EROİN	96	%18.3
ESRAR	72	%13.7
ALKOL	77	%14.7
ECSTASY	19	%3.6
KOKAİN	14	%2.6
TAŞ	10	%1.9
UÇUCU	4	%0.7
METH	3	%0.6

Tablo 1: Tabloda katılımcıların tercih maddelerine göre dağılımları gösterilmiştir.

TERCİH MADDESİ	Y. Ş. BAĞIMLI SAYISI	O. Ş. BAĞIMLI SAYISI
BONZAI	213	0
EROİN	90	6
ESRAR	40	32
ALKOL	58	21
ECSTASY	10	9
KOKAİN	13	1
TAŞ	10	0
UÇUCU	4	1
METH	3	0

Tablo 2

Sentetik kannabinoid bağımlıları bu çalışmada 213 (%45) katılımcı ile en büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Kullanıcılardan yüksek şiddette bağımlı olanların yarısının, neredeyse her zaman yaşamına son verme düşüncesine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada orta şiddette sentetik kannabinoid bağımlısı bulunmamaktadır. Eroin kullanıcılarından yüksek şiddette bağımlı olanların %39’u, orta şiddette bağımlı olan 9 katılımcının tamamının neredeyse her zaman intihar düşüncesine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Esrar kullanıcılarından yüksek şiddette bağımlı olanların 4/5’inin neredeyse her zaman yaşamına son verme düşüncelerine sahip

Yöntem

Yapılan çalışmanın örneklemini İstanbul’da bulunan Yeşilay Danışmanlık Merkezi adlı alkol ve uyuşturucu bağımlılığı ayaktan psikolojik ve sosyal destek merkezinin klinik ilk görüşme verilerinden elde edilmiştir. 16-65 yaş aralığında 525 bağımlı (erkek:497, kadın: 28) yer almaktadır. Tercih maddeleri, kullanıcı sayısı ve kullanıcı yüzdeleri aşağıda verilmiştir.(Tablo:1)İntihar düşüncesi yoğunluğunu ölçmek için verilerin alındığı merkezin kullandığı katılımcının ruhsal durumunu analiz etmek amacıyla kullanılan ‘Bapisoft’ adlı bir ölçek kullanılmıştır. Katılımcılar tarafından bu sorulara verilen yanıtların ortalaması alınmış ve katılımcılar bağımlılık şiddetlerine göre ‘orta’ ve ‘yüksek’ olmak üzere 2 gruba ayrılmıştır. Bu çalışmada gruplara göre elde edilen sonuçlar çift örneklem t-testi analizinden geçirilmiş ve bağımlılık şiddeti ile intihar düşüncesi yoğun olan kişi sayısı karşılaştırılmıştır.

yüksek ve orta şiddetli bağımlı grupları arasında intihar düşüncesi yoğunluğu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır ($p>0.05$). Kokain kullanıcılarından yüksek şiddette bağımlı olanların yarısı her zaman yaşamına son verme düşüncesine sahiptir. Çalışmada orta şiddette bağımlı 1 katılımcı bulunmaktadır. Taş kullanıcılarından yüksek şiddette bağımlıların %30'unun neredeyse her zaman yaşamına son verme düşüncesine sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu çalışmada taş kullanıcıları arasında orta şiddette bağımlı katılımcı bulunmamaktadır. Uçucu madde kullanıcılarından yüksek şiddette bağımlıların $\frac{3}{4}$ 'ünün neredeyse her zaman yaşamına son verme düşüncesi olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmada uçucu madde kullanan orta şiddette bağımlı bulunmamaktadır. Metamfetamin kullanıcılarının yüksek şiddette bağımlıların $\frac{1}{3}$ 'ü neredeyse her zaman yaşamına son vermeyi düşünmektedir. Çalışmada metamfetamin kullanan orta şiddette bağımlı bulunmamaktadır.

Tartışma

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre tercih maddesi sentetik kannabinoid olan katılımcıların tümü yüksek şiddette bağımlı grubuna girmektedir. Esrar kullanımı ile karşılaştırıldığında bağımlılık potansiyelinin çok daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmada yer alan 20 yüksek şiddette sentetik kannabinoid bağımlısının neredeyse her zaman yaşamına son verme düşüncesinin olduğu bulgusu sentetik kannabinoidlerin majör depresyonu tetikleyen bir etken olduğunu düşündürmektedir. Eroin bağımlısı 96 katılımcının 27'sinin yoğun intihar düşüncelerinin olduğu ortaya çıkmıştır. 27 bağımlının 6'sını kadın bağımlılar oluşturmaktadır. Toplamda 8 eroin bağımlısı katılımcının 6'sının neredeyse her zaman yaşamına son verme düşüncesinin olması eroin bağımlılığı ile majör depresyonun yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara göre orta şiddette bağımlı 8 katılımcının herbiri intihar düşüncesine sahiptir. Ancak yüksek şiddette bağımlı olan katılımcıların ancak %39'u her zaman intihar düşüncesi olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre yüksek şiddette esrar bağımlısı grubun yoğun intihar düşüncesine sahip olduğu gözlenmiştir.

Alkol bağımlısı 77 katılımcıdan 27 orta şiddette alkol bağımlısından 5'inin neredeyse her zaman yaşamına son verme düşüncesi olduğu, 58 yüksek şiddette alkol bağımlısı katılımcının 31'inin neredeyse her zaman yaşamına son verme düşüncesinin olduğu çalışmada gösterilmiştir. Katılımcıların neredeyse yarısının intihar düşüncelerine sahip olduğu görülmüştür. Bağımlı ve yoğun intihar düşüncesine sahip

katılımcılar sayıca orta şiddette bağımlı katılımcılardan fazladır. Ecstasy bağımlısı katılımcıdan 9'u neredeyse her zaman intihar düşüncesine sahip olduğunu belirtmiştir. Geçmişte ecstasy kullanımı ile intihar düşüncesinin ilişkisini ölçen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak bu bulgudan yola çıkarak ecstasy maddesinin her iki kullanıcıdan birinde intihar düşüncesini tetiklediği söylenebilir. 14 kadın katılımcıdan 2'sinin yüksek şiddette bağımlı olduğu ve yoğun olarak yaşamına son verme düşüncesi olduğu görülmüştür. Bu bulgudan yola çıkılarak ecstasy bağımlılığının kadınlarda intihar düşüncesini etkileyen bir faktör olduğu söylenebilir. 14 Kokain bağımlısı katılımcıdan 13'ünün yüksek şiddette bağımlı olduğu görülmüştür. Bu bulgu kokainin bağımlılık potansiyelinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgudan yola çıkarak her 100 kokain kullanıcıdan 43'ünün yoğun intihar düşüncelerine sahip olduğu söylenebilir. Taş – krak kokain bağımlısı katılımcılar arasında bu çalışmada orta şiddette bağımlı bulunmamaktadır. Katılımcıların tümünün yüksek şiddette bağımlı olduğu görülmüştür. Bu bulgu krak kokainin yüksek bağımlılık potansiyeli olduğunu açıkça göstermektedir. Uçucu madde kullanımının hafızanın işlevini olumsuz etkilediği bilinmektedir. Uçucu madde kullanımı sonucu kardiyak aritmiye bağlı ani ölümler veya halusinatif düşüncelere bağlı ani ölümler olduğu bilinmektedir. (Boztaş ve Arısoy, 2010). Bu çalışmada elde edilen bulgulara bakıldığında uçucu madde bağımlısı 4 kişiden 3'ü yoğun intihar düşünceleri olduğunu belirtmiştir. Bu bulguya bakılarak uçucu madde bağımlılığının intihar düşüncelerini tetikleyici ve artırıcı bir unsur olduğu söylenebilir. Metamfetamin kullanımının majör depresyon, paranoid düşüncelerin yoğunlaşması gibi birçok ağır ruhsal sorunlara yol açtığı bilinmektedir. Bağımlılık potansiyelinin yüksek olduğu bilinmektedir. Metamfetaminin intihar düşüncelerini arttırdığı ve tetiklediği söylenebilir. Sentetik kannabinoid kullanımı olan katılımcıların oldukça azının yoğun intihar düşüncelerinin olduğunu belirtmesi beklenmeyen bir sonuçtur.

İleride yapılacak çalışmalarda madde ve alkol bağımlılığı alanlarında örneklemin artırılması, bağımlılık düzeyi ile yoğun intihar düşüncesi arasındaki ilişkiyi daha açık bir şekilde ortaya koyacaktır.

Alkol ve uyuşturucu bağımlısı bireylerin iyileşme süreçlerinde psikolojik destek ve sosyal hizmet desteği almasının süreçlerini hızlandırdığı ve iyileşmeyi sağladığı bilinmektedir. Bu çalışmada edinilen bulgular ışığında psikolojik desteğin devamı ve artması ile intihar düşüncesinin ortadan kalkabileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

Blair-West, G. W., Cantor, C. H., Mellsop, G. W., & Eysen-Annan, M. L. (1999). Lifetime suicide risk in major depression: sex and age determinants. *Journal of affective disorders*, 55(2-3), 171-178.

Boztaş, M. H., Kaygusuz, Ç. Ç., Arısoy, Ö., & Gürel, S. (2011). Chronic inhalant dependence with early onset cognitive impairment, depression and psychotic disorders: a case report. *Dusunen Adam*, 24(1), 69.

Dragisic, T., Dickov, A., Dickov, V., & Mijatovic, V. (2015). Drug addiction as risk for suicide attempts. *Materia socio-medica*, 27(3), 188.

Du Roscoät, E., Legleye, S., Guignard, R., Husky, M., & Beck, F. (2016). Risk factors for suicide attempts and hospitalizations in a sample of 39,542 French adolescents. *Journal of affective disorders*, 190, 517-521.

- Evren, C., & Bozkurt, M. (2013). Sentetik kannabinoidler: son yılların krizi. *Dusunen Adam*, 26(1), 1.
- Fernández-Montalvo, J., López-Goñi, J. J., Arteaga, A., & Haro, B. (2019). Suicidal ideation and attempts among patients with lifetime physical and/or sexual abuse in treatment for substance use disorders. *Addiction Research & Theory*, 27(3), 204-209.
- Kannabinoidler, S. (2016). Ankara. Türkiye Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi. Klonsky, E. D., May, A. M., & Saffer, B. Y. (2016). Suicide, suicide attempts, and suicidal ideation. *Annual review of clinical psychology*, 12, 307-330.
- Oquendo, M. A., Ellis, S. P., Greenwald, S., Malone, K. M., Weissman, M. M., & Mann, J. J. (2001). Ethnic and sex differences in suicide rates relative to major depression in the United States. *American Journal of Psychiatry*, 158(10), 1652-1658.
- Pedersen, W. (2008). Does cannabis use lead to depression and suicidal behaviours? A population-based longitudinal study. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 118(5), 395-403.
- Preuss, U. W., Schuckit, M. A., Smith, T. L., Danko, G. P., Buckman, K., Bierut, L., ... & Reich, T. (2002). Comparison of 3190 alcohol-dependent individuals with and without suicide attempts. Alcoholism: *Clinical and Experimental Research*, 26(4), 471-477.
- Rodríguez-Cintas, L., Daigre, C., Braquehais, M. D., Palma-Alvarez, R. F., Grau-López, L., Ros-Cucurull, E., ... & Roncero, C. (2018). Factors associated with lifetime suicidal ideation and suicide attempts in outpatients with substance use disorders. *Psychiatry research*, 262, 440-445.
- Ögel, K., Evren, C., Karadağ, F., & Gürol, T. (2012). Bağımlılık Profil İndeksi'nin (BAPİ) geliştirilmesi, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(4), 264-273.
- Twenge, J. M., Joiner, T. E., Rogers, M. L., & Martin, G. N. (2018). Increases in depressive symptoms, suicide-related outcomes, and suicide rates among US adolescents after 2010 and links to increased new media screen time. *Clinical Psychological Science*, 6(1), 3-17.
- Yuodelis-Flores, C., & Ries, R. K. (2015). Addiction and suicide: a review. *The American journal on addictions*, 24(2), 98-104.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Aşırı Dijital Oyun Oynama Davranışında Anne Tutumu Ve Benlik Kontrolünün Etkisi

N. Kübra ORMAN¹, Osman Tolga ARICAK²

Özet: Bu araştırmanın amacı ergenlerin aşırı dijital oyun oynama davranışında anne tutumu ve benlik kontrolünün etkisini incelemektir. Araştırmanın örneklemini Kocaeli’nde bir eğitim kurumunda öğrenim gören dijital oyun oynama düzeylerine göre 30’ar kişilik iki gruba ayrılan 16-18 yaş arası 60 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılara Kişisel Bilgi Formu, Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği, Anne Baba Tutum Ölçeği ve Kısa Öz Kontrol Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma edilen bulgulara göre aşırı dijital oyun oynayan grupta en yüksek anne tutumu puanı “Koruyucu Anne Tutumu” puanı ve “Otoriter Anne Tutumu” puanı, kontrol grubunun en yüksek anne tutumu puanı “Demokratik Anne Tutumu” puanı olarak belirlenmiştir. Aşırı dijital oyun oynayan grubun benlik kontrolü puanı ile kontrol grubunun benlik kontrolü puanı arasında kontrol grubu lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Aynı veriler doğrultusunda iki grup arasında yaş ortalaması ve bağımlılık arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Cinsiyetler arasındaki fark incelendiğinde ise aşırı dijital oyun oynayan grupta erkek sayısının anlamlı olarak fazla olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Aşırı Dijital Oyun Oynama, Anne Tutumu, Benlik Kontrolü.

The Impact Of Mother’s Attitude And Self-Control On Excessive Digital Gaming Behaviour

Abstract: The aim of this study is to elucidate the impact of mother’s attitude and self-control on excessive digital gaming behaviour of adolescents. The sample was consisted of 60 students (between 16-18) who were studying in a high school in Kocaeli. According to the level of digital gaming behaviour, participants were divided into two groups. Both groups had 30 participants. We administered the sociodemographic data form, Digital Game Addiction Scale, Parental Attitude Scale (MAPAS) and Brief Self-Control Scale. According to the results of the study, the highest MAPAS scores of excessive digital gaming group were found “protective mother attitude” and “authoritative mother attitude”. The highest score of “democratic mother attitude” were found in the control group. There was a significant difference between the self control scores in two groups. The control group had higher self-control scores. Moreover, there was a significant difference between two groups in terms of ages and addiction. When it comes to relationship between gender and excessive digital game playing, the male participants were significantly higher in the excessive digital gaming group.

Keywords: Excessive Digital Gaming, Mother Attitude, Self Control.

¹Uzm. Psk., Türkiye Yeşilay Cemiyeti, Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM),

²Prof. Dr., Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Address of correspondence/ Yazışma adresi: ¹Uzm. Psk., Türkiye Yeşilay Cemiyeti, Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM), E-mail: kubra.solmaz@yesilay.org.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 28.10.2019, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 07.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Orman, N.K., Arıca, O.T. (2019). Aşırı Dijital Oyun Oynama Davranışında Anne Tutumu Ve Benlik Kontrolünün Etkisi, *1(Özel Sayı.1): 40-42* doi:10.35365/ctjpp.19.special1.11

Giriş

Her geçen yıl çeşitlenerek artan davranışsal bağımlılıklar 21.yüzyılın problemi haline gelmektedir. Davranışsal

bağımlılık türlerinden; internet bağımlılığının; alt kategorilerinden biri olarak tanımlayabileceğimiz oyun bağımlılığı; son dönemde çocukların, ergenlerin ve hatta yetişkinlerin hayatındaki sorunlarda birisidir. İnternet kullanımı yaşı gün geçtikçe düşmektedir. Çocuk ve adolesan dönemindeki davranışların ve yetişkin evreye geldiği zaman ortaya çıkan bağımlılıkların çoğu zaman yetiştiği ailenin dinamiğine, karar ve denetime bağlı olarak kendini göstermekte olduğu düşünülmektedir. Annenin ise birincil bakım veren kişi olarak etkinliği göz ardı edilmemesi gerekebilir. Bu mesele yalnızca çevresel bir sorun da değildir. Kişinin kendi öz kontrolünü sağlama yeteneği, dürtüsel eylemleri önleme becerileri de bağımlılıkları önlemeye ve bağımlılıkla mücadelede yardımcı olan diğer içsel mekanizmalardır. Bu araştırma ergenlerde oyun bağımlılığının yaygınlaşma ve aşırı kullanıma devam etme nedenleriyle ilgili çalışmalara katkı sağlamak için gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ergenlerin dijital oyun oynamasında anne tutumlarının, benlik kontrolünün ve cinsiyetin etkisi incelenmiştir.

Yöntem

Araştırmanın evrenini Kocaeli’nde bir eğitim kurumunda öğrenim gören 16-18 yaş arası 60 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrenciler dijital oyun oynama düzeylerine göre iki gruba ayrılmış 60 öğrenci arasından, aşırı dijital oyun oynayan grup ile az oynayan ya da hiç oynamayan (kontrol grubu) öğrenciler olmak üzere her bir grup için 30’ar öğrenci seçilmiştir. Burada dağılımın normale yaklaşması için en az 30 öğrencinin alınması kararlaştırılmıştır. Araştırma deseni nedensel-

karşılaştırma türünde olduğu için büyük örneklem seçme yoluna gidilmemiştir. Onayı alınan katılımcılara uygulama formları dağıtılmıştır. Araştırmada uygulanacak form ve ölçeklerde de yazılı olarak araştırma amacıyla ve ne amaçla kullanılacağıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Araştırmada katılımcılara araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, dijital oyun bağımlılığının ölçülmesi için Lemmens ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen İrmak ve Erdoğan (2015) tarafından Türkiye’ye uyarlanan Dijital Oyun Bağımlılığı Ölçeği (DOP-7) uygulanmıştır. Anne tutumlarının değerlendirilmesi için Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen Ana Baba Tutumları Ölçeği (ABTÖ) kullanılmıştır. Benlik kontrolü ölçümü için ise Tangney, Baumeister ve Boone (2004) tarafından geliştirilen Nebioglu, Konuk, Akbaba ve Eroglu (2012) tarafından Türkiye’ye uyarlanan Kısa Öz-Kontrol Ölçeği (KÖKÖ) uygulanmıştır.

Çalışmada kullanılan veri toplama araçlarının uygulanması sonrasında bütün cevap kâğıtları kontrol edilmiştir. Eksik doldurulan form ve ölçekler değerlendirmenin dışında tutulmuştur.

Sonuçlar

Araştırmadan edilen bulgulara göre aşırı dijital oyun oynayan grupta en yüksek anne tutumu puanı “Koruyucu Anne Tutumu” puanı, kontrol grubunun en yüksek anne tutumu puanı “Demokratik Anne Tutumu” puanı olarak belirlenmiştir. En yüksek “Otoriter Anne Tutumu” puan dağılımı aşırı dijital oyun oynayan gruptan alınan verilerde saptanmıştır.

Tablo 1. İki Grupta Benlik Kontrolü Puanlarının Dijital Oyun Bağımlılığı Puanına Göre Dağılımı

		Aşırı Dijital Oyun Oynayan Grup	Kontrol Grubu	Toplam
Dijital Oyun Oynama Puanı	Ortalama	23,5	10,6	17,0
	N	30,0	30,0	60,0
	Ss	4,1	4,1	7,5
Benlik Kontrol Puanı	Ortalama	34,5	38,2	36,4
	N	30,0	30,0	60,0
	Ss	3,8	4,9	4,7

Tablo 1. incelendiğinde aşırı dijital oyun oynayan grubun benlik kontrolü puan ortalaması 34.5, kontrol grubunun benlik kontrolü puan ortalaması 38.2 olarak saptanmıştır.

Tablo 2. Aşırı Dijital Oyun Oynamayan Grup ve Kontrol Grubunun Benlik Kontrolü Sonuçlarının Karşılaştırılması

Grup	n	Ortalama	ss	Ortalamanın SH
Benlik Kontrolü Puanı	Aşırı Oyun Oynayan	30	34,53	3,812
	Kontrol	30	38,17	4,907

Test ortalamalarına bakıldığında aşırı dijital oyun oynayan grubun benlik kontrol ortalamasının ($\square=34.53$) kontrol grubunun benlik kontrol puan ortalamasından ($\square=38.17$) düşük olduğu görülmektedir.

Tartışma

Orman, N.K., Arıcak, O.T. (2019).

Cinsiyetler arası farka bakıldığında ise aşırı oyun oynayan grubun %93’ünü (n=28) erkekler, %7’sini (n=2) kızlar oluştururken, kontrol grubunun %47’sini (n=14) erkekler, %53’ünü (n=16) kızlar oluşturmaktadır.

Anne tutumu puanları incelendiğinde daha büyük bir örnekleme de aynı bulgular edinilmiştir (Eni, 2017). Çocuğun psiko-sosyal gelişimini en olumlu şekilde sağlayan ebeveyn tutumu demokratik tutum iken, en olumsuz etkileyen tutum otoriteye dönük, reddedici,

ilgisiz ve aşırı koruyucu tutumlardır (Kuzgun ve Eldeleklioğlu, 1999). Bu araştırmadan edilen diğer sonuca göre iki grup arasında benlik kontrolü ve oyun oynama davranışı açısından da az da olsa anlamlı bir fark vardır. Araştırmanın bu bulguları Abedini ve arkadaşlarının (2012) yaptığı araştırmadan elde edilen bulgular ile de örtüşmektedir. Araştırmaya göre otoriter ve koruyucu anne tutumu sergileyen anneler çocuklarına daha az sorumluluk yüklemekte ve bu nedenle annelerin çocukları benlik kontrolünü daha az sağlamaktadır. Kontrol mekanizması güçlü olmayan çocuklar davranışlarını kontrol edemediği için daha sık dijital (video) oyun oynamaktadır. Anne tutumu, benlik

kontrolü ve oyun oynama davranışı açısından bir etkileşim olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada verilerin sadece özel bir öğretim kurumundan toplanması ve örneklemin küçük olması bir diğer önemli sınırlılık olarak görülmüştür. Sadece 16-18 yaş arası bireylerle çalışılmıştır. Yine sadece algılanan anne tutumunun ele alınmış olması da bu çalışmanın sınırlılıklarından biridir. Bundan sonraki çalışmaların farklı illerde ve farklı öğretim kurumlarında daha büyük örneklemeler üzerinde hem anne hem de baba tutumlarının dâhil edildiği daha geniş yaş grupları üzerinde gerçekleştirilmesi önerilmektedir.

Kaynaklar

Abedini, Y., Zamani, B. E., Kheradmand, A., & Rajabizadeh, G. (2012). Impacts of mothers' occupation status and parenting styles on levels of self-control, addiction to computer games, and educational progress of adolescents. *Addiction & health*, 4(3-4), 102.

Eni, B. (2017). *Lise öğrencilerinin dijital oyun bağımlılığı ve algıladıkları ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir

Irmak, A. Y., & Erdoğan, S. (2015). Validity and reliability of the Turkish version of the digital game addiction scale. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 16(Special Issue.1), 10-18.

Kuzgun, Y. ve Eldeleklioğlu, J. (1999). Ana baba tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), 69-77.

Nebioglu, M., Konuk, N., Akbaba, S., & Eroglu, Y. (2012). The investigation of validity and reliability of the Turkish version of the Brief Self-Control Scale. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 22(4), 340-351.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Madde Kullanım Bozukluğu Olanlara Yapılan Toplumsal Damgalamayı Azaltmada Bir Müdahale Programının Sonuçları

Demet HAVAÇELİĞİ ATLAM¹, Hakan COŞKUNOL²

Özet: Amaç, madde kullanımı olan bireylere yapılan toplumsal damgalamanın azaltılmasında farklı tekniklerin kullanıldığı bir müdahale programı geliştirilerek topluma müdahale etmektir. Aralık 2018-Temmuz 2019'da İzmir Selçuk'ta yaşayanlardan deney ve kontrol grupları oluşturulmuştur. Madde kullananlara yönelik toplumsal tutum ölçekleri ile düşünce, duygu ve davranışlarını anlatacakları bir form kullanılmıştır. Deney grubuna, bağımlılık, damgalama ve stereotipler, düşünce-duygu-davranış modeli, empati ve temas oturumları olarak geliştirilen 5 oturumluk program ve müdahaleden 4 ay sonra izlem uygulanmıştır. Müdahale sonrasında, deney grubunun (n=29) bağımlılık tutum puanında 19,5, kontrol grubunda (n=38) 9,3 puanlık (p=0,0001); ruhsal hastalığa yönelik inançlarda deneyde 10,8; kontrolde 5,4 puanlık azalma saptanmıştır. Deney grubunun değişimi, kontrole göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (p=0,001). İçerik analizinde, deney grubunun niyet ettiği davranışlarda olumlu yönde değişim görülmüştür. İzlem ve son test puanlarında farklılık bulunmamıştır. Toplumsal damgalamanın azaltılmasına yönelik yapılan müdahale programının etkili olduğu, damgalamanın azaldığı ve değişimin olumlu etkisinin sürdüğü görülmüştür.

Anahtar kelimeler: damgalama, madde kullanım bozukluğu, toplum, müdahale, temas

Improving An Intervention Model For Society To Reduce Social Stigma Against Individuals With Substance Use Disorder

Abstract: The aim is to reduce the social stigmatization towards individuals with substance use by developing an intervention program using different techniques. Between December 2018 and July 2019, experimental and control groups were created from the people living in Selçuk, İzmir. Social attitude scales and a form to explain the thoughts, feelings and behaviors of society towards substance users were used. A 5-session program including addiction, stigmatization and stereotypes, thought-emotion-behavior model, empathy, and contact was applied to the experimental group. The group followed-up 4 months after the intervention. After the intervention program, 19.5 score of addiction attitude in the experimental group (n=29) and 9.3 score of the control group (n=38) were decreased (p=0.0001); 10.8 score of beliefs about mental illness in the experimental group and 5.4 score in control group were determined decrease. The change in the experimental group was found significantly higher than the control group (p = 0.001). A positive change in the intended behaviors was found in experimental group with the content analysis. The intervention program to reduce social stigma is effective. The social stigmatization is decreased and the positive effect of change has continued.

Key Words: Stigma, Substance Use Disorder, Society, Intervention, Contact

Ar. Gör., Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü İzmir

Prof. Dr., Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, İzmir

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Ar. Gör., Demet Havaçeliği Atlam, Ege Üniversitesi Madde Bağımlılığı, Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü İzmir, E-Mail: demet.havaceligi@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 11.10.2019, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Atlam, D.H., Coşkunol, H. (2019). Madde Kullanım Bozukluğu Olanlara Yapılan Toplumsal Damgalamayı Azaltmada Bir Müdahale Programının Sonuçları. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(Özel Sayı.1): 43-46 doi:10.35365/ctjpp.19.special1.12

Giriş

Damga, bireyi toplumda normal insanlardan ayıran ve kabul edilemez olarak işaretleyen sıfat, özellik ya da bozukluk olarak tanımlanmakta (Duffy, 2005; Adak, 2010)ve bir kişi ya da grup için utanılması gereken bir durumun varlığı ya da normal dışı olarak kabul edilemezliğin belirtisini simgelemektedir (Taşkın, 2004). Damgalama süreci etiketleme ile başlamakta, ayrımcılık ve dışlama ile sonlanır. Günümüzde madde kullanım bozukluğunun damgalanması da dünyada ilk sırada yer alır (Room ve ark., 2001). Toplum, madde bağımlılığını bir ahlak sorunu olarak değerlendirme ve ruhsal bir hastalık olarak görmemektedir. Kullananlara yönelik zarar verici ifade dili etiketlemeler suç ile ilişkilendirmede damgalamayı arttırmaktadır. Damgalamanın şiddeti, hastalığa atfedilen sorumluluğa ve hastalığın toplumsal etkileşimde yaşadığı zorluk derecesine göre değişmektedir (Muş, 2016).

Toplumun, madde kullanım bozukluğu olan kişileri damgalaması, iş bulma, eğitim ve tedavi olma gibi olanaklardan yararlanmada zorluklar yaratması açısından müdahale edilmesi gereken alanlardan biridir. Corrigan'a göre, toplumsal damgalamanın azaltılmasında eğitim, temas ve protesto olmak üzere üç yaklaşım vardır. Eğitim, stereotiplerin doğru bilgilerle değiştirilmesine yönelik müdahaleyi; protesto, damgalamanın azaltılmasına yönelik medya ve toplum temelli kampanyaları; temas ise toplum ile ruhsal hastalığı olan bireylerin doğrudan (yüzyüze) ya da dolaylı olarak (video) bir araya getirilmesini içerir (Corrigan ve ark., 2001; Casados, 2017).

Madde kullanım bozukluğu olan bireylere yapılan toplumsal damgalamanın azaltılmasında eğitim, temas, empati ve bilişsel davranışçı yöntemlerinin kullanıldığı bir eğitim programı geliştirilerek topluma müdahale etmek amaçlanmıştır.

Yöntem

Örneklem Seçimi

Aralık 2018-Temmuz 2019 aralığında İzmir'in Selçuk ilçesinde yaşayan toplumu temsil eden 100 kişi çalışmaya alınmıştır. Deney grubu 38 (3 farklı müdahale grubu), kontrol grubu 62 kişiden oluşturulmuştur. Gruplar, sosyal etkileşimi olan bir kurumun çalışanları ile etkileşimi olmayan bireylerden oluşturulmuştur. Her iki gruba da 5 oturumluk müdahale programı öncesinde testler doldurtulmuştur. Deney grubuna, bağımlılık, damgalama

ve stereotipler, düşünce-duygu-davranış modeli, empati ve temas oturumları olarak geliştirilen program haftada bir gün olmak üzere 5 hafta boyunca uygulanmıştır. Oturumlar, interaktif ve uygulama ağırlıklı yapılmış ve program tamamlandığında her iki grup da tekrar değerlendirilmiştir. Uygulamalar tamamlandıktan 4 ay sonra, müdahalenin etkisinin sürekliliğini değerlendirmek için izlem yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Bağımlılık yapıcı madde kullanan bireylere karşı tutum ölçeği (Tansel, 2006), Ruhsal hastalığa yönelik inançlar ölçeği (Bilge ve Çam, 2008), bağımlılık bilgi testi, bağımlı kişilere yönelik düşünce, duygu ve davranışlarını anlatacakları bir form kullanılmıştır.

İstatistiksel Değerlendirme

Müdahale öncesi ve sonrası değerlendirmeler için Wilcoxon testi, iki grubun puan değişimlerinde farkın anlamlılığını test etmek için Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Nitel analizde, içerik analizi ve tematik analiz yapılmıştır.

Bulgular

Deney ve kontrol gruplarının yaş ortalaması ($p=0,943$ $t=0,072$ $df=98$), eğitim düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p=0,354$; $\chi^2=4,406$); cinsiyet dağılımında anlamlı farklılık bulunmuştur ($p=0,009$, $\chi^2=6,798$). Müdahale programı sonrasında deney grubunu 29, kontrol grubunu 38 katılımcı tamamlamıştır. Deney grubunun bağımlılık yapıcı madde kullananlara yönelik tutum puanında 19,5, kontrol grubunda 9,3 puanlık bir azalma saptanmıştır. Her iki gruptaki puan değişimi anlamlı düzeydedir ($p=0,0001$). Fakat deney grubundaki değişim, kontrole göre istatistiki olarak daha yüksek düzeyde bulunmuştur ($p=0,001$). Ruhsal hastalığa yönelik inançlarda, deney grubunda 10,8, kontrol grubunda 5,4 puanlık bir azalma saptanmıştır ($p=0,003$; $p=0,031$). (Tablo 1). Müdahale sonrasında her iki grupta da değişim gözlemlendiğinden grupların yapısına göre farklı analizler yapılmıştır. Sosyal etkileşimin olduğu yapıda (kurum çalışanları), deney ve kontrol gruplarının olumlu yönde değiştiği; sosyal etkileşimin olmadığı grupta ise deney grubunun değiştiği kontrol grubunun ise değişmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 1. Deney ve Kontrol Grubunun Tutum Ölçeklerindeki Puan Değişiminin Sonuçları

Bağımlılık Kullananlara Öleği	Yapıcı Yönelik	Madde Tutum	Deney Grubu ^a			Kontrol Grubu ^b			Deney ve Kontrol ^c						
			Değişim Ort.	Sıra ort.	Sıralar toplam	p	Z	Değişim Ort.	Sıra ort.	Sıralar toplam	p	Z	p	U	Z
İkili ilişkiler			6,8	15,37	399,5	0,0001	-4,480	2,3	17,21	292,5	0,012	-2,499	0,0001	232,5	-3,944
Kullanıcıların kişilik yapıları			4,6	15,10	362,5	0,0001	-3,636	2,6	17,84	339,0	0,002	-3,120	0,028	367,5	-2,191
Bireylerle sosyal ilişkiler			3,9	12,58	251,5	0,001	-3,462	2,3	20,54	493,0	0,001	-3,357	0,186	434,5	-1,324
Bireylere toplumsal açıdan bakış			1,4	12,06	217,0	0,003	-2,962	0,7	12,88	206,0	0,238	-1,179	0,212	441,5	-1,247
Kullanıcı bireylerin aile, sosyal ve çevre ilişkileri			2,7	13,80	276,0	0,0001	-3,611	1,4	14,08	338,0	0,009	-2,618	0,143	424,0	-1,465
Tutum toplam			19,5	15,70	424,0	0,0001	-4,467	9,3	20,62	515,5	0,0001	-3,729	0,001	290,5	-3,181
Ruhsal Hastalıklara Yönelik İnançlar Ölçeği															
Tehlikelilik			6,8	14,68	279,0	0,002	-3,137	2,3	18,48	406,5	0,133	-1,503	0,034	344,0	-2,117
Çaresizlik ve kişilerarası ilişkilerde bozulma			4,6	16,00	256,0	0,041	-2,046	2,6	20,53	390,0	0,050	-1,958	0,739	475,0	-0,333
Utanma			3,9	9,27	102,0	0,225	-1,958	2,3	15,23	167,5	0,366	-0,903	0,454	446,0	-0,749
Tutum toplam			19,5	14,70	294,0	0,003	-3,010	9,3	19,58	470,0	0,031	-2,153	0,203	406,0	-1,272

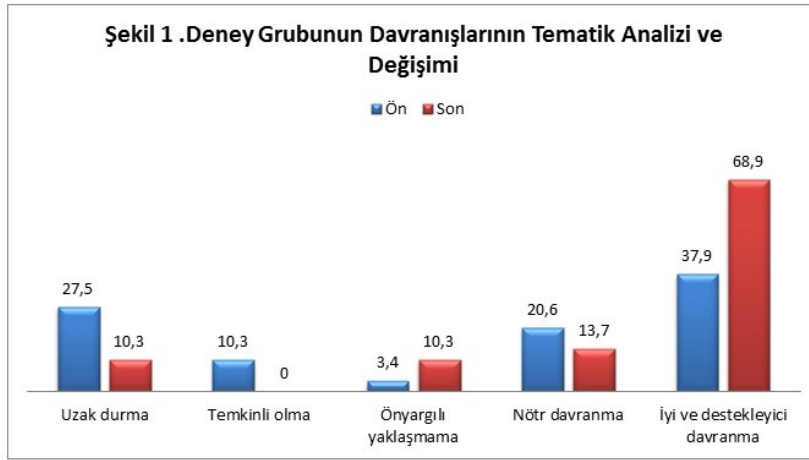
^a: Deney grubunun puan değişiminin Wilcoxon testi sonuçları

^b: Kontrol grubunun puan değişiminin Wilcoxon testi sonuçları

^c: Deney ve kontrol grubundaki puan değişimlerinin Mann Whitney U testi sonuçları

Yapılan içerik analizine göre, deney grubunun düşünce, duygu ve özellikle davranış niyetlerinde olumlu yönde değişim gözlenmiştir. Davranışlardaki değişimin yer aldığı tematik analiz Şekil 1'de gösterilmiştir.

Uzak durma davranışı bildiren kişilerde %17,2'lik bir azalma, iyi ve destekleyici davranmada %31'lik bir artış görülmüştür. Buna göre, uzak durma ve temkinli olma ve nötr davranmada azalma görülürken, olumlu davranış niyetinde artış görülmektedir. (Şekil 1)

Müdahaleden 4 ay sonra yapılan izlemde 15 kişiye ulaşılmış, son test ve izlem testleri değerlendirildiğinde, madde kullananlara yönelik tutumda 3,2 puanlık bir artışın, ruhsal hastalıklara yönelik inançta 0,6 puanlık bir azalmanın anlamlı düzeyde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum müdahale sonrası değişimlerin 4 ay sonra da sürekliliği koruduğunu ve müdahalenin etkisinin devam ettiğini göstermektedir.

Tartışma

Toplumsal damgalamanın azaltılmasına yönelik yapılan müdahale programının etkili olduğu ve madde kullanım sorunu olan kişilere yapılan toplumsal damgalamanın azaldığı ve önyargıların değiştiği görülmüştür. Bu durum, deney grubunun puan değişimlerinin yüksek olması ve yapılan içerik analizinde de özellikle davranışların

niyetinde olumlu yönde değişimin görülmesi ile açıklanabilir. 4 ay sonrasında yapılan izlem çalışmasında da, müdahalenin olumlu etkisinin sürdüğü sonucuna ulaşılmıştır. Dünyada bu yönde yapılan çalışmalarda, eğitim içerikli müdahalelerin etkisinin kalıcı olduğuna yönelik sonuçlar mevcuttur (The National Academies Press, 2016). Bir toplumun düşüncelerinin değiştirilmesinde, bağımlılığın tedavi edilebilir olduğunu anlatmanın önemi yüksektir ve toplum, tedavi olan ya da olmayan madde bağımlısı bireylere farklı yaklaşabilmektedir (McGinty ve ark., 2015). Tutum değiştirmeye yönelik yapılan çalışmalarda, nörobiyolojik faktörlerin bağımlılığa atfedilmesinin, hastaların damgalanmasını, suçlanmasını ve hastalığından sorumlu tutulmasını azalttığı bulunmuştur (Buchman ve Reiner, 2009). Bu nedenle, oturumlarda bağımlılığın nasıl bir

hastalık olduğu, etiolojisi, süreçleri ve ödül sisteminin anlatılması önem arz etmektedir. Bunun yanısıra “temas” yaklaşımının, toplumun hastayla etkileşiminin sağlanmasında damgalamanın azalmasını kolaylaştırdığı ve damgalamanın davranışsal bir sonucu olan sosyal mesafenin azalmasında da etkili olduğu gösterilmiştir (Corrigan ve ark., 2013; Gronholm ve ark., 2014).Sonuç

olarak, madde kullanan kişilere yönelik yapılan toplumsal damgalamanın azaltılması için önerilen bilgi odaklı, stereotiplerin değiştirilmesinde bilimsel sonuçlara dayalı bir yaklaşımı içeren, düşünce, duygu ve davranış odaklı uygulamaları kapsayan, empati ve temas oturumlarından oluşan yapılandırılmış bu müdahale programının toplumun üzerinde etkili olduğunu söyleyebiliriz.

Kaynaklar

Adak, N. (2010). Çağın Vebası AIDS: HIV/AIDS'e İlişkin Damgalama ve Ayrımcılık. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 3(2), 1-13.

Bilge, A. ve Çam, O. (2008) Ruhsal Hastalığa Yönelik İnançlar Ölçeği'nin Geçerliliği ve Güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 9, 91-96.

Buchman, D. ve Reiner, P.B. (2009). Stigma and addiction: Being and Becoming. *The American Journal of Bioethics*, 9, 18-19.

Casados, A.T. (2017). Reducing The Stigma Of Mental İllness: Current Approaches And Future Directions. *Clinical Psychology Science and Practice*, 24, 306-323.

Corrigan, P.W., Powell, K.J., Michaels, P.J. (2013). The Effects of News Stories on the Stigma of Mental İllness. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 201, 179-182.

Corrigan, P.W., River, L.P., Lundin, R.K., Penn, D.L., Uphoff Wasowski, K., Champion, J., Mathisen, J., Qagnon, C., Bergman, M., Qoldstein, H., Kubiak, M.A. (2001). Three Strategies For Changing Attributions About Severe Mental İllness. *Schizophrenia Bulletin*, 27, 187-195.

Duffy, L. (2005). Suffering, Shame and Silence: The Stigma of HIV/AIDS. *Journal of The Association of Nurses in AIDS Care*, 16, 13-20.

Gronholm, P.C., Henderson, C., Deb, T., Thornicroft, G. (2017). Interventions to Reduce Discrimination and Stigma: The State of The Art. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 52, 249-258

McGinty, E.E., Goldman, H.H., Pescosolido, B., Barry, C.L. (2015). Portraying Mental Illness and Drug Addiction As Treatable Health Conditions: Effects of A Randomized Experiment On Stigma and Discrimination. *Social Science & Medicine*, 126, 73-85.

Muş, E. (2016). *Kriminoloji: Suç Teorileri ve Uygulamalar*. Ankara: Karınca Yayınları,

National Academies of Sciences, Engineering and Medicine. (2016). "4 Approaches To Reducing Stigma" *Ending Discrimination Against People with Mental and Substance Use Disorders. The Evidence for Stigma Change*. Washington, DC: The National Academies Press.

Room, R., Rehm, J., Trotter, R.T., Paglia, A., Ustun, T.B. (2001). *Cross-cultural Views On Stigma, Valuation, Parity And Societal Values Towards Disability*. In: Ustun, T.B, Chatterji, S., Bickenbach, J.E., Trotter, R.T., Room, R., Rehm, J. Disability and Culture: Universalism And Diversity. Seattle: Hogrefe & Huber.

Tansel, B. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Bağımlılık Yapıcı Madde Kullanan Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Mersin.

Taşkın, O.E. (2004). Damgalama, Ayrımcılık ve Ruhsal Hastalık. *3P Dergisi*, 12 (Ek 39), 5-12

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Alkol-Madde Bağımlılarının Kan Parametrelerinin Kıyaslanması

Müberra KULU¹

Özet: Biz çalışmamızda alkol/madde kullanım bozukluğu tanısı ile tedavi alan hastaların bazı laboratuvar parametrelerini incelemeyi amaçladık. 106 alkol kullanım bozukluğu (AKB), 120 madde kullanım bozukluğu (MKB) ve sağlıklı kontrol grubunun dosyaları geriye dönük olarak taranmıştır. Tüm katılımcıların; AST, ALT, TSH (Tiroit Stimulan Hormon), FT3, FT4, B12, Folik asit, Ferritin, tam kan sayımı gibi biyokimyasal değerleri incelenmiştir. Hemotokrit değeri MKB kişilerin kontrol grubundan yüksek olarak hesaplandı (p=0.013). MCV değeri ise; hastalarda kontrollere göre yüksekti (p=0.000; p=0.000). AKB hastalarında platelet değeri diğer iki gruptan düşüktü (p=0.000; p=0.001); karaciğer enzimleri ise yüksekti (p<0.05). Vitamin B12 ve folik asit değerleri için ise AKB sağlıklı kontrol ve MKB tanılı kişilerden yüksek olarak bulundu (p=0.000). MKB hastalarının ferritin değeri diğer iki gruptan düşüktü (p=0.000). AKB ve MKB tanılı kişilerin tedavileri planlanırken; laboratuvar parametrelerinde olan değişiklikler göz önüne alınmalı ve tedavi bu şekilde planlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Alkol kullanım bozukluğu, madde kullanım bozukluğu, biyokimyasal parametreler, karaciğer enzimleri.

Comparison of Blood Parameters of Alcohol/Substance Addicts

Abstract: We aimed to investigate some laboratory parameters of patients treated with alcohol/substance use disorder. The records of 106 alcohol use disorders (AUD), 120 substance use disorders (SUD) and healthy control group were retrospectively reviewed. All the participants; AST, ALT, TSH, FT3, FT4, B12, Folic acid, Ferritin, whole blood counts were investigated. Hematocrit value of patients with SUD was higher than the control group (p=0.013). Patients had higher MCV values than controls. Platelet levels were lower in patients with AUD than in the other two groups (p=0.000; p=0.001) and liver enzymes were high. Vitamin B12 and folic acid levels of AUD patients were higher than the other two groups (p=0.000). The ferritin levels of the SUD patients were lower than the other two groups (p=0.000). While planning the treatment of patients; changes in laboratory parameters should be considered and treatment should be planned in this way.

Key Words: Alcohol use disorder, substance use disorder, biochemical parameters, liver enzymes.

¹Uzm. Dr., Tokat Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Tokat

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Uzm. Dr. Müberra Kulu, Tokat Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi, Tokat, Psikiyatri E-mail: muberrakilic@yahoo.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 15.10.2019, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 05.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Kulu, M. (2019). Alkol-madde bağımlılarının kan parametrelerinin kıyaslanması. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1(Özel Sayı.1): 47-49* doi:10.35365/ctjpp.19.special1.13

Giriş

Alkol/Madde Kullanım Bozukluğu (AMKB); alınan tüm önlemlere rağmen tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de giderek artan bir sorun olmaya devam etmektedir. Tüm

dünyada toplam 200 milyon kişi son bir yılda yasa dışı madde kullandığı tespit edilmiştir (Sarra, Hedden, Kennet, Lipari, Medley, Tice, 2015). AMKB; yaşamın her alanını etkileyebilen bir rahatsızlıktır. Kişinin ruhsal ve bedensel sağlığını, güvenliğini ve yaşam kalitesini bozmaktadır ve bu durumun da topluma maliyeti oldukça yüksektir (Bouchery, Harwood, Sacks, Simon ve Brewer, 2011; Konkoly ve Hodgins, 2016).

AMKB olan bireylerde beslenme düzeninin değişmesi ile yanlış beslenme uygulamaları görülmektedir. Bağımlılık yapan maddelerin kendi farmakolojik özellikleri, kişinin değişen beslenme düzeni ile primer vesekonder malnütrisyon ortaya çıkabilmektedir (Lieber, 2003). Alkol ve madde kullanımının; gastrointestinal bölgede oluşturduğu hasar sonucu gelişen iştah kaybı, bulantı, kusma, ishal, sindirim ve emilim bozuklukları olabilmektedir (Thorley, Porter, Fleming, Jones, Kesten, Marques, et al, 2015). Alkol ve madde kullanımına bağlı ortaya çıkan tıbbi komplikasyonlar; ülkelerin ekonomik ve sosyal durumlarından bağımsız olarak büyük tıbbi harcamalara yol açmaktadır (Bradley, 1992).

AMKB'na bağlı komplikasyonların laboratuvar parametrelerindeki değişikliklerden kaynaklanabileceği düşüncesi ile çalışmamızı planladık.

Yöntem

DSM-V kriterlerine göre; 106 Alkol Kullanım Bozukluğu (AKB) ve 120 Madde Kullanım Bozukluğu (MKB) tanılı hastanın dosyaları incelendi. Hastaların tedavi öncesi, yatışının ilk günü alınan açlık glukoz, üre, kreatinin, AST, ALT, TSH, FT3, FT4, B12, Folat, lökosit, eritrosit, trombosit, hemoglobin, hematokrit ve MCV gibi biyokimyasal değerleri incelendi. Ek olarak 60 kişi sağlıklı kontrol grubu olarak çalışmamıza dahil edildi. Sağlıklı kontroller; psikiyatri polikliniği ve askeri sağlık kuruluşunda muayene edilip tanı ölçütlerini karşılayacak bir hastalığı olmayan kişiler arasından seçildi ve bu kişilerinde dosyaları üzerinden inceleme yapıldı.

Nicel değişkenler arasında ilişki olup olmadığı değerlendirilirken; İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik testi kullanılmıştır. p değerleri 0.05'den küçük hesaplandığında istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Bulgular

Tüm katılımcılar erkekti; yaş ortalaması AKB hastalarının 42.63±12,88, MKB hastalarının 25.06±9.12, kontrol grubunun ise 28.01±10.12 idi. AMKB tanılı hastaların kan değerleri hastaneye yattıkları ilk gün alınan kan örneklerinden bakılmıştır. Sağlıklı kontrol grubu ise sistem incelemesinde tanı almış psikiyatri hastalığı ve hali hazırda tedavi alımı olmayan kişiler arasından seçilmiştir. Tam kan sayımı, karaciğer enzimleri, böbrek fonksiyonları, Vitamin B 12, folik asit, ferritin incelenen laboratuvar parametreleridir. Tam kan sayımı değerlendirilmesinde ise; beyaz küre, hemoglobin değerleri farklı değildi. Fakat hematokrit değeri MKB tanılı kişilerin kontrol grubuna kıyasla yüksek olarak hesaplandı (p=0.013). AKB ve MKB tanılı hastaların hematokrit değerleri arasında istatistiksel farklılık yoktur (p=0.628). Platelet; AKB hem MKB olan

gruptan hem de kontrol grubundan düşüktü (AKB tanılı hastalar ile MKB olan grup ve kontrol grubu kıyasta sırası ile p değerleri p=0.000; p=0.001). MCH ve MCHC değerleri arasında her iki hasta grubunda da farklılık yoktu. MCV değeri ise; AKB ve MKB tanılı hastaların sağlıklı kontrollerden yüksek olarak tespit edildi (p<0.05).

Karaciğer enzimleri için AKB tanılı hastaların hem sağlıklı kontrollerden hem de MKB tanılı hastalardan yüksek olarak saptandı. Sağlıklı kontroller ile kıyaslanınca AKB tanılı hastaların; AST değeri için p=0.033; ALT değeri için ise p=0.040 olarak bulundu. Tiroid fonksiyon değerleri ne AKB ne de MKB tanılı hastaların sağlıklı kontrollerden farklı değildi (p>0.05). Vitamin B12, folik asit değerleri hasta grubunda yüksekti. Ferritin değeri ise düşük olarak hesaplandı.

Tartışma

Biz çalışmamızda; AKB ve MKB tanılı hastaların bazı laboratuvar parametrelerini hem sağlıklı kontrollerle hem de birbiri ile kıyasladık. Bazı değerlerin hem sağlıklı kontrollerden hem de bağımlı gruplar arasında farklılık gösterdiğini tespit ettik. Çalışmamız geriye dönük olarak planlanmıştır ve dosya üstünden veriler taranmıştır. Literatürde AMKB tanılı hastaların hematolojik parametreleri ile ilgili sonuçlar tartışmalıdır. Opioid bağımlısı hastalarla yapılan bir çalışmada; hematokrit seviyesi yüksek olarak tespit edilmiştir (Çatak, 2017). Başka çalışmalarda ise hem hemoglobin, hem de hematokrit düzeyleri düşük bulunmuştur (Aghae-Afshar, Khazaeli, Behnam, et al., 2008; Haghpanah, Afarinesh, Divsalar, 2010). Literatürde kan trombosit düzeylerinin opioid kullanımından etkilenebileceği gösterilmiştir (Çatak, 2017). Morfin uygulanan ratlarda yapılan bir çalışmada; hemoglobin ve trombosit düzeylerinin düşük, trombosit sayısı ise yüksek bulunmuştur (Othman ve Amin, 2012). Opioid bağımlısı hastalarda yapılan başka bir çalışmada; trombosit düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır (Çatak, 2017). Bizim sonuçlarımızda ise; trombosit düzeyleri AKB tanılı hastaların hem sağlıklı kontroller hem de MKB tanılı hastalara göre düşük olarak bulunurken; MKB tanılı hastalarda anlamlı bir farklılık olmadığı görüldü. Ortalama eritrosit volümü (MCH) ve Ortalama eritrosit hemoglobin konsantrasyonu (MCHC) değerleri ise hasta grubunda farklılık göstermedi. Ortalama hücre hacmi (MCV) değeri hem AKB hem de MKB tanılı hastalarda sağlıklı kontrol grubuna kıyasla anlamlı düzeyde yüksekti. AKB tanılı hastaların geriye dönük laboratuvar sonuçlarının incelendiği bir çalışmada; MCV düzeylerinin farklı olmadığı görülmüştür (Göğceğöz-Gül, Kartalçı, Karlıdağ ve Cumurcu, 2012). Literatürde bazı çalışmalarda madde bağımlısı kişilerde MCV düzeylerinin düşüklüğü gösterilmiştir (Çatak, 2017; Aghae-Afshar, Khazaeli, Behnam, et al., 2008).

Hem hipotirodi hem de hipertirodide psikiyatrik hastalıkların sıklığı çalışmalarda bildirilmiştir. Unutkanlık, konsantrasyon güçlüğü gibi spesifik olmayan belirtilerden majör depresif bozukluk ve psikotik bozukluk gibi DSM-V tanı kriterlerini karşılayan geniş yelpazede pek çok hastalık ortaya çıkabilmektedir (Göğceğöz-Gül, Kartalçı, Karlıdağ ve Cumurcu, 2012; Eren, Cüre, İnanlı, Kutlucan, Köroğlu

ve Tamer, 2006). Bizim sonuçlarımızda; tiroid fonksiyonları hasta gruplarında anlamlı bir farklılık göstermedi. Elde ettiğimiz bu sonuç literatür ile benzer nitelikte olmuştur. Alkol bağımlısı erkek cinsiyette hastalar ile yürütülen bir çalışmada; içinde tiroid fonksiyonları da bulunan biyokimyasal parametrelerin hasta grubunda farklı olmadığı tespit edilmiştir (Göğcegöz-Gül, Kartalçı, Karlıdağ ve Cumurcu, 2012).

Karaciğerde AKB'na bağlı olarak; karaciğer yağlanması, alkolik hepatit ve siroz gibi hastalıklar meydana gelebilir. Bu hastalıkların hepsinde de karaciğer enzimleri normalden yüksek sınırlardadır (Salış ve Akpınar, 2011). Literatürde yapılan çalışmalarda karaciğerde tanı almış herhangi bir hastalık olmasa da enzimlerin normalden yüksek olduğu bildirilmiştir (Salış ve Akpınar, 2011; Akpınar, Çevik ve Bağcıoğlu, 2014; Mırsal, Özkan-Pektaş, Kalyoncu ve Beyazyürek, 2002). Bizim sonuçlarımızda da bu çalışmalara benzer nitelikte; AKB tanılı hastaların karaciğer enzimlerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Son olarak metabolizmaları birbiriyile ilişkili olan Vitamin B12, folik asit ve ferritin; merkezi sinir sistemi için gerekli

olan elementlerdir. B12 vitamini ve folik asit eksikliği serumda homosistein seviyelerinin yükselmesine neden olur. Bu durumun da; bozulmuş bilişsel fonksiyonlar, demans, ataksi, nöropati gibi nörolojik bozuklukların patogenezine katkıda bulunduğunu gösteren çok sayıda çalışma vardır (Özyurtlu, Örün, Sıvacı, Duran, Demiralay, Türkes, et al., 2015). Hatta kan tablosu normal iken yani anemi gelişmeden sadece nörobilişsel fonksiyonlarda bozulma olduğu gösterilmiştir (Wlodarczyk, Brodaty ve Hawthorne, 2004). AMKB tanılı hastalar normal olarak görüne de; nöropsikolojik değerlendirmelerde; dikkat, amaca yönelik motor hareket, planlama gibi pek çok işlevden sorumlu olan frontal alan ile ilgili bozuklukları olduğu gösterilmiştir (Vik, Cellucci, Jarchow ve Hedt, 2004). Bizim sonuçlarımızda ise; AKB tanılı hastaların vitamin B 12 ve folik asit düzeyleri yüksek iken; MKB tanılı hastalarda ferritin düzeyleri düşük idi. AKB tanılı hastalarda vitamin B12 ve folik asit düzeylerinin yüksekliği eski aldıkları vitamin tedavilerine bağlanmıştır. Uzun süreli alkol kullanımı olan kişilere farmakolojik tedavilerinin yanına eklenen vitamin komplekslerinin bu sonuçta etkili olabileceği düşünülmüştür.

Kaynaklar

Sarra, L., Hedden, J., Kennet, R., Lipari, G., Medley, P.T, Tice, R.,T.,I. (2015). Behavioral Health Trends in the United States: Results from the 2014 National Survey on Drug Use and Health. United States: Rocville MD/HHS Publication.

Bouchery, E. E., Harwood, H. J., Sacks, J. J., Simon, C. J., & Brewer, R. D. (2011). Economic costs of excessive alcohol consumption in the US, 2006. *American journal of preventive medicine*, 41(5), 516-524.

Konkolý Thege, B., Hodgins, D. C., & Wild, T. C. (2016). Co-occurring substance-related and behavioral addiction problems: A person-centered, lay epidemiology approach. *Journal of Behavioral Addictions*, 5(4), 614-622.

Lieber, C. S. (2003). Relationships between nutrition, alcohol use, and liver disease. *Alcohol Research and Health*, 27, 220-231.

Thorley, H., Porter, K., Fleming, C., Jones, T., Kesten, J., Marques, E., ... & Savović, J. (2015). Interventions for preventing or treating malnutrition in problem drinkers who are homeless or vulnerably housed: protocol for a systematic review. *Systematic reviews*, 4(1), 131.

Bradley, K. A. (1994). The primary care practitioner's role in the prevention and management of alcohol problems. *Alcohol Health & Research World*, 18(2), 97-105.

Çatak, Z. (2017). Opioid Bağımlısı Erkek Hastalarda Bazı Hematolojik Parametrelerin Değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Tıp Dergisi*, 31(2): 79-82.

Aghae-Afshar, M., Khazaeli, P., Behnam, B., Rezazadehkermani, M., & Ashraf-Ganjooei, N. (2008). Presence of lead in opium. *Arch Iran Med*, 11(5), 553-4.

Haghpanah, T., Afarinesh, M., & Divsalar, K. (2010). A review on hematological factors in opioid-dependent people (opium and heroin) after the withdrawal period. *Addiction & health*, 2(1-2), 9.

Othman, G. Q., & Amin, Y. K. (2012). Oxidative stress and some cellular blood variables in morphine addicted female rats. *Medical Journal of Tikrit*, 18(182), 134-142.

11. Göğcegöz-Gül, I., Kartalçı, Ş., Karlıdağ, R., & Cumurcu, B. E. (2012). Graves Hastalığına Bağlı Gelişen Psikotik Bozukluk: Bir Olgu Sunumu. *Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arşivi*, 49(4).

Eren, İ., Cüre, E., İnanlı, İ. Ç., Kutlucan, A., Köroğlu, B. K., & Tamer, M. N. (2006). Klinik ve Subklinik Hipotiroidide Psikiyatrik Belirti Düzeyi ve Psikiyatrik Belirtilerin Tiroid Hormon Düzeyleri İle İlişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 9, 131-137.

Salış, O., & Akpınar, A. (2011). Alkol bağımlılığında Gama Glutamin Transferaz (GGT) düzeyinin kan biyokimyasal testleri ve klinik özellikler ile bağlantısı. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2, 2.

Akpınar, A., Çevik, M., & Bağcıoğlu, E. (2014). Erkek Alkol Bağımlılığında Nüks ile Biyokimyasal Etmenler Arasındaki İlişki Var mıdır?. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(3), 238-245.

Mırsal, H., Özkan Pektaş, D., Kalyoncu, A., & Beyazyürek, M. (2002). Alkol bağımlılarında karaciğer fonksiyon testleri ve sosyodemografik-klinik özellikler arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 3(1).

Özyurtlu, D., Örün, M. O., Sıvacı, A. Ö., Duran, S., Demiralay, A., Türkes, N., ... & Bakar, M. B12 Vitamini ve Folik Asit Eksikliğinin Bilişsel Fonksiyonlar Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 41(1), 5-9.

Wlodarczyk, J. H., Brodaty, H., & Hawthorne, G. (2004). The relationship between quality of life, Mini-Mental State Examination, and the Instrumental Activities of Daily Living in patients with Alzheimer's disease. *Archives of gerontology and geriatrics*, 39(1), 25-33.

Vik, P. W., Cellucci, T., Jarchow, A., & Hedt, J. (2004). Cognitive impairment in substance abuse. *Psychiatric Clinics of North America*, 27, 97-109.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Alkol-Madde Bağımlılığı Olan Bireylerin Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörler

Elif Aktan MUTLU¹

Özet: Dünya sağlık örgütü, sağlığı bedensel, ruhsal ve sosyal iyilik hali olarak tanımlar. Klasik olan yaklaşımda mevcut organın hastalığının iyileştirilmesi ile ‘‘iyileşme’’ tanımlanırken, son 40 yıldır sağlık hizmetinin çıktılarının başka şekillerde de ele alınması gerektiği konusunda görüş birliği oluşmuştur. Yaşam kalitesi kavramı sağlığın tanımından yola çıkılarak şekillenen bir kavramdır. Bu çalışmaya Bursa Devlet Hastanesi Amatem Kliniğine ayaktan başvuran 80 hasta alınmıştır. Hastalara klinisyenin hazırladığı sosyodemografik veri formu ve Dünya sağlık örgütünün hazırladığı yaşam kalitesi anketi (WHOQL) uygulanmıştır. Çalışmamızın sonucuna göre alkol ve/veya madde bağımlılığı olan bireylerde yaşam kalitesinin arttıran tek değişkenin remisyon süresinin uzaması olduğu görülmüştür. Hastaların yaşam kaliteleri eğitim, medeni durum, adli ceza durumu, çalışma durumu, teşhis (alkol veya madde bağımlısı olmak), yalnız yaşayıp yaşamama durumuna göre değişmemektedir. Remisyon süresinin uzaması, bağımlı hastalarda yaşam kalitesini arttıran en önemli faktördür. Diğer sosyodemografik özelliklerin yaşam kalitesinin artmasına katkıda bulunmaması bağımlılığın diğer hastalıklardan farklı olarak daha toplumsal, ailesel, hukuksal, bedensel, iş hayatını etkileyen, kişinin akademik/iş verimini azaltan bir hastalık olmasından kaynaklanabilir.

Anahtar kelimeler: Alkol, madde, bağımlılık, yaşam kalitesi

Factors Affecting The Quality of Life of Individuals With Alcohol-Substance Addiction

Abstract: World health organization defines health as physical, mental and social well-being. While the classical approach defines ‘healing’ as the healing of the disease in existing organ, for the last 40 years, there has been a consensus that the outcomes of health care should be handled in other ways. The concept of the quality of life is a concept shaped by the definition of health. Eighty patients who applied to Amatem Clinic of Bursa State Hospital were included in this study. The sociodemographic data form prepared by the clinician and the quality of life questionnaire prepared by the World Health Organization (WHOQL) were administered to the patients. According to the results of our study, the only variable that increases the quality of life in alcohol and / or substance addicts is prolonged remission period. The quality of life of the patients does not vary according to education, marital status, criminal justice status, working status, diagnosis (being addicted to alcohol or substance), living alone or not. Prolonged remission time is the most important factor that improves the quality of life in addicted patients. The fact that other sociodemographic characteristics do not contribute to the increase in the quality of life may be due to the fact that -unlike the other disease- addiction is a disease that affects social, familial, legal, physical, business life and decreases the academic / work productivity of the patient.

Key words: Alcohol, substance, addiction, quality of life

¹Dr, Bursa Şehir Hastanesi Psikiyatri, Nilüfer/ Bursa

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Dr. Elif Aktan, Bursa Şehir Hastanesi Psikiyatri, Nilüfer/ Bursa, E-mail: aktanazer@hotmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 10.10.2019, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 07.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Mutlu, E.A. (2019). Alkol-Madde Bağımlılığı Olan Bireylerin Yaşam Kalitesini Etkileyen Faktörler. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1 (Özel Sayı.1): 50-52* doi:10.35365/ctjpp.19.special1.14

Giriş

Dünya sağlık örgütü, sağlığı bedensel, ruhsal ve sosyal iyilik hali olarak tanımlar. Klasik olan yaklaşımda mevcut organın hastalığının iyileştirilmesi ile "iyileşme" tanımlanırken, son 40 yıldır sağlık hizmetinin çıktılarının başka şekillerde de ele alınması gerektiği konusunda görüş birliği oluşmuştur. Esasen ihtiyaçlardan ortaya çıktığı söylenebilir. Ortaya çıkarıcı sebepler ise sağlık teknolojisindeki gelişmeler, ilaç çalışmalarındaki gelişmeler, beklenen yaşam süresinin artması gibi nedenler olabilir. Yaşam kalitesi kavramı sağlığın tanımından yola çıkılarak şekillenen bir kavramdır. Özellikle kronik hastalarda giderek artan bir öneme sahiptir.

Alkol-madde bağımlılıkları da kronik, ruhsal hastalıklar sınıfındadır. Ruhsal hastalıklar kişinin hayatını ruhsal, fiziksel, sosyal, mesleki, ekonomik ve birçok alanda etkilemektedir (Karimi and Brazier, 2016, Akvardar,

2006).

Ülkemizde alkol madde bağımlılığı alanında yaşam kalitesi ile ilgili çok fazla literatür bulunmamaktadır. Bu çalışmada alkol ve/veya madde bağımlılığı olan bireylerin yaşam kalitelerinin bazı sosyodemografik ve tıbbi parametrelerle kıyaslanması amaçlanmıştır.

Metod

Bu çalışmaya Bursa Devlet Hastanesi Amatem Kliniğine ayaktan başvuran 80 hasta alınmıştır. Hastalara klinisyenin hazırladığı sosyodemografik veri formu ve Dünya sağlık örgütünün hazırladığı yaşam kalitesi anketi (WHOQL) uygulanmıştır. Hastaların teşhisleri ICD 10 kriterlerine göre konulmuş olup, muayene ile ilgili sosyodemografik bilgilerine hastane kayıtlarından ulaşılmıştır. Hastaların hepsinden yazılı onam alınmıştır. Psikotik bozukluk benzeri akıl sağlığını etkileyecek düzeyde ek hastalığı olan hastalar çalışmaya alınmamıştır.

WHOQL:Dünya sağlık örgütünün hazırladığı yaşam kalitesi ölçeğidir. 27 sorudan oluşmuştur. Son soru kültüre özgü sorudur. 4 alt ölçeği vardır. Bunlar bedensel, ruhsal, çevresel, sosyal alt ölçeklerdir. İlk iki soruda kişinin kendi algıladığı sağlık ve yaşam kalitesi sorulmuştur. Puan düzeyi arttıkça yaşam kalitesinin arttığı düşünülür. Türkçe geçerlilik, güvenilirlik çalışması yapılmıştır(Eser et al., 1999).

İstatistiksel İncelemeler

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 Statistical Software (NCSS LLC, Kaysville, Utah, USA) programı kullanıldı (Hintze, 2007). Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metodların (Ortalama, Standart sapma, medyan, sıklık ve oran) yanı sıra niceliksel verilerin karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren parametrelerin gruplar arası karşılaştırmalarında Oneway Anova test ve farklılığa neden çıkan grubun tespitinde Bonferroni test; iki gruba göre değerlendirmelerde Student t test kullanıldı. Değişkenler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde Pearson ve Spearman korelasyon analizi kullanıldı. Niteliksel verilerin karşılaştırılmasında

ise Fisher Freeman Halton test kullanıldı. Sonuçlar % 95'lik güven aralığında, anlamlılık $p<0.05$ düzeyinde değerlendirildi.

Bulgular

Başvuran hastaların %93,8'i (n=75) erkek, %6,3'ü (n=5) kadındır. Hastaların %15'i (n=12) son bir yılda madde veya alkol kullanmamıştır. Tablo 1'de hastaların bazı sosyodemografik özellikleri özetlenmiştir.

Hastaların yaş ortalaması 35,9 yıl, son bir yıldaki ortalama takip muayene sayısı 4,8 adet, son bir yıldaki remisyon süresi ortalama 4,1 ay, toplam hastalık süresi ise ortalama 13,8 yıl, tedaviye ilk başvurma yaşı 33,7 yıl, tedavide kalma süresi 22,6 aydır.

Kişinin algıladığı yaşam ve sağlık kalitesi son bir yıldaki takip sayısı, remisyon süresi arttıkça artmaktadır. Ayrıca tedavide kalma süresi arttıkça kişinin algıladığı yaşam kalitesinin arttığı görülmektedir ($p<0.05$).Cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, çalışma durumu, teşhis, kiminle yaşadığı, ek fiziksel hastalık durumu ve adli ceza durumuna göre kişinin algıladığı yaşam ve sağlık kalitesinin değişmediği görülmüştür ($p>0.05$). Aynı şekilde cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, teşhis, kiminle yaşadığı, ek fiziksel hastalık durumu ve adli ceza durumuna göre kişinin algıladığı sosyal baskının değişmediği ($p>0,05$), sadece çalışma durumuna göre işsiz bireylerin daha fazla sosyal baskı hissettikleri ($p<0,05$) görülmüştür. Remisyon süresi ile yaşam kalitesi ölçeği tüm alt boyutları olan bedensel, sosyal, ruhsal, çevresel ve toplam puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır (sırasıyla $r:0,366$; $r:0,317$; $r:0,279$; $r:0,392$; $r:0,405$). Remisyon süresi arttıkça yaşam kalitesi de artmaktadır. Ancak medeni durum, çalışma durumu, eğitim düzeyi, teşhis tipi, yalnız yaşayıp yaşamadığı, ek hastalık durumu, adli ceza görüp görmediğine göre yaşam kalitesinin alt ölçekleri ve toplam yaşam kalitesi puanları değişiklik göstermemişlerdir (Tablo 2).

Tartışma

Yaşam kalitesi sağlık düzeyini ölçmenin günümüzdeki en önemli göstergelerindedir. Remisyon süresinin uzaması, hastayı mümkün olduğunca tedavide tutmak, sık takip muayeneleri uygulamak bağımlı hastalarda yaşam kalitesini artıran faktörlerdir. Eğitim, gelir düzeyi, iş durumu gibi sosyodemografik özelliklerin yaşam kalitesinin artmasına katkıda bulunmaması bağımlılığın diğer hastalıklardan farklı olarak daha toplumsal, ailesel, hukuksalyaptırımları olan, bedensel, iş hayatını etkileyen, kişinin akademik/iş verimini azaltan bir hastalık olmasından kaynaklanabilir (Giri et al., 2016, Muller et al., 2016). Bir diğer etken de bu kişilerin yaşadığı toplumsal veya tıbbi stigmatizasyon olabilir(Mutlu et al., 2014, Arıkan et al., 2004).Hastaları tedavide tutmak, gerekli ilaç tedavilerine ulaşmalarını kolaylaştırmak ve bu tedavileri almalarını sağlamak, takip muayenelerini aksatmamaları için gerekli girişimlerde bulunmak (sosyal çalışmacı desteği, telefonla ulaşmak, ev ziyaretleri, randevu almayı kolaylaştırıcı bilgi işlem programları, hastaların 24 saat esasına göre takip programlarına alınması gibi) bağımlılıkla mücadelede hedeflerimiz olmalıdır.

Kaynaklar

- Akvardar, Y., Akdede, B. B., Özerdem, A., Eser, E., Topkaya, Ş., Alptekin, . *Psychiatry And Clinical Neurosciences*, 2006. Assessment Of Quality Of Life With The Whoqol-Bref In A Group Of Turkish Psychiatric Patients Compared With Diabetic And Healthy Subjects. 60, 693-699.
- Arikan, Z., Yasın Genç, D., Çetin Etk, D., Aslan, S. & Parlak, İ. *Journal Of Dependence*, 2004. Stigmatization Of The Patients And Their Relatives In Alcohol And Other Substance Dependencies. 5, 52-56.
- Eser, E., Fıdaner, H., Fıdaner, C., Eser, S. Y., Elbı, H. & Göker, E. *Psikiyatri Psikoloji Psikofarmakoloji (3p) Dergisi*, 1999. Whoqol-100 Ve Whoqol-Bref'in Psikometrik Özellikleri. 7, 23-40.
- Gırı, O., Srivastava, M., Shankar, R. *Journal Of Psychosocial Rehabilitation And Mental Health*, 2016. A Comparative Study Of Quality Of Life, Social Support And Dysfunction In Alcohol Dependent Men Attending A De-Addiction Clinic In India. 3, 61-68.
- Hintze, J. 2007. Ncss 2007. Ncss, Llc. Kaysville, Utah, Usa.
- Karımı, M. & Brazier, J. *Pharmacoeconomics*, 2016. Health, Health-Related Quality Of Life, And Quality Of Life: What Is The Difference? 34, 645-649.
- Muller, A. E., Skurtveit, S., Clausen, T. *Health And Quality Of Life Outcomes*, 2016. Many Correlates Of Poor Quality Of Life Among Substance Users Entering Treatment Are Not Addiction-Specific. 14, 39.
- Mutlu, E., Bılıcı, R. & Çetin, M.K. *Bağımlılık Dergisi*, 2014. Sağlık Çalışanlarının Bağımlılık Hakkında Tutumları. 15, 118-123.

RESEARCH ARTICLE / ARAŞTIRMA YAZISI

Social Anxiety, Internet Addiction and Attention Deficit/ Hyperactivity Disorder in Adolescence

Melek Gözde Luş¹

Abstract: The aim of the present study was to evaluate the relationship between Internet addiction (IA), Social Anxiety Disorder (SAD) and Attention deficit/hyperactivity disorder (ADHD) among adolescents. The study consisted of 100 children aged 12–16; who were diagnosed with ADHD. A total of 100 adolescents completed the Young Internet Addiction Scale (YIAS) and Metacognitive Awareness Inventory for Children (Jr. MAI) -B form. Clinicians administered the Child Anxiety Sensitivity Index (CASI) and the Social Anxiety Scale for Children-Revised (SASC-R). Teachers and parents of the children completed the Conners' Rating Scales. The most important observation to emerge from the data comparison was that there was no statistically significant correlation between SASC-R and YIAS scores and there was no statistically significant correlation between YIAS and CASI scores. Contrary to expectations, in most of the measurements, there were no significant differences. The evidence from this study is incompatible with the idea that IA, and SAD are also related with the comorbid ADHD. We believe that our results may improve knowledge about the use of holistic perspective in the approach to IA and comorbid disorders

Key words: Attention Deficit/Hyperactivity Disorder, Internet Addiction, Adolescent, Comorbidity, Social Anxiety

Ergenlerde Sosyal Anksiyete, İnternet Bağımlılığı ve Dikkat Eksikliği/ Hiperaktivite Bozukluğu

Özet: Bu çalışmanın amacı, ergenler arasında İnternet bağımlılığı (IA), Sosyal Anksiyete Bozukluğu (SAD) ile Dikkat eksikliği / hiperaktivite bozukluğu (DEHB) arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir. Çalışma grubu, 12-16 yaş arası DEHB tanısı konulan 100 çocuktan oluşmaktadır. Toplam 100 ergen, Young İnternet Bağımlılığı Ölçeğini (YIAS) ve Çocuklar İçin Metakognitif Farkındalık Envanteri'ni (Jr. MAI) -B doldurdu. Klinisyenler, Çocuk Anksiyetesi Duyarlılık Endeksi'ni (CASI) ve Gözden Geçirilmiş Çocuklar İçin Sosyal Anksiyete Ölçeğini (SASC-R) uygulamıştır. Çocukların öğretmenleri ve ebeveynleri, Conners Değerlendirme Ölçeklerini tamamlamıştır. Veri karşılaştırmalarından çıkan en önemli özet, SASC-R ve YIAS skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı ve YIAS ve CASI skorları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığıdır. Beklentilerin aksine, ölçümlerin çoğunda, önemli bir fark yoktu. Bu çalışmadan elde edilen kanıtlar IA ve SAD'nin aynı zamanda komorbid DEHB ile ilişkili olduğu fikri ile uyumlu değildir. Sonuçlarımızın IA ve eşlik eden bozukluklara bütünsel yaklaşım hakkındaki bilgileri artırabileceğine inanıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Dikkat Eksikliği / Hiperaktivite Bozukluğu, İnternet Bağımlılığı, Ergen, Komorbidite, Sosyal Anksiyete

Uzm. Dr., University of Health Sciences, Haydarpaşa Numune Training and Research Hospital

Address of correspondence/Yazışma adresi: Uzm. Dr., Melek Gözde Luş, University of Health Sciences, Haydarpaşa Numune Training and Research Hospital, Department of Child and Adolescent Psychiatry, Istanbul, Turkey, E-mail: gozdelus@yahoo.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 30.10.2019, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 04.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Luş, M.G. (2019). Social Anxiety, Internet Addiction and Attention Deficit/Hyperactivity Disorder in Adolescence. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1(Özel Sayı.1): 53-55* doi:10.35365/ctjpp.19.special1.15

Introduction

Problematic internet use or internet addiction (IA) are terms most commonly used when referring to loss of control over or maladaptive patterns of internet use leading to clinically significant impairment or distress (An et al.,2014;Xu et al., 2012).Studies suggest that overall prevalence of IA in adolescents ranges between 2% and 18% (Ge, Se, Zhang, 2014; Bahrainian and Khazae, 2014).As it is known, there is significant association between IA and ADHD in adolescents (Yen et al., 2007) and untreated ADHD can be unfavorable for children, such as negative effect on normal development, failure in school success, and deterioration of social functioning. Beside this, approximately 25% to 50% of ADHD cases may also have a comorbid anxiety disorder (Bishop et al.,2019;Jarrett and Ollendick, 2008).As a consequence of Social Anxiety Disorder (SAD) in children with ADHD, social dysfunction gradually deteriorates and generally persists into adolescence, which is associated with worse outcomes including, but not limited to, substance use disorders and depressive disorders (Ruscio et al., 2008).Studies conducted to date show that, the presence of psychiatric comorbidities may have negative impact on psychosocial functioning and treatment outcome for IA. Based on this background, in

the present study, we aimed to evaluate the association of IA and social anxiety in children with ADHD.

Materials and Methods:

The study consisted of 100 children aged 12–16; who were diagnosed with ADHD. A total of 100 adolescents completed the Young Internet Addiction Scale (YIAS) and Metacognitive Awareness Inventory for Children (Jr. MAI–B) form.Clinicians administered the Child Anxiety Sensitivity Index (CASI) and the Social Anxiety Scale for Children-Revised (SASC-R). Teachers and parents of the children completed the Conner’s Rating Scales (teacher and parent form).

Results

A total of 100 children with ADHD with a mean age of 13.88±1.387 (range: 12-16) years were included in the study; 36 were boys and 64 were girls. The most important observation to emerge from the data comparison was that there was no statistically significant correlation between SASC-R and YIAS scoresand there was no statistically significant correlation between YIAS and CASI scores. Contrary to expectations,in most of the measurements, there were no significant differences. The average YIAS score of ADHD group was 29.88. Descriptive statistics of scales scores and correlation of the scales are presented in Table 1 and 2.

Table 1. Descriptive Statistics of Scales Scores

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
SASC-R	100	18	81	38,98	12,820
CASI	100	2	52	42,35	7,530
Conners t.	100	6	75	30,83	13,758
Conners p.	100	17	104	43,99	15,682
Jr. MAI–B	100	20	83	37,65	13,335
YIAS	100	11	67	29,88	9,922
Age	100	12	16	13,88	1,387
Valid N (listwise)	100				

Table 2. Correlations

		SASC-R	CASI	Conners t.	Conners p	Jr. MAI-B	YIAS	Age
SASC-R	Pearson Correlation	1	-,077	-,142	,218(*)	-,269(**)	,057	-,090
	Sig. (2-tailed)		,449	,160	,030	,007	,571	,374
	N	100	100	100	100	100	100	100
CASI	Pearson Correlation	-,077	1	,123	,156	,022	-,094	-,058
	Sig. (2-tailed)	,449		,221	,121	,831	,351	,568
	N	100	100	100	100	100	100	100
Conners t.	Pearson Correlation	-,142	,123	1	,310(**)	-,169	-,049	,048
	Sig. (2-tailed)	,160	,221		,002	,093	,629	,634
	N	100	100	100	100	100	100	100
Conners p.	Pearson Correlation	,218(*)	,156	,310(**)	1	-,202(*)	-,020	-,098
	Sig. (2-tailed)	,030	,121	,002		,043	,847	,330
	N	100	100	100	100	100	100	100
Jr. MAI-B	Pearson Correlation	-,269(**)	,022	-,169	-,202(*)	1	,006	,034
	Sig. (2-tailed)	,007	,831	,093	,043		,951	,739
	N	100	100	100	100	100	100	100
YIAS	Pearson Correlation	,057	-,094	-,049	-,020	,006	1	,062
	Sig. (2-tailed)	,571	,351	,629	,847	,951		,540
	N	100	100	100	100	100	100	100
Age	Pearson Correlation	-,090	-,058	,048	-,098	,034	,062	1
	Sig. (2-tailed)	,374	,568	,634	,330	,739	,540	
	N	100	100	100	100	100	100	100

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Statistical Analysis

Descriptive statistics were expressed as mean, standard deviation, maximum and minimum for the numerical variables. Pearson's correlation analysis was used to evaluate the relationship between quantitative data showing normal distribution. The level of statistical significance was predetermined to be $p < 0.05$.

Conclusions

The present study evaluated the association of the relationship between IA, SAD and ADHD in the sample of 100 ADHD children. Anxiety as an important persistent emotional factor,

mediates between stress internet addiction (Ye and Zheng, 2016). Previous studies show that social anxiety and internet addiction are interrelated. (Ostovar et al., 2016;

Zhu, 2017) also increases the likelihood of Internet addiction (Ren et al., 2017). The comorbidity of anxiety and ADHD can be associated with impulsivity and disinhibition and working memory problems (Schatz and Rostain, 2016). In a study, Internet addiction stress and social anxiety positively correlated with social class negatively (Feng, Ma, Zhong, Q.; 2019). It is showed that social anxiety indirectly affects internet addiction with its negative effect on relationships.

However, social anxiety has not been extensively evaluated in previous studies and these recommendations have not yet been confirmed. The evidence from this study is incompatible with the idea that IA, and SAD are also related with the comorbid ADHD. We believe that our results may improve knowledge about the use of holistic perspective in the approach to IA and comorbid disorders

References

- An, J., Sun, Y., Wan, Y., Chen, J., Wang, X., Tao, F. (2014). Associations between problematic Internet use and adolescents' physical and psychological symptoms. *Journal of Addiction Medicine* 8: 282–287.
- Xu, J., Shen, L., Yan, C., Hu, H., Yang, F., Wang, L., Kotha, S. R., Zhang, L.N., Liao, X.P., Zhang, J., Ouyang, F.X., Zhang, J.S., Shen, X.M. (2012). Personal characteristics related to the risk of adolescent Internet addiction: A survey in Shanghai, China. *BMC Public Health*. 12: 1106.
- Ge, Y., Se, J., Zhang, J. (2014) Research on relationship among internet-addiction, personality traits and mental health of urban left-behind children. *Glob J Health Sci*. 2014;7:60–9.
- Bahrainian, A., Khazae, A. (2014). Internet addiction among students: The relation of self esteem and depression. *Bull Environ Pharmacol Life Sci*. 3:1–6.
- Yen, J.Y., Ko, C. H., Yen, C.F., Wu, H.Y., Yang, M.J. (2007) The comorbid psychiatric symptoms of Internet addiction: Attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility. *The Journal of Adolescent Health*. 41:93–98.
- Bishop, C., Mulraney, M., Rinehart, N., & Sciberras, E. (2019). An examination of the association between anxiety and social functioning in youth with ADHD: a systematic review. *Psychiatry Research*, 273, 402-421.
- Jarrett, M.A., and Ollendick, T.H. (2008). A conceptual review of the comorbidity of attention-deficit/hyperactivity disorder and anxiety: implications for future research and practice. *Clinical Psychology Review*, 28, 1266-1280.
- Ruscio, A.M., Brown, T.A., Chiu, W.T., Sareen, J., Stein, M.B., & Kessler, R.C. (2008). Social fears and social phobia in the USA: results from the National Comorbidity Survey Replication. *Psychological Medicine*, 38, 15-28.
- Ye, B., and Zheng, Q. (2016). The effects of stress on college student's Internet addiction. *J. Psychol. Sci*. 39, 621–627.
- Ostovar, S., Allahyar, N., Aminpoor, H., Moafian, F., Nor, M. B. M., and Griffiths, M. D. (2016). Internet addiction and its psychosocial risks (depression, anxiety, stress and loneliness) among Iranian adolescents and young adults: a structural equation model in a cross-sectional study. *Int. J. Men. Health Addict*. 14, 257–267.
- Zhu, B. (2017). Discussion on Mechanism of Social Networking Addiction —Social Anxiety, Craving and Excitability. Dalian: Liaoning Normal University
- Ren, Y., Yang, J., and Liu, L. (2017). Social anxiety and Internet addiction among rural left behind children: the mediating effect of loneliness. *Iran. J. Public Health* 46, 1659–1668.
- Schatz, D.B., Rostain, A.L. (2016). ADHD with comorbid anxiety: a review of the current literature. *Journal of Attention Disorders*, 10, 141-149.
- Feng, Y., Ma, Y, Zhong, Q. (2019) The Relationship Between Adolescents' Stress and Internet Addiction: A Mediated-Moderation Model. *Front Psychol*. Oct 4;10:2248.

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Madde Bağımlılığı Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki Konusunda Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme

Taner EROL¹

Özet: Literatürde, madde bağımlılığının kişinin benlik saygısını etkilediği görülmüştür. Madde bağımlılığının gerek maddi nedenler gerekse manevi duygulara bağlı olarak gelişebileceği ve insan hayatı üzerinde önemli etkiler bırakabileceği araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Madde bağımlılığıyla benlik saygısı arasında bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin incelenmesinin benlik saygısı düzeyini ortaya koymasından önem arz edeceği düşünülmüştür. Bu çalışmada beş yıl içerisinde Yüksek Öğretim Kurumu Tez Dokümantasyon Merkezine kayıtlı ve elektronik ortamda ulaşılabilen, izinli, dili Türkçe, 2014-2019 yılları arasındaki lisansüstü tezlerle ve google akademiden bu aralıkta ulaşılan yayımlartaranmıştır. İki kavram arasındaki ilişki konusunda yapılan tespitler bir araya getirilerek bundan sonra konu ile ilgili yapılacak çalışmalara ışık tutmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Benlik, Benlik Saygısı, Bağımlılık, Madde Bağımlılığı

A Research On Studies Regarding The Relationship Between Substance Abuse And Self-Esteem

Abstract: In the literature, it is apparent that substance abuse affects one's self-esteem. It has emerged as a result of research that substance abuse may be developed both from substantial reasons and spiritual feelings, and will have a significant impact on human life. It is estimated that there is a relationship between substance addiction and self-esteem, and examining this relationship will be important in terms of revealing self-esteem level. In this study, in the last five years, the publications which are registered to the The sis Documentation Center of the Higher Education Institution and which can be accessed electronically, with permission, the language is Turkish, between the years 2014-2019 and the publications reached from the google academy were scanned. The findings and the relationship between the two notions will be brought together to shed light on the future studies.

Key words: Self, Self-Esteem, Addiction, Substance Addiction

¹Ögr. Gör. Taner EROL, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu

Address of correspondence/Yazışma adresi: Ögr. Gör. Taner EROL, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Rize, E-mail: taner.erol@erdogan.edu.tr

Date of Received/ Geliş Tarihi: 27.10.2019, **Date of Revision/ Düzeltme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/ Kabul Tarihi:** 07.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Erol, T. (2019). Madde Bağımlılığı Ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki Konusunda Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(Özel Sayı.1): 56-58
doi:10.35365/ctjpp.19.special1.16

Giriş

Literatürde madde kullanan kişilerde benlik saygısının ölçülmesiyle ilgili araştırmaların yetersiz olduğu dikkat çekmiştir. Bu nedenle bu çalışmadaki amaç; madde bağımlılığı ve benlik saygısının tanımı yapılarak, iki kavram arasındaki ilişki hakkında son beş yılda yapılan çalışmaların derlenerek araştırmaların kapsamı hakkında bilgi vermek, literatüre katkı sağlamak ve madde bağımlılığı, benlik saygısı ilişkisinin literatürde nasıl olduğuyla ilgili perspektif sunacaktır.

Çalışmanın girişinden sonra; çalışmanın yöntemi, verilerin toplanması ve analizi, amacı, sınırlılıkları, grubu, bulguları, bağımlılık, madde bağımlılığı, benlik, benlik saygısı kavramları tanımlanacak ve literatür taraması yapılacaktır. Son olarak sonuç ve kaynakçaya yer verilecektir.

Araştırmanın Yöntemi

Nitel araştırma yöntem, teknikleri kullanılarak yapılandırılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Veriler nitel araştırma veri toplama yöntemlerinden doküman incelemesi tekniği kullanılarak toplanmıştır. Ayrıca veriler, Yüksek Öğretim Kurumuna bağlı ulusal tez merkezi sayfasında yapılan taramalar ve google akademiden elde edilen çalışmalar sonucunda toplanmıştır.

Çalışmanın Amacı

Madde bağımlılığıyla benlik saygısı arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarını tespit edip, çalışmaların bu konu hakkındaki özet görüşüne yer verme amacını taşımaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma; Yüksek Öğretim Kurumu Tez Dokümantasyon Merkezine kayıtlı ve elektronik ortamda ulaşılabilen, izinli, dili Türkçe, 2014-2019 yılları arasındaki lisansüstü tezlerle ve google akademikde bu aralıkta ulaşılan yayınlarla sınırlıdır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2019 yılları arasında Yüksek Öğretim Kurumu Tez Dokümantasyon Merkezine ve google akademikde kayıtlı elektronik ortamda ulaşılabilen on bir lisansüstü tez ve makaleden oluşmaktadır.

Bulgular

Bu bölümde, yapılan taramada elde edilen yayınların künyesine yer verilmiştir.

Bağımlılık ve Madde Bağımlılığı

Bir insana, canlıya, eşyaya karşı hissedilen geri durulmaz duygu vefarklı düşüncenin etkisi altında kalma durumu. Duygusal ve fiziksel sıhhatine veya hayatına olumsuz etki etmesine rağmen, bireylerin yaşadığı durumu takıntıya dönüştürmesi, tekraren yaşama duygusunun zirvede olması, bu durumu devam ettirmesi olarak da açıklayabiliriz (Uzba, 2009).

Benlik ve Benlik Saygısı

Literatüre benlik ikiye ayrılır: akademik olarak tanımlanmayan benlik; toplumsal, duygusal ve şekilsel benlik. Akademik olarak benlik; matematik, fen, yabancı dil gibi alanlarla ilişkilendirilir. Şekilsel benliği de şekilsel kabiliyet ve şekilsel görünüm olarak ayırabiliriz (Tözün, 2010).

Literatür Taraması

Petin (2014), denetimli serbestlik çerçevesinde madde kullananların sağlığına kavuşması için aile desteğinin kişinin iyileşmesine etki derecesi araştırmıştır.

Ölçüm (2014), yapmış olduğu çalışmada, madde kullanan gençlerin benlik saygısı, daha önceki dönemlerde hayatında görmüş olduğu baskı seviyesi ve öfkesini yansıtan şeklinin madde kullanmayan gençlerle kıyaslanması hedeflemiştir.

Aydın (2015), tarafından yapılan çalışmada madde bağımlısı teşhisi konulan, NP psikiyatri hastanesinde ayakta ve yatakta hizmet alan 35 bireyi ve madde bağımlılığı söz konusu olmayan 35 bireyi çalışma kitlesi olarak belirlemiştir.

Kasap (2015), 15-17 yaş aralığında olan gençlerde madde bağımlılığıyla ilgili unsurları araştırmıştır.

Bozbey (2015), ülkemizde bağımlılıkla mücadele eden bir merkezde tedavi edilen ve maddenin olumsuz kullanımını ya da madde ile ilgili bağımlılık teşhisi konulan gençlerde oluşan psikolojik problemlerin analiz etmiştir.

Demirci (2016), üniversite öğrencilerinde madde bağımlılığı, intihar ilişkisi adlı çalışmasını gerçekleştirmiştir.

Kaya (2016), madde kullanan, kullanmayan ergenlerin kişilik özellikleri ve benlik saygısı düzeylerinin sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi adlı çalışmayı literatüre kazandırmıştır.

Şahin (2017), madde bağımlılığı tanısı almış kişilerde benlik saygısıyla sosyal fobi arasındaki ilişkinin incelenmesi adlı çalışmasını gerçekleştirmiştir.

Alban (2018), Alkol-Madde Bağımlısı Bireylerde İçselleştirilmiş Damgalama ve Benlik Saygısı; Elazığ RSH Hastanesi Amatem Örneği adlı bir çalışma yapmıştır.

Kulu ve ark. (2018), "Bağımlılıkta Düzenli Egzersizin Benlik Saygısına Etkisi" başlıklı araştırma gerçekleştirmiştir.

Çinka (2019), Madde Bağımlılığının Deri-Benlik Kuramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi adlı araştırmayı ortaya koymuştur.

Sonuç ve Tartışma

Günümüzün en ciddi problemlerinden bir tanesi madde bağımlılığı ve onunla mücadele edebilmektir. Madde bağımlılığının her kişiye bırakacağı etki göreceli bir durumdur. Hesap edilebilir bir hasarın olmaması bu bağımlılığa karşı önceden tedbir almayı gerektirir. Bunun için de insan hayatını hangi konularda etkileyebileceği konusunun iyi irdelenmesi gerekir.

Madde bağımlılığının insan hayatı ile ilgili birçok sonucu vardır ve bunlardan bir tanesi de psikolojiktir. Psikolojik

noktada da birçok sonuçtan bahsedebiliriz. Bunların en önemli çıktılarında birinin de benlik saygısı olduğunu söyleyebiliriz. Literatürde madde bağımlılığını benlik saygısı ile ilişkilendiren bazı çalışmalar mevcuttur. Fakat psikolojik alana kategorize edebileceğimiz; depresyon, kaygı, intihar gibi problemlerin, benlik saygısından daha fazla çalışılmış olduğu yapılan literatür araştırmasında gözlemlenmiştir. Gerek nitelik gerek nicelik olarak benlik saygısı ile madde bağımlılığı arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların eksikliği tespit edilmiş olup yeterli sayıda çalışmanın literatüre kazandırılması gerektiği düşünülmektedir.

Benlik saygısının fizyolojik etkilerinin de olabileceğini bunun yanında psikolojik ve sosyolojik sonuçlarının da azımsanacak derecede olmadığını söyleyebiliriz. Ayrıca iş hayatında da birçok çıktısının olabileceğini düşünürsek yapılan çalışmaların eksik olduğu veya daha detaylı yapılması gerektiğinin tespiti bu çalışmada gözlemlenmiştir.

Benlik saygısının düşük olması veya yüksek olmasının diğer psikolojik problemleri de etkileyeceği yapılan çalışmalarda anlaşılmaktadır. Kelebek etkisiyle bu hastalıklar birbirini etkileyerek içinden çıkılmaz bir hale gelebilir. Bu bağlamda bütün psikolojik hastalıkları madde bağımlılığına karşı ilişkilendirmek gerekir. Çünkü madde kullanımı bu hastalıkları tetikleyebilir. Ayrıca aynı grupta değerlendirilebilecek olan psikolojik hastalıklar da madde kullanımı ile birlikte birbirine yaklaşip yeni bir davranışa neden olabilir. Örneğin; madde kullanan benlik saygısı düşük birinin intihar edebilme oranının madde kullanan benlik saygısı yüksek bir kişiye göre daha fazla olup olmayacağını araştırmalar ortaya çıkarmalıdır. Bunun gibi birçok örneğin ilişkisi ve derecesi tespit edilebilirse bu bağımlılığa karşı

mücadeleyi de gerçekleştirdiğimiz eğitim müfredatlarına bir bulgu olarak ekleyebiliriz. Bu bulgular madde bağımlılığından önce özellikle ergen dönemde insanlara ışık tutmak için önem arz etmektedir.

Madde bağımlılığının bütün dünya için insan hayatını önemli derecede etkileyen bir husus olduğu herkes tarafından kabul edilen bir sonuçtur. Dolayısı ile madde bağımlılığının etki edebileceği bütün psikolojik unsurların detaylı bir şekilde araştırılması gerekmektedir. Bu araştırmalar yüzeysel kaldığı sürece madde bağımlılığıyla mücadelede bir ayak eksik kalacaktır.

Sonuç olarak yapılan çalışma, madde bağımlılığıyla benlik saygısının arasındaki ilişkiyi araştıran literatür çalışmalarını tespit edip, çalışmaların bu konu hakkındaki özet görüşünün neler olduğuna yer vermek amacını taşımaktadır. Ayrıca tespit edilen çalışmaların nitelik ve nicelik yönünden yeterli olup olmadığı değerlendirilmiştir. Son beş yılda yapılan çalışmalara yer verilen bu araştırmada madde bağımlılığının birçok psikolojik faktörle ilişkilendirildiği ama benlik saygısı ile ilgili yeteri kadar araştırmanın yapılmadığı tespit edilmiştir. Yapılan çalışmada madde bağımlılığı ve benlik saygısının akademik anlamda çalışılıp literatüre katkı sağlanması gerektiğinin altı çizilmektedir. Araştırmacılara yapılması gereken çalışmalar hakkında ışık tutmak hedeflenmiştir. Bu vesileyle literatürde bu konu ile ilgili bir eksikliğin olduğu tespit edilmiş oldu. Özellikle madde bağımlılığının benlik saygısı ile ilişkisinin ne olduğuyula ilgili çalışmalar yapılacak olursa; gerek madde kullananların düşük ve yüksek benlik saygısı düzeyleri olan kişilere nasıl etki edeceği tespit edilirken gerekse benlik saygısı düşük veya yüksek olan kişilerde madde kullanımına karşı düşünce ve tutum şekli önceden tespit edilmiş olacaktır.

Kaynaklar

Alban, K. (2018),Alkol-Madde Bağımlısı Bireylerde İçselleştirilmiş Damgalama Ve Benlik Saygısı; Elazığ RSH Hastanesi Amatem Örneği, Y.L. Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ

Aydın, Y.(2015),Alkol Ve Madde Bağımlılığında Beden Algısı, Benlik Saygısı Düzeyleri Ve Sosyal Fobi Görülme Sıklığı: Karşılaştırmalı Bir Çalışma, Y.L Tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul

Bozbeş, S.(2015),Madde Kötüye Kullanımı veya Madde Bağımlılığı Tanısı Alan Çocuk ve Ergenlere Eşlik Eden Psikiyatrik Bozuklukların İncelenmesi, Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı Sinir Has. Eğt. Arş. Hastanesi, İstanbul

Çinka, E.(2019),Madde Bağımlılığının Deri-Benlik Kuramı Çerçevesinde Değerlendirilmesi, Y.L Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul

Demirci, M.(2016),Üniversite Öğrencilerinde Madde Bağımlılığı, İntihar İlişkisi, Y.L Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul

Kasap, Hülya (2015),15-17 Yaş Grubu Ergenlerde Sosyal Destek, Okul Başarısı, Aile Yapısının Madde Bağımlılığına Karşı Koruyucu Etkisi, Yüksek Lisans Tezi,

Kaya, Z.(2016),Madde Kullanan Ve Kullanmayan Ergenlerin Kişilik Özellikleri, Benlik Saygısı Düzeylerinin Sosyo-demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Journal of Human Sciences*, Volume:13 Issue:3:2016

Kulu M,Özsöy F, Baykara S (2018), Bağımlılıkta düzenli egzersizin benlik saygısına etkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*,19(3),244-249.

Ölçüm, H.İ.(2014),Madde kullanımı olan ve olmayan ergenlerin benlik saygısı, çocukluk örselenme yaşantıları, öfke ifade biçimleri yönünden karşılaştırılması, Y.L Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Petin, Buket (2014),Denetimli Serbestlik Kapsamında Madde Bağımlılığı İçin Tedaviye Yönlendirilen Olguların Algıladıkları Aile Desteğinin Tedaviye Etkisi ve Ailelerinde Psikiyatrik Tanı Varlığı, Tıpta Uzmanlık Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir

Şahin, Ö.(2017),Madde Bağımlılığı Tanısı Almış Kişilerde Benlik Saygısıyla Sosyal Fobi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Y.L,Haliç Üniversitesi, İstanbul

Tözün M.(2010),Benlik saygısı. *Actual Medicine*,1:52-56.

Uzbay, İ.T.(2009),Madde Bağımlılığının Tarihçesi, Tanımı, Genel Bilgiler ve Bağımlılık Yapan Maddeler. *Türk Eczacılar Birliği Yayını/Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*: Sayı:21-22, s:5-15.

REVIEW ARTICLE / DERLEME YAZISI

Bağımlılıkta Aşerme ile İlgili Yapılan Lisansüstü Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme

Hasan ÖRÜCÜ¹

Özet: Bu çalışmanın amacı, 2019 yılına kadar Türkiye’de aşerme kavramı üzerine yapılan lisansüstü tezlerin bazı değişkenlere göre incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu YÖK Tez Merkezinde elektronik olarak ulaşılabilen 1 yüksek lisans, 6 tıpta uzmanlık tezi olmak üzere toplam 7 tez oluşturmaktadır. Nitel bir araştırma olan çalışmada, doküman incelemesi yöntemi kullanılmış, lisansüstü tezler yıl, üniversite, örneklem, konu ve yöntem açısından incelenerek değerlendirilmiştir. Topladığımız veriler betimsel analizle çözümlenerek tablolarda gösterilmiştir. Çalışma neticesinde konu ile ilgili 18-80 yaş aralığını konu alan tezlerin ilkinin 2009 yılında yapıldığı, 2015 yılında 2, 2017 yılında 1, 2018 yılında ise 3 tez yapıldığı görülmüştür. Bağımlılık tedavisinde önemli bir yere sahip olan aşerme kavramı ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların sınırlı sayıda olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aşerme, Bağımlılık, Alkol ve Madde, Lisansüstü Tezler

An Analysis On Postgraduate Studies About Craving In Addiction

Abstract: The study aims at analysing postgraduate dissertations about cirtosis in addiction that were done in Turkey until 2019 in terms of different variables. The study group consists of totally seven dissertations, one of which is a master thesis and six are speciality in medicine thesis, and which were obtained from electronic media of Thesis Center of Council of Higher Education. In the study which is a qualitative study, document analysis method was used, and postgraduate dissertations were evaluated by analysing them in terms of year, university, sample, subject and method. The obtained data were analysed with descriptive analysis method, and they are presented as tables. As a result of the study, it was established that the first of the dissertations related to this subject about 18-80 age range was carried out in 2009, and 2 dissertations were carried out in 2015, 1 was carried out in 2017 and 3 were carried out in 2018. It was revealed that the number of postgraduate dissertations on cirtosis which is an important term in addiction treatment is insufficient.

Key Words: Cirtosis, Addiction, Alcohol and Drug, Postgraduate Dissertations

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Adalet MYO Öğr. Gör, Yakınoğu Üniversitesi & IMBL Genel Psikoloji ABD Doktora Öğrencisi

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Adalet MYO Öğr. Gör, Yakınoğu Üniversitesi & IMBL Genel Psikoloji ABD Doktora Öğrencisi, E-mail: hasanorucu@hotmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 28.10.2019, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 08.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Örucü, H. (2019). An Analysis On Postgraduate Studies About Craving In Addiction. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1*(Özel Sayı.1): 59-62 doi:10.35365/ctjpp.19.special1.17

Giriş

Aşerme ilk defa 1955 yılında bağımlılığın merkezindeki yapı olarak tanımlanmıştır (Jellinek, 1955). Patolojik olarak güçlü istek, dürtü, güçlü arzu anlamlarına gelmektedir. Anksiyete, depresyon, saldırganlık davranışlarına sebebiyet verdiği gibi iştah ve uyku üzerinde de etkilere sahiptir [CITATION Hak19 \l 1055](Evren, ve diğerleri, 2009) (Pombo, Luisa Figueira, Walter, & Lesch, 2016). DSM-5'te "aşerme madde kullanımına yönelik güçlü bir istek ya da dürtü" ölçütü ile tanımlanmıştır (APA, 2013). Sadece yoksunluğun bir belirtisi değil, tedavi sürecinin bir parçası olarak aşerme dikkate alınmalıdır (Hasin, ve diğerleri, 2013). Aşerme tekrarlayan etkiye sahip anlaşılması zor bir bileşendir (Anton, 1999). Kişiyi iradi veya otomatik olarak belli hedeflere yönelten ve tekrarlayan unsurdur. (Kavanagh, Andrade, & May, 2005).

Aşermek, kişinin zarar görmesine rağmen bağımlılık maddesini almaya yönelik şiddetli arzu ve bu yönde irade gücüne sahip olmaktır. Haz ve ağrıyı azaltmak gibi pozitif, rahatsızlık veya önemli bir yakını kaybetmek gibi negatif yönde etkilerden de bahsedilebilir [CITATION Asl09 \l 1055]. Bağımlı olunan maddeyi bıraktıktan sonra bile yıllarca etkisi devam edebilir [CITATION Bas15 \l 1055]. Aşerme tedaviye uyumu zorlaştıran bir süreçtir. Aşerme durumu herkeste aynı şekilde görülmeyen, kişiden kişiye değişebilen güçlü bir etkidir. [CITATION Kıl18 \l 1055]. Aşerme çeşitli bilişsel boyutları olan önemli bir olgu olduğu gibi kişinin meşgul olmadığı zamanları kollayan bir özelliğe de sahiptir [CITATION Kıl18 \l 1055].

Yapılan tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere aşerme çok güçlü bir dürtüdür. Aşermenin bağımlılık tedavisindeki yerini anlama adına lisansüstü çalışmaların incelenmesi ve belirlenmesi yeni araştırmacılara hem bir boşluğu gösterme hem de teşvik anlamında önemli katkı sağlayacaktır. Bu çalışma aşerme konusunun çalışmak isteyen akademisyenlere bir perspektif sunma amacı gütmektedir.

Araştırmanın Amacı

Aşerme konusu üzerine yapılan lisansüstü tezleri; yıl, üniversite, örneklem grubu, konu, araştırma yöntemleri gibi değişkenler açısından sistematik olarak incelemektir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma; YÖK Tezde elektronik ortamda ulaşılan, aşerme kavramıyla ilgili; [CITATION Asl09 \l 1055], [CITATION Bas15 \l 1055], [CITATION Süb17 \m Çet15 \l 1055], [CITATION Kıl18 \l 1055], [CITATION Tos18 \l 1055], [CITATION Cer18 \l 1055] tarafından hazırlanan lisansüstü tezlerle sınırlıdır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma Modeli

Aşerme kavramı üzerine yapılan lisansüstü çalışmaları çeşitli değişkenler açısından inceleyerek nitel araştırma yöntemi ile yapılandırılmıştır. Doküman analiziyle araştırma sonuçları ortaya konulmaya çalışılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu, YÖK Tezde kayıtlı elektronik ortamda erişilebilen, aşerme kavramı üzerine hazırlanmış 1 yüksek lisans, 6 tıpta uzmanlık tezi oluşturmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan veriler nitel araştırma yönteminde teknik olarak doküman inceleme kullanılmıştır. Bu tür araştırmalarda araştırmacı sadece doküman inceleme tekniğini veri toplamada yöntem olarak kullanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2008). Tarama YÖK Tez'de 2019 Yılı Ekim Ayında "Aşerme" kavramı ile yapılmıştır. Geliştirilen "Tez Değerlendirme Formu" ile tezin adı, yazarı, yılı, türü, üniversitesi, örneklem grubu, konusu ve yöntemini içeren bilgiler yer almıştır. Elde edilen bulgular betimsel analiz ile çözümlenerek tablolara aktarılmış ve sayısal olarak ifade edilmiştir. Elde edilen bulgular betimsel analiz ile çözümlenerek tablolaştırılmış ve sayısal ifadelerle dönüştürülmüştür.

Bulgular

Bu bölümde, aşerme kavramı üzerine sonuçlandırılan lisansüstü tezlerin; yıl, üniversite, örneklem grubu, konu ve yöntemlerine göre dağılımlarına değinilmiştir.

Tablo 1 (Tez Değerlendirme Formu)

Üniversite/Birim	Tez Konusu	Hazırlayan	Tez Yılı	Tezin Türü				Araştırma Yöntemi(Nitel/Nice/Karma)	Hedef Kitle	
				Yüksek Lisans	Doktora	Tıpta Uzmanlık	Yaş Grubu		Toplam	
Akdeniz Üniversitesi	Opiyat Kullanım Bozukluğu Olan Hastalarda Üstbilişlerin Duygudurum, Dürtüsellik ve Aşerme İle İlişkisi	Şima Ceren Pak	2018	-	-	1	Nicel	18-40	100	
9 Eylöl Üniversitesi	Aşerme Yaşantı Ölçeği (AYÖ) Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması	Sema Kılıç	2018	-	-	1	Nicel	18-60+	750	
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	Alkol bağımlılığı tanısı alan erişkin hastalarda nörobilişsel işlevlerin aşerme şiddeti ile ilişkisi	Duriye Gizem Tosun Dilci	2018	-	-	1	Nicel	18-65	95	
Trakya Üniversitesi	Alkol ve opiyat bağımlılarında içsel farkındalık aşerme, dürtüsellik ve karar verme ile ilişkisi	Büşra Sübay	2017	-	-	1	Nicel	Erişim kapalı	120	
İzmir Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi	Alkol bağımlılarında aşerme ile ilişkili etmenlerin araştırılması	Şule Acar Basmacı	2015	-	-	1	Nicel	45 (Ort.)	31	
Üsküdar Üniversitesi	Madde bağımlılığı tanısı almış olan bireylerde karar verme süreçleri ile aşerme (Craving) arasındaki ilişki	Aziz Görkem Çetin	2015	1	-	-	Nicel	18-50	81	
Gazi Üniversitesi	Erkek alkol bağımlılarında serum leptin ve grelin seviyeleri ile yoksunluk ve aşerme (Craving) arasındaki ilişki	Aslı Akın Aslan	2009	-	-	1	Nicel	44 (Ort.)	54	
Toplam				1	6				1231	

Tablo 1'e göre, yapılan tezlerin çoğunluğunun tıpta uzmanlık tezi olarak (f=6) hazırlanmıştır. Doktora tezi hiç yapılmamış (f=0), Yüksek Lisans tezi ise sadece (f=1) adet yapılmıştır. Lisansüstü tezlerin6 farklı üniversite ve 1 eğitim araştırma hastanesinde yapıldığı görülmektedir. Sadece Üsküdar Üniversitesi yüksek lisans düzeyinde tez çalışması yapmış olup diğerleri tıpta uzmanlık tezleri olarak hazırlanmıştır. Lisansüstü tezlerin örneklem grubunu (f=1231) 18-80 yaş aralığındaki kişiler oluşturmaktadır. 18 yaş altı grupta hiçbir çalışma yapılmamıştır. Yapılan çalışmaların çoğunluğunun aşermenin diğer değişkenlerle (f= 6) arasındaki ilişki üzerine, sadece 1 çalışmanın (f=1) ölçek geçerlik ve güvenilirlik çalışması olduğu görülmektedir. Tezlerinin tamamında (f=7) nicel araştırma yöntemi kullanıldığı görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Aşerme kavramı ile ilgili tezlerin 2009 yılından önce hiç yapılmadığı, 3 adet ile en çok 2018 yılında yapıldığı tespit edilmiştir. Hazırlanan lisansüstü tezlerin 6 farklı üniversite ve 1 eğitim araştırma hastanesinde yapıldığı belirlenmiştir. Örneklem grubunu 18-80 yaş aralığının oluşturduğu tezlerde toplam 1231 kişi araştırmalarda örnekleme dâhil edilmiştir. Aşerme kavramının farklı değişkenler ile ilişkisi üzerine yoğunlaşan çalışmalarda, sadece 1 tanesi ölçek geçerlik güvenilirlik üzerine yapılmıştır. Hem tıpta uzmanlık hem de yüksek lisans tezlerinde nicel araştırma yöntemi tercih edilmiş olup,

nitel ve karma yöntemle henüz tez çalışması yapılmamıştır.

YÖK Tezde 2019 Yılı Ekim Ayında yapılan taramada ulaşılan lisansüstü tezler değerlendirilmiştir. Yapılan tezlerde aşermenin bağımlılık tedavisi için önem arz eden çok yönlü bir bileşen olduğu belirtilmiştir. Aşerme ile diğer bileşenler arasında kurulacak ilişkiyi ortaya koyacak çalışmalar sağlıklı bireylerin korunması, bağımlılık tedavisinde ise klinik pratiğe önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Fakat çalışmalar yeterli değildir. Sadece 7 tane çalışmanın varlığı bunun bir kanıtı olarak sunulabilir. Mevcut çalışmalar aşerme kavramı ile ilgili önemli bulgular tespit etse de bu kavramın bütünsel bir yaklaşımla ele alınması gerektiği açıktır. DSM-5 in sınıflandırmasında "madde ile ilişkili bozukluklar ve bağımlılık bozuklukları"[CITATION KÖR14 \l 1055] başlığı altında ele aldığı her bir değişkenin aşerme kavramı ile ilişkisi araştırılabilir. Bu çalışmanın sınırları yapılan lisans üstü tezleri tespit etmeye yönelik olup, içerik olarak ta inceleme çalışması yapılabilir.

Sonuç olarak aktif madde kullanımı sonrası veya temiz kalmayı sürdüren bireyler üzerine yapılan lisansüstü tezler yeterli değildir. Ayrıca aşerme kavramı ile ilgili de alanda yapılacak akademik çalışmaların artması bağımlılık tedavisinin başarılı olmasına ciddi katkılar sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Anton, R. (1999). What is craving? Models and implications for treatment. *Alcohol Research&Health: The Journal Of The National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism*, 23(3), 165-173.
- APA. (2013). DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı. Ankara: H.Y.B.
- Aslan, A. (2009). Erkek Alkol Bağımlılarında Serum Leptin Ve Ghrelin Seviyeleri İle Yoksunluk Ve Aşerme (Craving) Arasındaki İlişki. Uzmanlık Tezi. *Ankara: Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD.*
- Basmacı, Ş. (2015). Alkol Bağımlılarında Aşerme İle İlişkili Etmenlerin Araştırılması. Uzmanlık Tezi. İzmir: İzmir Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği.
- Ceren, Ş. (2018). Opiyat Kullanım Bozukluğu Olan Hastalarda Üst bilişlerin Duygu durum, Dürtüsellik Ve Aşerme İle İlişkisi. Uzmanlık Tezi. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Hastalıkları A.B.D.
- Çetin, A. (2015). Madde bağımlılığı tanısı almış olan bireylerde karar verme süreçleri ile aşerme (craving) arasındaki ilişki. Master Tezi. *İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji ABD.*
- Evren, C., Çetin, R., Dalbudak, E., Durkaya, M., Çakmak, D., & Flannery, B. (2009). Yatarak tedavi gören erkek alkol bağımlısı hastalarda Cloninger'in kişilik boyutlarının alkol aşermesi ile ilişkisi. *Klinik Psikiyatri Bülteni*, 19(4), 373-381.
- Hasin, D., O'Brien, C., Auriacombe, M., Borgers, G., Bucholz, K., Budney, K., . . . Grant, B. (2013, Ağustos). DSM-5 criteria for substance use disorders: recommendations and rationale. *The American Journal Of Psychiatry* (170), 834-851. doi:10.1176/appi.2013.12060782
- Jellinek, E. (1955). The Craving For Alcohol. *Quarterly Journal Of Studies On Alcohol*, 16(1), 35-38.
- Kavanagh, D., Andrade, J., & May, J. (2005). Imaginary Relish and Exquisite Torture: The Elaborated Intrusion Theory of Desire. *Psychological Review*, 112(2), 446-467.
- Kılıç, S. (2018). Aşerme Yaşantı Ölçeği (Ayö) Türkçe Formunun Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. Uzmanlık Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği ABD.
- Köröğlu, E. (2014). DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Maya, H. (2019, Ekim 10). <http://www.yedam.org.tr>. <http://www.yedam.org.tr/bagimlilik-ve-craving-aserme> adresinden alındı
- Pombo, S., Luisa Figueira, M., Walter, H., & Lesch, O. (2016). Motivational factors and negative affectivity as Predictors Of Alcohol Craving. *Psychiatry Research*, 243, 53-56. doi: 10.1016/j.psychres.2016.02.064
- Sübay, B. (2017). Alkol ve opiyat Bağımlılarında İçsel Farkındalığın Aşerme, Dürtüsellik Ve Karar Verme İle İlişkisi. Uzmanlık Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları A.B.D.
- Tosun Dilci, D. (2018). Alkol Bağımlılığı Tanısı Alan Erişkin Hastalarda Nörobilişsel İşlevlerin Aşerme Şiddeti İle İlişkisi. Tıpta Uzmanlık Tezi. *Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi.*
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı b.). Ankara: *Seçkin Yayıncılık.*

CASE REPORT / OLGU SUNUMU

Metamfetamin Bağımlısı Bir Olgunun Yedam Modeli İle Tedavisi ve Takibi

Rümeysa BİÇER¹, Kültegin ÖGEL²

Özet: Bu olgu metamfetamin kullanım bozukluğu olan bir ergene YEDAM modeli kapsamında uygulanan tedavi ve takip görüşmelerini içermektedir. Y.A. ve ailesiyle haftada bir kez olmak üzere toplam 20 görüşme gerçekleştirilmiştir. Olgunun tedavi süreci değişim, dönüşüm ve gelişim olarak üç aşamada sürdürülürken aile ile ebeveynlik tutum ve becerileri geliştirme, aile içi iletişimi güçlendirme çalışmaları yapılmıştır. Y.A. temiz kalmayı sürdürüyor, görüşmelere başlanmasından 3 ay sonra yarı zamanlı bir işte çalışmaya başladı, açık öğretim kaydı yaptırdı ve öğrenimine devam ediyor, madde kullanmayan arkadaşlar edindi ve yaşama katılımı arttı. Ailesiyle yaşadığı sorunlar azaldı. 6. ayın sonunda Y.A.'nın hayatındaki yeni dengelerle görüşme süreci devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Ergen, Metamfetamin, YEDAM

Treatment And Follow-Up Of A Methamphetamine Addicted Case With Yedam Model

Abstract: This phenomenon includes treatment and follow-up interviews with an adolescent with methamphetamine using disorder within the scope of YEDAM model. In total, 20 interviews were conducted with Y.A. and her family once a week. While the phenomenon of the treatment process of the case was carried out in three stages as change, transformation and development, parenting attitudes and skills development, strengthening family communication studies were conducted with the family. Y.A. remains clean. Three months after the start of the interviews, she started working part-time. Y.A. enrolled in open education and is continuing her education. Y.A. made friends who do not use narcotics. Her participation in life increased and problems with his family decreased. In the end of the 6th month, the negotiation process has continued with the new balances in Y.A.'s life.

Keywords: Addiction, Adolescent, Methamphetamine, YEDAM

¹Psk. Yeşilay Danışmanlık Merkezi

²Prof. Dr, Moodist Psikiyatri ve Nöroloji Hastanesi

Address of correspondence/Yazışma adresi: Psk., Rümeysa Biçer, Yeşilay Danışmanlık Merkezi (YEDAM), E-mail: rumeysa.bicer@yesilay.org.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 27.10.2019, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Biçer, R., Ögel, K. (2019). Metamfetamin Bağımlısı Bir Olgunun Yedam Modeli İle Tedavisi ve Takibi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1(Özel Sayı.1): 63-65* doi:10.35365/ctjpp.19.special1.18

Giriş

Metamfetamin, Merkezi Sinir Sistemi (MSS) üzerine uyarıcı etkisi olan, ağızdan alınabilen, burundan çekilebilen ve damar yolundan kullanılabilen sentetik bir maddedir (Öztürk ve ark, 2019). Metamfetamin akut komplikasyonları, uzun dönem nörotoksitesitesi ve yüksek bağımlılık potansiyeli nedeniyle diğer uyarıcılardan daha tehlikeli görülmektedir. Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (EMCDDA) metamfetaminin, ağır olumsuz etkileri nedeniyle, düşük prevelans hızlarında dahi, halk sağlığına zararının önemli boyutta olduğunu değerlendirmektedir (Evren & Bozkurt, 2018). Metamfetamin kullanım bozukluğu tedavisi için onaylanmış bir ilaç bulunmamasıyla birlikte psikososyal müdahalelere ek olarak farmakoterapi önerilmektedir (Karilia ve ark., 2010).

Bu olgu sunumunda Şanlıurfa Yeşilay Danışmanlık Merkezi'ne (YEDAM) ailesiyle birlikte başvuru yapan 17 yaşındaki kadın metamfetamin bağımlısı Y.A.'ya uygulanan tedavi ve takip rapor edilmiştir.

YEDAM, alkol ve madde bağımlısı olan bireylere, ücretsiz olarak ayakta psikolojik ve sosyal destek hizmeti veren bir merkezdir. Bu merkezlerde uygulanan tedavi programının kapsamında haftalık bireysel psikoterapi görüşmeleri, ödev uygulamaları, aile görüşmeleri ve psikoeğitim grup uygulamaları bulunmaktadır. Bu bağlamda öncelikle danışanın aktif katılımının sağlandığı değerlendirme çalışması yapılarak bireysel risk ve ihtiyaç alanları saptanır ve bunlara yönelik müdahale uygulamaları planlanır (Şimşek ve ark, 2019).

Şimşek ve ark. tedaviye katılım, tedaviyi sürdürme, ayıklık, danışan memnuniyeti ve motivasyon değişkenlerini inceleyerek yaptıkları çalışma sonucunda YEDAM modelinin etkili olduğunu ortaya koymuşlardır (Şimşek ve ark, 2019). Olgu ile görüşmeler bu model kapsamında gerçekleştirilmiştir.

Olgu ile ilgili veriler, YEDAM merkezlerinde kullanılan YEDAMSOFT ile bu yazılım sistemi içinde yer alan Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) ve Bağımlılık Seyir İndeksi (BASİ) aracılığıyla toplanmıştır.

Bağımlılık Profil İndeksi (BAPİ) 37 sorudan ve 5 alt ölçekten oluşan bir öz bildirim ölçeğidir. Alt ölçekler, madde kullanım özelliklerini, bağımlılık tanı ölçütlerini, madde kullanımının kişinin yaşamına etkisini, madde kullanımı için şiddetli isteği (craving) ve madde kullanımını bırakma motivasyonunu ölçmektedir (Ögel ve ark, 2012). Olgu ile yapılan ilk görüşmede uygulanmıştır.

Bağımlılık Seyir İndeksi (BASİ) soruları gözlemci formu olarak düzenlenmiş ve izlem sırasında gözlemci tarafından doldurulması planlanmış bir ölçektir. Ölçeğin soruları alkol-madde kullanım miktarı, alkol-madde kullanım sıklığı, bırakma motivasyonu, alkol-madde kullanım isteği, aile ilişkileri, çalışma/eğitim durumu, yaşama katılım, ruhsal ve fiziksel durum ile tedavi uyumunu değerlendirmektedir (Şimşek ve ark, 2019). 2. Görüşmeden itibaren olgu ile yapılan her görüşme sonrası uzman tarafından doldurulmuştur.

Olgu

Y.A. ilk kez 15 yaşında arkadaşının teklifiyle metamfetamin kullanmaya başlamış ve takip eden 10 ay

boyunca neredeyse her gün 1.5-2 mg kristalize metamfetamin, metamfetamin bulamadığı zamanlarda tiner, çakmak gazı ve esrar kullanmıştır. Madde kullanmaya başladığında tam zamanlı bir işte çalışırken kullanmaya başladıktan 3 ay sonra madde kullanımı nedeniyle işten ayrılmış. İşten ayrıldığını ailesine söyleyemeyen Y.A. bu dönemde madde kullanımını arttırmış. Ailesinin sık sık evden kaçma, aileyle yaşanan çatışmaların artması, hızlı kilo kaybı ve bitkin görüntüden şüphelenmesi üzerine Y.A. madde kullandığını itiraf etmiş. Merkeze başvurduğunda ailesinin kendisini eve kapatmasından dolayı madde bulamadığını ve 3 haftadır temiz olduğunu belirtti.

Yapılan ilk değerlendirme görüşmesi ve uygulanan BAPİ formu sonucunda YEDAMSOFT üzerinden alınan bilgilere göre bağımlılık şiddeti orta, depresyon, kaygı, düşünmeden hareket etme ve öfke sorunları şiddetli, tekrar kullanma ihtimali yüksektir. Bu veriler doğrultusunda tedavi planı oluşturuldu. Annesiyle gerçekleştirilen aile görüşmesi sonucunda Y.A.'nın üvey babasıyla problemler yaşadığı, evde içine kapanık ve az konuşmuş bilgileri edinildi. Aile görüşmeleri sürecinde ebeveynlik tutum ve becerileri geliştirme ve aile içi iletişimi güçlendirme çalışmaları yapılmasına karar verildi. Farmakoterapi almayı reddeden Y.A. ve ailesi ile haftada 1 kez olmak üzere 20 görüşme gerçekleştirildi. Görüşmeler bireysel ödev sistemi olan Değişim Defteri çerçevesinde ilerletildi.

Değişim aşamasında (0-4 görüşme) Y.A.'ya temiz kalma motivasyonu kazandırıldı. Bağımlılık, kullandığı maddeler ve bağımlılığın tedavi süreci hakkında bilgilendirme yapıldı. Madde kullanımı ve bunun hayatına etkileri, stres, öfke gibi etkenlerin madde kullanımıyla ilişkisi hakkında farkındalık oluşturuldu. Stres, öfke ve kaygıyla başa çıkma becerileri kazandırıldı. Aile ilişkileri ve madde kullanım döngüsü, aile içinde yaşanan çatışmalar ve bu çatışmalara davranışlarının etkisi, aile içinde sınırları ve sorumlulukları konularında çalışmalar yapıldı. Aile sorunları hakkında değiştirip değiştiremeyecekleri durumlar belirlenip çalışmalar yapıldı.

Dönüşüm aşamasında (5-12 görüşme) tekrarı önleme çalışması yapıldı. Bu kapsamda madde kullanımı açısından riskli durumlar saptandı ve bunlarla başa çıkma yöntemleri geliştirildi. Maddeyle ilgili şartlanmaları ortaya çıkartılıp hayır deme becerisi kazandırıldı. Duygu ve düşüncelerin oluşturduğu tuzaklar, istekle başa çıkma, kayma dönemleri gibi konular hakkında çalışmalar yapıldı. Bu dönemde danışan geleceğiyle ilgili umut kazanıp öğretmen olmaya karar verdi. Açık öğretim kaydı yaptırarak eğitimine devam etmeye başladı.

Gelişim aşamasında (13-20 görüşme) ise Y.A.'nın yeniden topluma kazandırılması, yerleşik sağlıklı yaşam düzeni oluşturma çalışmaları gerçekleştirildi. Bu kapsamda sağlıklı yaşam düzeni, zamanı yapılandırma, acıya katlanmak, şimdiye odaklanmak gibi konularda çalışmalar yapıldı. Düşünmeden hareket etmeme becerisi kazandırıldı. Bu dönemde Y.A. yarı zamanlı bir işte çalışmaya başladı.

Y.A.'nın annesi ile ebeveynlik tutum ve becerileri iyileştirme, aile içi iletişimi güçlendirme çalışması yapıldı.

Tartışma

Metamfetamin kullanım bozukluğu tanısı olsun ya da olmasın, metamfetamin kullanan herhangi bir kişiye, kişisel ihtiyaçları ve motivasyonu için uygun psikoterapötik danışmanlık veya tedavi sunulmalıdır (Gouzoulis ve ark., 2017). Bu olgu ergenlerde metamfetamin kullanım bozukluğu tedavisinde sistemli bir şekilde uygulanan psiko-sosyal müdahalenin önemini göstermektedir. Olgunun risk ve ihtiyaçlarını geçerli ve güvenilir araçlarla tespit edip bu doğrultuda bireyselleştirilmiş bir tedavi programının oluşturulup uygulanması tedaviye yönelik etkili sonuçlar elde edilmesine yardımcı olmaktadır. Bu olguda değerlendirme BAPİ ile yapılmış ve sonuçlar YEDAMSOFT üzerinden alınan grafiklerle Y.A. ile de paylaşılmıştır. Böylelikle tedavi planının oluşturulması sürecinde Y.A.'da katılımcı olmuştur.

Her görüşme sonrasında uygulanan BASİ formu ve YEDAMSOFT üzerinden alınan sonuç grafiklerinin Y.A. ile paylaşılması tedavi sürecinin sağlıklı ilerlemesine

katkı sağlamıştır. Bununla beraber ailenin de tedavi sürecine dahil edilmesi tedaviden etkili sonuçlar alınmasını sağlamıştır.

Tedavi sürecinde bağımlılığın biyolojik ve psikolojik boyutlarının yanında sosyal boyutu da dikkate alınarak Y.A.'ya iyileşme dönemlerine uygun şekilde eğitim ve iş desteği sağlandı. Böylelikle temiz kalmayı sürdürme isteği ve geleceğe yönelik planlar yapma davranışlarında artış hedeflendi.

Metamfetamin kullanımına karşı müdahaleler gereklidir ve ülkelere göre ayrı ayrı uyarlanmalıdır (Evren & Bozkurt, 2018). Ülkemize özgü geliştirilmiş YEDAM sistemi ve modeli ile tedavi edilen Y.A. temiz kalmayı sürdürmekte eğitim ve iş hayatına devam etmektedir. Ailesiyle yaşadığı sorunlar, öfke ve düşünmeden hareket etme problemleri azaldı. Metamfetamin kullanım bozukluğu tedavisinde nüksü önlemek için hastaların en az 1 yıl takip edilmesi önerilmektedir (Gouzoulis ve ark., 2017). Bu bağlamda Y.A. ile görüşme süreci devam etmektedir.

Kaynaklar

Evren C, Bozkurt M. (2018). Update on methamphetamine: an old problem that we have recently encountered. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 31, 1-10. <https://doi.org/10.5350/DAJPN20183101001>

Gouzoulis-Mayfrank E, Härtel-Petri R, Hamdorf W, Havemann-Reinecke U, Mühlig S, Wodarz N. (2017). Methamphetamine-related disorders. *Dtsch Arztebl Int* ; 114:455-641.

Karila L, Weinstein A, Aubin HJ, Benyamina A, Reynaud M, Batki SL. (2010). Pharmacological approaches to methamphetamine dependence: a focused review. *Br J Clin Pharmacol*, 69, 578-592.

Ögel K, Evren C, Karadağ F, Tamar Gürol D. (2012). Bağımlılık profil indeksininin (BAPİ) geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23.

Öztürk M, Ögel K, Evren C, Bilici R. (2019). *Bağımlılık tanı, tedavi, önleme*. İstanbul: Yeşilay, s. 291

Şimşek M, Dinç M, Ögel K. (2019). Bağımlılık seyir indeksi (BASİ)'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*.

Şimşek, M., Aktürk, İ., Dinç, M., Işık, S. ve Ögel, K. (2019). Bir bağımlılık danışma merkezinde uygulanan tedavi programına yönelik etkililik değerlendirmesi: YEDAM örneği. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6, 795-817. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2019.6.3.0051>

CASE REPORT / OLGU SUNUMU

Bipolar Bozukluk ve Yaygın Anksiyete Bozukluğu Eş Tanılı Alkol Kullanım Bozukluğunda Naltrekson Tedavisi

Hilmi Ertuğ BAKİ¹, Mevhibe İrem YILDIZ², Berna Diclenur ULUĞ³

Özet: Bu yazıda alkol kullanım bozukluğu (AKB) bulunan, bipolar bozukluk ve yaygın anksiyete bozukluğu (YAB) eş tanıları olan olgunun naltrekson ile tedavisinin akut ve uzun dönemli etkilerinin sunulması amaçlanmıştır. Yoğun alkol kullanımı ile birlikte tetiklenen birçok mani ve depresyon atağı olan 35 yaşında erkek hastada 20 yıla yakın hastalık süresince, yaygın anksiyete belirtileri duygudurum dönemlerine eşlik etmiş. Çeşitli duygudurum dengeleyiciler ve antipsikotiklerin yanı sıra 17 yıl boyunca klonazepam(2-4 mg/gün) kullanmış. Servise yatırılarak detoksifikasyon sürecine başladıktan sonra naltrekson 100 mg/gün başlanan hastanın taburculuk sonrasında 1 yıldır alkol kullanımı olmadı ve duygu durumu ötimik olarak izlendi. Naltreksonun bipolar bozukluğu olan hastalarda alkol kullanımını azalttığı gösterilmiştir. Bu olguda da naltrekson tedavisi ile bir yıl boyunca bipolar bozukluk ve alkol kullanım bozukluğuyla ilgili nüks olmadığı görülmüştür. Bipolar bozukluk ve YAB’de tedavi etkinliğinin artması bakımından AKB’nin tedavisinin göz ardı edilmemesi önem taşımaktadır.

Anahtar sözcükler: Naltrekson, Bipolar Bozukluk, Alkol, Bağımlılık, Anksiyete

Naltrexone Treatment in Alcohol Use Disorder Comorbid With Bipolar Disorder and Generalized Anxiety Disorder

Abstract: In this article, we aimed to present the acute and long-term effects of naltrexone treatment in a patient with alcohol use disorder (AUD) comorbid with bipolar disorder and generalized anxiety disorder (GAD). In a 35-year-old man with many episodes of mania and depression induced by intense alcohol use, there has been many affective episodes with anxiety symptoms for 20 years. He has used clonazepam (2-4 mg/day) for 17 years as well as various mood stabilizers and antipsychotics. After hospitalization, naltrexone 100 mg/day was started. After the discharge he didn’t use alcohol for one year and his mood was euthymic. Naltrexone has been shown to reduce alcohol use in patients with bipolar disorder. In this case, there was no recurrence of bipolar disorder and alcohol use disorder for one year with naltrexone treatment. It is important to treatment of AUD for increasing treatment efficiency in bipolar disorder and GAD.

Keywords: Naltrexone, Bipolar Disorder, Alcohol Use Disorder, Anxiety

¹Araş.Gör.Dr., Üniv. Tıp Fak., Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD

²Dr. Öğr. Üyesi Tıp Fak., Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD

³Prof.Dr., Hacettepe Üniv. Tıp Fak., Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD

Address of correspondence/ Yazışma adresi: Araş.Gör.Dr., Hilmi Ertuğ Baki, Hacettepe Üniv. Tıp Fak., Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD., Ankara, E-mail: hebaki@hacettepe.edu.tr

Date of Received/Geliş Tarihi: 01.10.2019, **Date of Revision/Düzelme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Baki, H.E., Yıldız, M.İ. Uluğ, B.D. (2019). Naltrexone Treatment in Alcohol Use Disorder Comorbid With Bipolar Disorder and Generalized Anxiety Disorder. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 1(Özel Sayı.1): 66-68* doi:10.35365/ctjpp.19.special1.19

Giriş

Alkol kullanım bozukluğu bipolar bozukluk ve yaygın anksiyete bozukluğuna sıkça eşlik edebilmektedir(Cardoso ve ark. 2008). Eş tanımlı durumlarda alkol kullanım bozukluğunun tedavisi gözden kaçabilmekte ve bu durum eş tanılarının tedavisini de zorlaştırabilmektedir(Weiss ve ark. 2009). Alkol kullanım bozukluğunun tedavisinde dünyada ve ülkemizde onaylı ilaçlar disülfiram, akamprosat, naltrekson ve nalmefendir. Naltrekson seçici olmayan opioid reseptör antagonistidir, alkol kullanım bozukluğunda depresme oranını azaltır ve ayıklık süresini uzatır(Evren ve Bozkurt 2015). Bu yazıda alkol kullanım bozukluğu bulunan, bipolar bozukluk ve yaygın anksiyete bozukluğu eş tanımlı olan olguda alkol kullanım bozukluğunun naltrekson ile tedavisinin akut ve uzun dönemli etkilerini sunmayı amaçladık.

Olgu

35 yaşında, sosyoloji bölümü mezunu, memur, erkek hasta, lise ikinci sınıftayken anksiyete belirtilerini yatıştırmak amacıyla günde 4-5 bira içmeye başlamış. 2001 yılında 17 yaşındayken major depresyon tanısıyla paroksetin başlanmasından sonra diğer insanların düşüncelerini okuduğunu düşünme, günlerce uyumama, yakınlarına karşı saldırganlık gibi belirtiler ortaya çıkmış ve alkol kullanımında artış olmuş. ‘Bipolar bozukluk psikotik mani’ dönemi düşünülerek paroksetin kesilmiş ve ketiapin tedavisi başlanmış. Takip eden yıllarda yoğun alkol kullanımı ile tetiklenen mani ve depresyon atakları hızlı bir döngü içinde görülmeye başlamış, yaygın anksiyete belirtileri duygudurum dönemlerine eşlik etmiş.

On yedi yıllık ilaç tedavisi öyküsüne bakıldığında, hastaya çeşitli duygudurum dengeleyicilerin ve antipsikotiklerin verilmiş olduğu; bunların yan sıra çok uzun yıllar boyunca klonazepam (2-4 mg/gün) kullanımı olduğu görülmektedir. Bu tedavilere rağmen duygudurum dönemleri kontrol altına alınamayan, anksiyete belirtileri düzelmeyen, alkol ve klonazepamı birlikte kullanmaya devam eden hasta bölümümüz yataklı servisine yatırıldı. Yatışı sırasında klonazepam 2 mg/gün, olanzapin 7,5 mg/gün, lamotrijin 50 mg/gün tedavilerini kullanıyordu.

Yatışı sırasındaki ruhsal durum muayenesinde, duygudurumu hafif çökkün, duygulanımı azalmıştı. Hamilton Depresyon Derecelendirme Ölçeği (HADD) puanı 8’idi. Kötü bir şey olacakmış hissi, huzursuzluk, seslerden tedirgin olma gibi şikâyetleri vardı. Bu şikâyetlerine zaman zaman çarpıntısızlık ediyordu. Hastanın geçmişteki tedavi öyküsüne bakıldığında, en dikkat çeken özellik, ek tanımlı durumlarda çok sık rastlandığı üzere alkol kullanım bozukluğunun yirmi yıla yakın bir süredir hiç ele alınmamış olmasıydı. Alkol ve klonazepamı birlikte kullanılıyorsa, hastanın sürekli biçimde intoksikasyon ve kesilme/yoksunluk dönemlerine girip çıkmasına sebep oluyor; anksiyete ve duygudurum belirtileri bir yandan yatışıp bir yandan tetikleniyor ve hastalık seyri gittikçe karmaşıklaşıyor ve kötüleşiyordu.

Hastanın alkol ve benzodiazepin kullanımının yatışı öncesi güne kadar devam etmesi nedeniyle

detoksifikasyon tedavisi planlandı. Hasta uzun süredir klonazepam kullandığını bu tedaviyi bırakmakta çok zorlanacağını söyledi. Klonazepam kesilerek lorazepam tedavisi başlandı. Lorazepam dozu kademeli olarak azaltıldı ancak doz azaltılırken titreme, bulantı ve baş ağrısı olması nedeniyle lorazepam kesilme sürecinde de Alkol Yoksunluğu Değerlendirme Ölçeği-CIWA-Ar (Clinical Institute Withdrawal Assessment for Alcohol-Revised) uygulandı, yatışı sırasında 5 olan CIWA-Ar puanı izlemde en yüksek 10’a çıktı. Duygudurum dengeleyici olarak lityum başlandı, kullanmakta olduğu lamotrijin tedavisi kesildi. Hasta ile alkol ve benzodiazepin kullanımını bırakmasıyla ilgili motivasyonel görüşmeler yapıldı. Benzodiazepin ve alkol kullanma isteğini azaltması amacıyla naltrekson 100 mg/gün başlandı. Detoksifikasyon sürecinde kullanılan lorazepam kesildikten sonra hasta 2 hafta daha servisimizde izlendi. Yaygın anksiyete belirtilerine yönelik pregabalin 150 mg/gün başlandı. Olanzapin kesilerek ketiapin 300 mg/gün başlandı. Hastanın anksiyete belirtileri izlemde azaldı. Taburculuğu sırasında HADD skoru 4, CIWA-Ar skoru 0’idi. Taburculuk sonrası ilk dönemde haftada bir sonrasında 2 haftada bir olmak üzere yaklaşık 1 yıldır ayaktan takip edilen hastanın duygudurumu ötimik olarak izlendi. Birkaç kez alkol içme isteğinin olduğunu fakat alkol kullanımının olmadığını belirtti.

Tartışma

Alkol kullanım bozukluğu(AKB) olan kişilerde diğer psikiyatrik bozuklukların birlikte bulunma olasılığı genel topluma göre daha yüksektir(Di Nicola ve ark. 2017). AKB’nin bipolar bozukluk ile birlikteliği %38-46(Cardoso ve ark. 2008), yaygın anksiyete bozukluğuyla birlikteliği %8-52 olarak tespit edilmiştir(Evren 2010). Psikiyatrik komorbidite bizim hastamızda olduğu gibi erken yaşta başlayan bipolar bozuklukta daha fazladır (Joslyn ve Hawes 2015).

Bipolar bozukluk hastaları yaşadıkları afektif belirtileri düzeltmek amacıyla ya da dürtüsel davranış eğilimleri sonucunda sık ve yüksek miktarda alkol kullanabilmektedir(Farren ve ark. 2012). Olgumuzda da afektif dönemlerde alkol kullanımı artmaktadır. Alkol kullanım bozukluğu bulunan bipolar bozukluk hastaları duygudurum düzenleyici tedaviden daha az yarar görür, ilaç uyumları düşük olur ve bu hastalarda daha sık hastaneyeye yatış görülür(Weiss ve ark. 2009).

Olguya bakıldığında hastanın geçmişte alkol kullanım bozukluğuna yönelik bir tedavi kullanmamış olması dikkat çekicidir. AKB’de kullanılabilen naltreksonun tedavi sırasında yüksek düzeyde aşerme yaşayanlarda, ailede AKB öyküsü olanlarda ve ağır içiciliği olanlarda daha faydalı olduğu gösterilmiştir(Monterosso ve ark. 2001). Hastamızın da babasında AKB olması, günde 5 birimin üstünde alkol kullanması gibi özellikleri nedeniyle, naltreksonun hastanın tedavisinde yeri olabileceği düşünülmüştür. Naltreksonun bipolar bozukluğu olan hastalarda yapılan bir randomize-kontrollü çalışmada alkol kullanım sıklığını ve miktarını azalttığı gösterilmiştir(Brown ve ark. 2006). Bu olguda da yoğun alkol ve benzodiazepin kullanımının ardından diğer tedavilere ek olarak kullanılan naltrekson ile 1 yıl boyunca bipolar bozukluk ve alkol kullanım bozukluğuyla ilgili nüks olmadığı görülmüştür.

Sonuç

Bu olguda 20 yıla yakın bir süre boyunca bipolar bozukluk ve yaygın anksiyete bozukluğuna eşlik eden AKB'ni tedavisi ele alınmıştır. AKB'nin etkin bir biçimde tedavi edilmesinin bipolar bozukluk ve yaygın

anksiyete bozukluğunun da remisyon süresini uzattığı görülmüştür. Bipolar bozuklukta sıklıkla eş tanı olarak bulunan AKB'nin tedavisinin göz ardı edilmemesi, bipolar bozukluk ve yaygın anksiyete bozukluğunda tedavi etkinliğinin artması bakımından önem taşımaktadır.

Kaynaklar

Brown, E.S., Beard, L., Dobbs, L., Rush, A.J. (2006) Naltrexone in patients with bipolar disorder and alcohol dependence *Depress Anxiety*. 23:492-495

Cardoso, B.M., Sant'Anna, M.K., Dias, V.V., Andrezza, A.C., Ceresér, K.M., Kapczinski, F. (2008) The impact of co-morbid alcohol use disorder in bipolar patients *Alcohol* 42(6): 451-457

Evren, C., Bozkurt, M. (2015) Alkol kullanım bozukluğunda farmakolojik tedavi seçenekleri, *Düşünen Adam Dergisi* 28: 283-300

Evren, C. (2010) Sosyal anksiyete bozukluğu ve alkol kullanım bozuklukları, psikiyatride güncel yaklaşımlar, 2010; 2(4):473-515

Farren, C.K., Hill, K.P., Weiss, R.D. (2012) Bipolar disorder and alcohol use disorder: a review. *Curr Psychiatry Rep*. 14(6):659-66

Joslyn, C., Hawes, D. (2015) Is age of onset associated with severity, prognosis, and clinical features in bipolar disorder? *A meta-analytic review Bipolar Disord*. 18: 389-403

Monterosso, J.R., Flannery, B.A., Pettinati, H.M., Oslin, D.W., Rukstalis, M., O'Brien, C.P., Volpicelli, J.R. (2001) Predicting treatment response to naltrexone: the influence of craving and family history. *Am J Addict*; 10:258-268.

Nicola, M.D., Filippis, S., Martinotti, G., Risio, L.D., Pettorruso, M., Persis, S. (2017) Nalmefene in alcohol use disorder subjects with psychiatric comorbidity: a naturalistic study. *Adv Ther*. 34(7):1636-1649

Weiss, R.D., Griffin, M., Jaffee, W., Bender, R.E., Graff, F.S., Gallop, R.J., Fitzmaurice, G.M. (2009) A "community-friendly" version of integrated group therapy for patients with bipolar disorder and substance dependence: a randomized controlled trial. *Drug Alcohol Depend*. 104(3):212-9

CASE REPORT / OLGU SUNUMU

Use of Vanoxerine Consta In Cocaine Addiction: A Case Report

Sümeyye DEMİRBAŞ¹, Zehra ALGAN², Neslihan CANSEL¹, Hatice Birgül CUMURCU¹

Abstract: Cocaine abuse is a serious health problem in many regions of the world, however, there are no proven effective drugs for the treatment of cocaine addiction. In this presentation, diagnosis, treatment and monitoring processes of a 33-year-old male patient, using vanoxerine constants in the treatment of cocaine addiction, will be shared. In the story taken, it was learned that the patient started to use cocaine 7-8 months ago. After the patient was applied a intramuscular treatment, 394,2 mg of vanoxerine consta, three times with three months intervals, it was observed that withdrawal symptoms and cocaine desire decreased. In addition, one-year follow-up of the patient revealed that his well-being continued and the urine substance panels were negative. Vanoxerine limits cocaine-induced increase in extracellular dopamine by competing with cocaine in the dopamine transporter region. Cocaine abuse is a harmful habit spreading to the world, causing socioeconomic problems.

Keywords: Addiction, Cocaine, Vanoxerine

Kokain Bağımlılığında Vanoxerine Consta Kullanımı: Bir Olgu Sunumu

Özet: Kokain istismarı, dünyanın pek çok bölgesinde ciddi bir sağlık sorunudur, ancak kokain bağımlılığının tedavisi için kanıtlanmış etkili ilaçlar bulunmamaktadır. Bu sunumda kokain bağımlılığı tedavisinde vanoxerine constanın kullanıldığı 33 yaşında erkek hastaolguyla ilgili tanı, tedavi ve izleme süreçleri paylaşılacaktır. Alınan öyküde hastanın yaklaşık 7-8 ay önce kokain kullanmaya başladığı öğrenildi. Hastaya vanoxerine consta 394,2 mg intramüsküler tedavisi üçer ay arayla üç kez uygulandıktan sonra yoksunluk belirtilerinin ve kokain isteğinin azaldığı gözlemlendi. Ayrıca hastanın bir yıllık takibinde iyilik halinin devam ettiği ve idrarda madde panellerinin negatif çıktığı görüldü. Vanoxerine dopamin taşıyıcı bölgesinde kokainle yarışarak hücre dışı dopaminde kokainin neden olduğu artışı sınırlandırmaktadır. Kokain istismarı, dünyaya yayılan, sosyoekonomik problemlere neden olan zararlı bir alışkanlıktır.

Anahtar Kelimeler: Bağımlılık, Kokain, Vanoxerine

¹Ast. Department of Adult Mental Health and Diseases, Inonu University

²Ast. Department of Child and Adolescent Mental Health and Diseases, İnönü University

¹Uzm. Dr. Department of Adult Mental Health and Diseases, Inonu University

¹Prof. Dr. Department of Adult Mental Health and Diseases, Inonu University

Address of correspondence/Yazışma adresi: Ast. Sümeyye Demirbay, Department of Adult Mental Health and Diseases, Inonu University, Malatya, Turkey E-mail: smdemirbay@gmail.com

Date of Received/Geliş Tarihi: 27.10.2019, **Date of Revision/Düzeltilme Tarihi:** 02.11.2019, **Date of Acceptance/Kabul Tarihi:** 06.11.2019

Citing/ Referans Gösterimi: Demirbay, S., Algan, Z., Cansel, N., Cumurcu, H.B. (2019). Use of Vanoxerine Consta In Cocaine Addiction: A Case Report. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 1(Özel Sayı.1): 69-71 doi:10.35365/ctjpp.19.special1.20

Introduction

Cocaine (benzoylmethylecgonine) is a tropane crystal alkaloid obtained from the leaves of the coca plant. Serotonin (5-HT), dopamine (DA) and noradrenaline (NA) in the cerebral cortex and prefrontal cortex are reuptake inhibitors (Castells, Casas, Pérez-Mañá, Roncero, Vidal, & Capella, 2010; Kalivas, Duffy, 1990; Luoh, Kuo, Chan, Pan, 1994). It has been known that the basic functional and addictive effects of cocaine occur through dopaminergic neurotransmission systems, especially in mesostriatal regions (Koob, Nestler, 1997; Holman, 1994; Volkow, Wang, Fowler, Logan, Franceschi, Maynard, & Swanson, 2002). Cocaine increases alertness, energy and motor activity with a strong stimulating effect on the nervous system. It evokes a sense of euphoria, increases self-confidence and improves sexual ability (Volkow, Wang, Fowler, Logan, Gatley & Wong, 1999). Because of such effects, the improper use of cocaine has become inevitable.

Cocaine abuse is a serious health problem in many regions of the world, however, there are no proven effective drugs for the treatment of cocaine addiction.

In this presentation, the diagnosis, treatment and monitoring processes related to the case of vanoxerine consta used in the treatment of cocaine addiction will be shared.

Case

A 33-year-old male patient applied to our polyclinic for the first time in July 2018, by considering that cocaine use had caused him material and moral harm. In the story taken, it was learned that the patient started to use cocaine in a friend environment about 7-8 months ago and then also used different forms of cocaine (crack, stone). After using cocaine for the last month, he said that he began to think that people were watching him and he heard voices commanding his ears. The patient said that at that time he had even had to sell his car, under the influence of his lack and desire. It was learned that the patient had been hospitalized in order to quit substance use in a private clinic, but he had spent 2 days in the first and 5 days in the second, and had voluntarily left. The patient said that he had recently used up to 5 grams of cocaine per day. After the patient was applied a

intramuscular treatment, 394,2 mg of vanoxerine consta, three times with three months intervals, it was observed that withdrawal symptoms and cocaine desire decreased. In addition, one-year follow-up of the patient revealed that his well-being continued and the urine substance panels were negative. The most recent interview revealed that the patient felt very well and had no cocaine desire and withdrawal symptoms.

Discussion

In animal studies, Vanoxerine has been shown to reduce the symptoms of cocaine and to reduce the search behavior of cocaine-containing foods in rhesus monkeys (Glowa, Wojnicki, Matecka, Rice & Rothman 1995). Vanoxerine limits cocaine-induced increase in extracellular dopamine by competing with cocaine in the dopamine transporter region. (Rothman, Mele, Reid, Akunne, Greig & Thurkauf 1991). Vanoxerine (GBR-12909) is a powerful, highly selective, dopamine carrier antagonist, originally developed for the treatment of Parkinson's disease (Andersen, 1989). Also It has been studied in healthy subjects and patients suffering from major depression (Fensbo, Montgomery, Andersen, Hallstrom, Schonbeck, Zwaan, Møller Nielsen, Olafsson, Ingwersen, & Skrumager, 1990). Behavioral characterization has shown that vanoxerine possesses no stimulant activity but exhibits high potency in 'antidepressant' models. Thus, it may be beneficial in the treatment of depressions (Andersen, 1989).

In another preclinical study for use in cocaine addiction, vanoxerine has been reported to be a potent hERG inhibitor (Matsumoto, Khrestian, Ryu, Lacerda, Brown & Waldo, 2010).

Conclusion

Cocaine abuse is a costly and health-damaging habit that spreads worldwide and causes disease, crime, domestic violence and low productivity (Hanzlick & Gowitt 1991). Cocaine addiction causes many psychotic symptoms that are most commonly associated with cocaine consumption, which can impair a person's quality of life; reference thoughts and delusions, thought of oppression and auditory / verbal hallucinations. Therefore, we think that treatment of cocaine addiction will provide important contributions to the literature.

References

- Andersen, P. H. (1989). The dopamine uptake inhibitor GBR 12909: selectivity and molecular mechanism of action. *European Journal of Pharmacology*, 166, 493-509.
- Andersen, P. H. (1989). The dopamine uptake inhibitor GBR 12909: selectivity and molecular mechanism of action. *European journal of pharmacology*, 166(3), 493-504
- Castells, X., Casas, M., Pérez-Mañá, C., Roncero, C., Vidal, X., & Capella, D. (2010). Efficacy of psychostimulant drugs for cocaine dependence. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (2).
- Fensbo, C., Montgomery, S. A., Andersen, J., Hallstrom, C., Schonbeck, G., Zwaan, M., Møller Nielsen, E. M., Olafsson, K., Ingwersen, S. H. & Skrumager, B. K. (1990). GBR 12909: A dose response relationship of the selective dopamine uptake inhibitor in major depression. XVIIth Congress of Collegium Internationale Neuro-Psychopharmacologicum, Kyoto. Abstract 0-11-9-3.
- Glowa, J.R., Wojnicki, F.H.E., Matecka, D., Rice, K.C., Rothman, R.B. (1995b) Effects of dopamine reuptake inhibitors on food and cocaine maintained responding II: comparison with other drugs and repeated administration. *Experimental and Clinical Psychopharmacology* 3:232-239.
- Hanzlick, R., Gowitt, G.T., (1991). Cocaine metabolite detection in homicide victims. *The Journal of the American Medical Association* 265:760-761.
- Holman, R.B. (1994). Biological effects of central nervous system stimulants. *Addiction*, 89(11), 1435-1441.
- Hyman, S.E. (1996) Addiction to cocaine and amphetamine. *Neuron*, 16(5), 901-904.
- Kalivas, P.W.; Duffy, P. (1990) Effect of acute and daily cocaine treatment on extracellular dopamine in the nucleus accumbens. *Synapse*, 5(1), 48-58.

Koob, G.F. Nestler, E.J. (1997). The neurobiology of drug addiction. *The Journal of Neuropsychiatry and Clinical Neurosciences*, 9(3), 482-497.

Luoh, H.F. Kuo, T.B. Chan, S.H. Pan, W.H. (1994). Power spectral analysis of electroencephalographic desynchronization induced by cocaine in rats: correlation with microdialysis evaluation of dopaminergic neurotransmission at the medial prefrontal cortex. *Synapse*, 16(1), 29-35.

Matsumoto, N., Khrestian, C. M., Ryu, K., Lacerda, A. E., Brown, A. M., & Waldo, A. L. (2010). Vanoxerine, a new drug for terminating atrial fibrillation and flutter. *Journal of cardiovascular electrophysiology*, 21(3), 311-319.

Rothman, R.B., Mele, A., Reid, A.A., Akunne, H.C., Greig, N., Thurkauf, A. (1991). GBR 12909 antagonizes the ability of cocaine to elevate extracellular levels of dopamine. *Pharmacology Biochemistry and Behavior*, 40:387-397.

Volkow, N.D., Wang, G.J., Fowler, J.S., Logan, J., Gatley, S.J., Wong, C. (1999). Reinforcing effects of psychostimulants in humans are associated with increases in brain dopamine and occupancy of D2 receptors. *Journal of Pharmacology and Experimental Therapeutics* 291:409-415.

Volkow, N. D., Wang, G. J., Fowler, J. S., Logan, J., Franceschi, D., Maynard, L., ... & Swanson, J. M. (2002). Relationship between blockade of dopamine transporters by oral methylphenidate and the increases in extracellular dopamine: therapeutic implications. *Synapse*, 43(3), 181-187.

Bağımlılık Tedavisinde ***YENİ UMUT***

Pembe Köşk Psikiyatri Hastanesi

Değirmen Sokak, No: 7 Karşıyaka / Girne / KKTC

Tel: (+90)548 883 83 07 - E-mail: info@pembekoskhastanesi.com - www.pembekoskhastanesi.com

Kıbrıs Ruh Sağlığı
Enstitüsü

ISSN 1302-7840
E-ISSN 2667-8225

Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi

Cyprus Turkish Journal of Psychiatry & Psychology

Vol / Cilt 1. Special Issue / Özel Sayı:1 Supplement 1, November / Kasım 2019

ULUSLARARASI KATILIMLI ALKOL VE MADDE BAĞIMLILIĞI KONGRESİ

28 Kasım - 1 Aralık 2019, Girne-KKTC

KONGRE ÖZEL SAYI